

Opdrachtgever:
Mw. M. Welmers – van
den Berg

Vakdocent:
Dhr. J. Muurling

Onderzoek uitgevoerd in opdracht van de Academie Social
Work & Theologie aan de Gereformeerde Hogeschool te Zwolle

Stilte is de poort tot de ziel.
De ziel is de poort tot God.

(Abt. Christopher Jamison)

God zoeken in (de) stilte

Een studie over het effect van een stiltedag en de manier waarop een
reli-ondernemer mensen kan begeleiden in hun zoektocht naar God

Else Boels - van der Wind

Studentnummer 2910326
Januari – Juni 2013

Het auteursrecht van deze scriptie berust bij de auteur. De inhoud van de scriptie
is voor rekening van de samensteller

“Als ik de stilte opzoek dat kom ik dichterbij God, of Hij bij mij.”

Mw. J.

“Door de stiltedag ben ik met mijzelf bezig gegaan over hoe ik in het leven sta.”

Mw. W.

“Ik kan me bijna niet voorstellen dat iemand God niet heeft ervaren tijdens de stiltedag”

Dhr. V.

“Tijdens de gebedswandeling kwamen zoveel dingen naar boven waar ik normaal niet bij stil sta, maar wat voor mijn geloof heel opbouwend is.”

Mw. B.

“De boodschap is niet veranderd, wel de aanpak en de tijd”

Ds. van der W.

“Door als zelfstandige aan het werk te zijn, kan ik mij specialiseren en datgene doen wat mij ligt.”

Dhr. D.

“Christus is echt, Hij is je identificatiefiguur en wil zich met ons identificeren.”

Ds. van den B.

Voorwoord

“Onze cultuur is vreselijk hectisch. Als je je niet bewust afsluit van prikkels, impulsen en informatie, dan vind je nooit rust. Kijk naar je telefoon, de krant, reclame en de geluiden om je heen. Je moet je heel bewust afsluiten om rust te vinden. Vanwege de prikkels is het vaak moeilijk om rust te vinden, terwijl we die rust wel nodig hebben. Zonder rust heb je geen energie.”, aldus Gerieke van Til, schrijfster van het boekje ‘Rustpunt’.¹

Deze woorden zou ook ik letterlijk uit kunnen spreken. Tijdens de opleiding tot Godsdienst Pastoraal Werker (hierna genoemd als GPWer) aan de Gereformeerde Hogeschool (hierna ook genoemd als GH) is het verlangen ontstaan, om mensen te begeleiden tijdens een periode van rust en bezinning. Ik heb ervaren dat steeds meer mensen gebukt gaan onder de druk van het dagelijks leven. Ook ikzelf ben hierin vastgelopen en heb dankzij een stilteweekend in het Zendings- en Diaconessenhuis te Amerongen ervaren hoe het is om God in de stilte te ontmoeten. Aangezien de druk op mensen steeds meer blijft toenemen, wil ik handvatten bieden om hier een weg van omgang in te vinden. Vandaar dit onderzoek, waarbij een prototype voor de stiltedag op experimentele wijze tot uitvoer wordt gebracht. Dit met als doel om te zien hoe mensen een dergelijke stiltedag ervaren en op welke wijze God hierbij aanwezig is.

De stiltedagen hoop ik op zelfstandige wijze te gaan aanbieden en verder uit te bouwen. Vandaar dat er ook onderzoek gedaan wordt naar de manier waarop Godsdienst Pastoraal Werkers als zelfstandigen aan het werk kunnen. Wat is er hier voor nodig en wat is er vanuit de opleiding Godsdienst Pastoraal Werk op de Gereformeerde Hogeschool al aanwezig? Op welke wijze kan de Gereformeerde Hogeschool hier nog beter op aansluiten?

Dit onderzoek is dus gebaseerd op een combinatie: aan de ene zijde is er de GH die geïnteresseerd is in de verzelfstandiging van GPWers, aan de andere zijde is er mijn eigen verlangen om als zelfstandig ondernemer aan het werk te gaan op het gebied van stilte en begeleiding hierin.

In dit rapport zijn de resultaten te vinden van het uitgevoerde onderzoek op dit gebied.

De verlangens waar dit onderzoek op gebaseerd zijn, heb ik niet zomaar zelf verzonnen. God heeft deze plannen in mijn hart gelegd en mij mijn roeping laten inzien. Ik begon mijn opleiding zonder concreet toekomstperspectief. God ging met mij aan het werk en bracht mensen op mijn pad, die mijn ogen hebben geopend. Hier ben ik Hem enorm dankbaar voor.

Ik ben Hem dankbaar voor alle mensen die om mij heen staan. Voor alle mensen die op welke wijze dan ook hebben bijgedragen aan de bewustwording en verwezenlijking van Gods droom, die in en door mij mag leven. Docenten, (stage)begeleiders, familieleden, vriendin en natuurlijk mijn man, die altijd op mij bleef vertrouwen en mij de ruimte gaf die ik nodig had. Allen, en bovenal God, veel dank!

Ik hoop van harte dat dit rapport u als lezer zal boeien en dat het een waardevolle bijdrage voor u zal zijn.

Else Boels – van der Wind
Onstwedde, 16 mei 2013

¹ Bokelman, R. (2013). *Neem rust in een tijd waarin je maar moet doorhollen*. Binnengehaald op 10 mei 2013 van <http://www.cip.nl/artikel/32985/Neem-rust-in-een-tijd-waar-in-je-maar-moet-doorhollen>

Inhoud

Voorwoord	5
1. Inleiding	9
1.1. Aanleiding en probleemformulering	9
1.2. Doelstelling en onderzoeksvragen	10
1.3. Belangrijkste uitkomsten.....	10
1.4. Leeswijzer en opbouw van dit rapport.....	11
2. Wijze van onderzoek	13
2.1. Onderzoeksontwerp.....	13
2.2. Onderzoeksgroep	14
2.3. Begripsafbakening	15
2.4. Bronnen	15
2.5. Validiteit onderzoek	15
2.6. Verwerking van de gegevens.....	16
3. Huidige samenleving	17
3.1. Druk en balans.....	17
3.2. Gods visie?.....	18
3.3. Reli-ondernemers: Wie, wat en waarom?	21
4. Het prototype: hoe is het opgebouwd?	25
4.1. Stilteweekend of stiltedag?	25
4.2. Deelnemers	26
4.3. Locatiekeuze	27
4.4. Opzet dagprogramma	28
4.5. Gebruik van zintuigen.....	31
4.6. Gebedswandeling	32
5. Resultaten van het onderzoek	37
5.1. Reflectie en observatie experiment	37
5.2. Deelnemers stiltedag.....	38
5.3. Professionals.....	42
6. Reflectieve terugblik op de opleiding 'Godsdienst Pastoraal Werk'	47
6.1. Taakgebied 1: De competenties behorende bij het religieus-agogisch handelen	47
6.2. Taakgebied 2: Het werken binnen of vanuit de organisatie	49
6.3. Taakgebied 3: Het werken aan eigen professionaliteit en die van de beroepsgroep.....	49
7. Conclusies.....	51

7.1	Inleiding	51
7.2.	Beantwoording van de deelvragen	51
7.3.	Samenvatting en antwoord op de onderzoeksvraag	55
8.	Aanbevelingen	57
8.1.	Aanbevelingen ten aanzien van de stiltedag en het reli-ondernemerschap	57
8.2.	Aanbevelingen ten aanzien van de Gereformeerde Hogeschool.....	58
9.	Discussie	61
9.1	Experiment	61
9.2.	Visie van de professionals	61
9.3.	Het handelen van de onderzoeker	62
	Literatuurverwijzing	63
	Bijlagen	65

1. Inleiding

1.1. Aanleiding en probleemformulering

In dit onderzoek staat het prototype voor een ‘stiltedag’ centraal. De onderzoeker wil een programma voor een stiltedag ontwikkelen en uitvoeren, om zo te onderzoeken of er überhaupt een verlangen naar is en zo ja, hoe mensen een dergelijke dag ervaren. Hieruit voortkomend kan de onderzoeker nagaan of het wenselijk is om als Godsdienst Pastoraal Werker zelfstandig aan het werk te gaan op dit terrein. Maar hoe komt de onderzoeker hiertoe?

De onderzoeker durft te stellen dat we in Nederland in armoede leven. Hiermee wordt niet een gebrek aan financiële middelen bedoeld, maar een nieuw soort armoede: er is een gebrek aan tijd. Waar voorheen het leven vredig en kalm was, is het nu gehaast en snel. Als je aan iemand vraagt hoe het gaat, is ‘druk!’ een standaard en geaccepteerd antwoord geworden. Prikkels veroorzaakt door televisie, smartphones, iPads, Facebook, andere technologische ontwikkelingen en daarbij een steeds hogere werkdruk overstelpen de mens van nu.

Door de vele gesprekken die de onderzoeker tijdens de minor heeft gevoerd, heeft zij geconstateerd dat het verlangen naar rust en een leven in balans steeds groter wordt. En ondanks het feit dat rust, stilte en God echt óveral te vinden zijn, hebben mensen onvoldoende instrumenten om hun leven vanuit die basishouding in te vullen en staat stress veelal centraal.

Ieder mens heeft een zekere mate van spanning nodig om goed te kunnen functioneren. Door spanning kun je een prestatie leveren, na deze prestatie moet het adrenalineniveau weer zakken. Stress ontstaat wanneer het lichaam de spanning langdurig vasthoudt. Dit tast je immuunsysteem aan, waardoor je vatbaarder wordt voor ziektes en minder makkelijk nieuwe spanningen kunt verwerken. Hoe langer het herstelproces duurt, hoe moeilijker een mens kan ontspannen.² De onderzoeker ziet die toenemende druk als een groot probleem en verwacht dat mensen meer en meer met psychische, geestelijke of lichamelijke klachten te maken krijgen. Dit blijkt ook uit het onderzoek dat het ‘Instituut Werk en Stress’ heeft uitgevoerd.³

De onderzoeker heeft een prototype voor een stiltedag ontwikkeld, waarbij bezinning en bewustwording een centrale plek innemen. Middels dit onderzoek wil zij nagaan of dit prototype daadwerkelijk aansluit bij datgene wat de mens vandaag de dag nodig heeft. Tevens wil zij onderzoeken of het als Godsdienst Pastoraal Werker verstandig is om als zelfstandige aan het werk te gaan. Welke voor- en nadelen kom je hierbij tegen? Ook vindt ze het belangrijk om terug te kijken op de weg die achter haar ligt. In hoeverre is zij tot dit punt gevormd door de opleiding en welke andere wezenlijke bijdrage zou de Gereformeerde Hogeschool kunnen leveren?

De probleemformulering bij aanvang van dit onderzoek was als volgt:

Ik weet niet of mensen balans vinden tussen het leven van alledag en de plek die het geloof heeft. Ook weet ik niet of het gemaakte prototype voor de stiltedag aansluit bij de beleving van de deelnemers. Ik weet niet hoe de stiltedag doorwerkt in de levens van mensen. Tevens weet ik niet of de ontwikkeling van steeds meer zelfstandige ondernemers in “Christelijk Nederland” als positief te betitelen is en wat reli-ondernemers nodig hebben aan kennis en vaardigheden.

² Ros, C. (2012). *Rust. In drie maanden minder stress in je leven*. Pagina 13. Amsterdam: Buijten & Schipperheijn

³ Instituut Werk en Stress (2008). *Werkdruk*. Binnengehaald op 14 januari 2013 van <http://www.nisb.nl/beleidsinstrumenten/bravo-kompas/ontspanning/iwsinfoboekwerkdruk.pdf>

1.2. Doelstelling en onderzoeksvragen

Het uiteindelijke doel van dit onderzoek is als volgt:

1. Weergeven op welke wijze mensen zoeken naar een balans tussen de druk van alledag en het geloofsleven en hoe een stiltedag hieraan kan bijdragen;
2. Vaststellen hoe het prototype van de stiltedag aansluit bij de behoefte en verlangens van de mensen en hoe dit doorwerkt in hun levens;
3. Beschrijven van de benodigde middelen om als reli-ondernemer aan het werk te gaan.

Uit eerdergenoemde probleemstelling komen uiteraard meerdere onderzoeksvragen naar voren.

De centrale onderzoeksvraag van dit onderzoek is:

“Hoe sluit het gecreëerde prototype voor een stiltedag aan bij de behoefte die er leeft en hoe kan een afgestudeerd GPW hiermee als reli-ondernemer aan het werk te gaan?”

De deelvragen die hierbij opgesteld zijn:

1. Hoe ziet het prototype voor de stiltedag eruit en wat moet dit in zich hebben?
2. Hoe ervaren de deelnemers hun leven op het gebied van levensinvulling en ruimte voor geloofsbeleving bij aanvang van de stiltedag?
3. Wat verwachten de deelnemers te vinden bij de stiltedag en wat hebben ze daadwerkelijk gevonden?
4. Welke uitwerking heeft de stiltedag op het (geloofs)leven van de deelnemers?
5. Heeft de deelnemer God ervaren tijdens de stiltedag en zo ja, hoe?
6. Is er een markt voor dit prototype?
7. Wat heeft een Godsdienst Pastoraal Werker nodig om als zelfstandige aan het werk te gaan?
8. Wat is er nodig vanuit de opleiding GPW op de GH om beter te kunnen anticiperen op het zelfstandig worden en zijn van studenten?

Door op verschillende wijze onderzoek te doen, hoopt de onderzoeker tot een objectieve en adequate beantwoording van de deelvragen te komen.

1.3. Belangrijkste uitkomsten

Dat er een behoefte is naar stilte en bezinning, is door dit onderzoek sterk bevestigd. Mensen worstelen in deze tijd met een oordeel naar zichzelf toe, omdat er te weinig tijd voor God vrijgemaakt zou worden. De onderzoeker constateert dat er een nieuwe vorm gevonden mag worden met betrekking tot de invulling van de relatie met God.

Het prototype van een stiltedag wat de onderzoeker hiervoor gecreëerd heeft, sluit sterk aan bij deze behoefte. Het is van groot belang dat de stiltedag een goede balans in zich heeft. Een balans tussen het praktisch bezig zijn, momenten van meditatie en bezinning en een narratief gedeelte. Deelnemers moeten duidelijk met hun eigen verhaal aan de slag kunnen, waarbij ze nagaan waar en hoe dit aansluit bij Gods verhaal.

Om als zelfstandig ondernemer hiermee aan de slag te gaan, is het belangrijk om de beweegredenen sterk voor ogen te houden. De GPW moet duidelijk een roeping of overtuiging ervaren, wat hem of haar ervan overtuigd dat dit de beste weg is voor hem of haar met de kwaliteiten die er zijn. Er kleven namelijk ook nadelen aan de verzelfstandiging.

Voor de Gereformeerde Hogeschool houdt dit concreet in, dat er gekeken moet worden naar datgene wat er speelt in de samenleving. Hier moet zij op anticiperen en passend onderwijs bieden.

1.4. Leeswijzer en opbouw van dit rapport

In dit onderzoeksverslag vindt u allereerst in hoofdstuk 1 de aanleiding voor dit onderzoek. Tevens vindt u hier het geformuleerde probleem, wat als fundament dient voor het onderzoek. Hier zijn doelstellingen en een onderzoeksvraag bij opgesteld, die u tevens in dit eerste hoofdstuk terug vindt. Ook zijn hier de belangrijkste uitkomsten terug te lezen.

In het tweede hoofdstuk wordt ingegaan op de wijze waarop dit onderzoek heeft plaatsgevonden. Hier wordt de gekozen methode besproken en de daaruit volgende noodzakelijke keuzes die gemaakt zijn worden beargumenteerd.

Het derde hoofdstuk bestaat uit een theoretische onderbouwing van datgene wat onderzocht wordt. Er wordt nagegaan hoe verschillende experts denken over de huidige tijdsgeest en de plek die het geloof nog inneemt. Tevens wordt middels literatuurstudie onderzocht hoe we vanuit Gods visie ons leven invulling kunnen geven op dit specifieke gebied. Ook wordt er nog gekeken naar wie de reli-ondernemer nu eigenlijk is.

De onderbouwing van de inhoud en uitvoer van het experiment vind u in het vierde hoofdstuk. Alle aspecten die hierbij een rol hebben gespeeld komen aan de orde. Alle keuzes die gemaakt zijn worden hier besproken en beargumenteerd.

In het vijfde hoofdstuk is de lezen wat de onderzoeker tijdens het experiment heeft geobserveerd. Tevens vindt u hier de resultaten van de gehouden interviews, zowel die van de deelnemers aan het experiment als die van de professionals.

Hoofdstuk zes bestaat uit een reflectieve terugblik van de onderzoeker op de genoten opleiding. Zij doet dit door bij iedere competentie weer te geven in welke mate hier aandacht aan is besteed. Dit bekijkt zij specifiek vanuit haar eigen wensen en verlangens om als zelfstandig ondernemer aan het werk te gaan.

In hoofdstuk zeven heeft de onderzoeker de conclusies weergegeven. Deze conclusies worden getrokken op basis van alle eerder uitgewerkte resultaten en reflecties. Op elke deelvraag wordt een antwoord gegeven, wat uitmondt in een antwoord op de centrale onderzoeksvraag.

Hoofdstuk 8 is gevuld met aanbevelingen. Allereerst vindt u daar de aanbevelingen die op de onderzoekster zelf gericht zijn. Zij is immers degene die op professionele wijze aan de slag wil met de uitkomsten uit dit onderzoek. Vervolgens zijn de aanbevelingen te lezen die aan de opdrachtgever gericht zijn.

In hoofdstuk 9 wordt nagegaan hoe dit onderzoek heeft plaatsgevonden en wat hierin zwakke al dan niet sterke punten waren. Ook wordt hier gekeken naar een mogelijke invulling voor vervolgonderzoek.

Aansluitend vindt u nog de bijlagen, die bestaan uit de topiclijst, transcripties, de bevestigingsbrief aan de deelnemers en de handleiding van de gebedswandeling.

2. Wijze van onderzoek

2.1. Onderzoeksontwerp

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de Academie Social Work & Theologie, bij name Dhr. H. Wijma. In de laatste periode is wegens ziekte de opdrachtgever vervangen door Mw. M. Welmers – van den Berg. Het onderzoek en de vernieuwende vorm die de onderzoeker kiest sluit naadloos aan bij het thema waar de Gereformeerde Hogeschool aandacht aan geeft, namelijk innovativiteit en ondernemerschap, ‘De bezielde professional als creatief ondernemer’.

Bij aanvang van dit onderzoek zijn er meerdere gesprekken gevoerd met de opdrachtgever, waarbij de verwachtingen en wensen aan weerszijde uitgesproken zijn. Beide partijen hebben afspraken gemaakt, wat gezorgd heeft voor een werkbare situatie.

Bij de opzet van dit onderzoek is allereerst gekeken naar de taakgebieden die bij de opleiding GPW onderscheiden worden. Het gaat om de volgende gebieden:

1. *Het religieus-agogisch ondersteunen van mensen, groepen of samenleving.*

Hier gaat het om het specifieke vakgebied en de bijzondere professionaliteit van de religieusagogisch professional. Het zijn de specifieke activiteiten die kenmerkend zijn voor zijn beroepsuitoefening.

2. *Het werken binnen of vanuit een gemeenschap, instelling of eigen onderneming.*

Het tweede gebied omvat de taken die voortvloeien uit het feit dat de professional werkt in of vanuit een organisatie. Dat kan zowel een kerkelijke als niet-kerkelijke organisatie zijn en instelling in zorg en welzijn of een eigen onderneming. Het kan zijn in dienstverband of als vrij gevestigde ondernemer. Steeds zijn er organisatorische, coördinerende en beleidsmatige taken. Veelal wordt er gewerkt met anderen in (multidisciplinaire) samenwerkingsverbanden en/of netwerken.

3. *Het werken aan de eigen spiritualiteit en professionalisering en aan die van de beroepsgroep.*

Kenmerkend voor de professionaliteit van de Hbo-theoloog is de spiritualiteit waarop zijn professionaliteit is gebaseerd. Deze zal hij dus steeds verder dienen te ontwikkelen en onderhouden. Daarnaast vereist zijn professionaliteit dat hij zijn vakmanschap verder ontwikkelt, trends en knelpunten signaleert, onderzoek doet en aan innovatie werkt. Dit veronderstelt voortdurende reflectie en levenslang leren.

Taakgebied 1 vormt de kern van het religieus-agogisch handelen. De beide andere taakgebieden zijn ondersteunend en voorwaardelijk om de activiteiten op dit taakgebied naar behoren te kunnen verrichten. Het merendeel van zowel de generieke als de specifieke competenties hebben in hoofdzaak betrekking op het eerste taakgebied, het ‘eigenlijke werk’ van de religieus-agoog.”⁴

De onderzoeker vond het van essentieel belang, dat er een duidelijk verband tussen alle bovengenoemde segmenten in het onderzoek aanwezig is. Vandaar dat zij gekozen heeft om in eerste instantie de focus te leggen op het eerste deel, waarbij er door middel van een experiment mensen persoonlijk ondersteund worden in hun geloofsleven.

Hier vloeit de vraag uit voort, of de onderzoeker hiermee als zelfstandige aan het werk kan gaan of dat er eerst nog iets nodig is. Dit valt onder het tweede segment, waarbij gekeken wordt naar de wijze van werken binnen de eigen onderneming. Tevens zal het derde segment een plek hebben, aangezien dit volgens de onderzoeker de andere segmenten overkoepeld. Om vruchtbaar werk te kunnen leveren in de segmenten 1 en 2, acht zij segment 3 noodzakelijk.

Om antwoorden te krijgen op eerder genoemde onderzoeksvragen, heeft de onderzoeker gebruik gemaakt van een kwalitatief onderzoek. Hierbij wordt een experiment uitgevoerd,

⁴ Homminga, H. (2012). *Studiegids Opleiding Godsdienst Pastoraal Werk en Godsdienstleraar*. Pagina 4. Zwolle: Gereformeerde Hogeschool

waarna de effecten hiervan middels semigestructureerde interviews gemeten zullen worden. Dit houdt in, dat de onderwerpen voor de interviews vast liggen. De onderzoeker heeft hiervoor gekozen, omdat het vooral gaat om de betekenis die onderzochte personen aan het experiment geven.

Ook de professionals zullen op deze wijze geïnterviewd worden. Door wel een onderwerpenlijst te hanteren, maar niet vast te zitten aan concrete vragen, kan de onderzoeker de diepte ingaan en doorvragen. Deze lijst met onderwerpen is in de bijlage terug te vinden.

Dit doorvragen zal de onderzoeker doen door middel van de trechterstructuur, waar C. van Donk over spreekt.⁵ Hierbij worden eerst algemene vragen gesteld, waarna de onderzoeker dieper ingaat op de gegeven antwoorden. De onderzoeker tracht zo helder en concreet mogelijk te zijn en poogt de vragen neutraal te stellen. Tevens zullen de interviews bij de deelnemers en professionals thuis plaatsvinden, waardoor de geïnterviewde zich op zijn gemak zal voelen. Door deze zaken zal de geïnterviewde ruimte ervaren om open en eerlijk te zijn.

Een experiment is volgens Verschuren en Doorewaard een manier om nieuwe situaties te creëren en uit te proberen.⁶ Daarnaast kan worden nagegaan wat de effecten hiervan zijn. We mogen dit een hoge mate van interne validiteit noemen. Uiteraard kunnen de innerlijke processen bij de deelnemers onbedoeld wel een effect op de resultaten hebben.

Het experiment wordt vormgegeven door design 2, wat in het boek 'How to design a Program Evaluation' is weergegeven.⁷ Bij dit ontwerp wordt er geen gebruik gemaakt van een voorgesprek, alleen van een nagesprek. Hier is voor gekozen wegens het laat verkrijgen van deelnemers, waardoor er een tijdsdruk ontstond.

2.2. Onderzoeksgroep

De populatie waarin de onderzoeker geïnteresseerd is, kan als zeer breed worden omschreven. Op de stiltedag is een ieder welkom die zijn of haar hart open wil zetten voor God. Leeftijd, geslacht of beroep telt hierbij niet mee. Dit is een bewuste keuze van de onderzoeker, om op die manier een breed publiek te bereiken en om te zien welke mensen zich hiertoe aangetrokken voelen.

Van de zes deelnemers aan de stiltedag heeft de onderzoeker met vier deelnemers een semigestructureerd interview gehouden. Bij vertrek is aan de deelnemers gevraagd wie zich hiervoor beschikbaar wilde stellen, waarbij er vier deelnemers positief hebben gereageerd. De andere twee gaven aan hier geen belangstelling voor te hebben. Bij een respons van 60% ziet de onderzoeker de externe validiteit gewaarborgd en de resultaten generaliseerbaar voor de hele populatie. In dit geval is hier dus geen enkel probleem.

Ook zijn er professionals benaderd om hun visie weer te geven over het zelfstandig worden van Godsdienst Pastoraal Werkers. Er is uiteindelijk met twee predikanten gesproken en met een kerkelijk werker. Zij zijn via het netwerk van de onderzoeker benaderd en er is getracht om gebruik te maken van de sneeuwbal methode.⁸ Hoe dit is verlopen wordt in hoofdstuk 9.2 verder uitgewerkt.

Beide predikanten zijn ervaringsdeskundigen, de kerkelijk werker is onlangs begonnen in het werkveld en heeft gestudeerd aan de Gereformeerde Hogeschool. Dit maakt dat er vanuit beide invalshoeken (ervaring en kortgeleden opgedane kennis) gekeken wordt.

⁵ Donk, C. van der & Lanen, B. van. (2009). *Praktijkonderzoek in de school*. Pagina 210. Bussum: Coutinho.

⁶ Verschuren, P.J.M. & Doorewaard, H. (2000). *Het ontwerpen van een onderzoek*. Lemma, Utrecht.

⁷ Fitz-Gibbon, Carol T, & Lyons Morris, Lynn. 1987. *How to design a program evaluation*. Pagina 56. Los Angeles: The Regents of the university of California.

⁸ Verhoeven, N. (2010) *Wat is onderzoek? Praktijkboek methoden en technieken voor het hoger onderwijs*. Pagina 268. Den Haag: Boom Onderwijs

2.3. Begripsafbakening

In de centrale vraagstelling komen enkele termen naar voren die enige uitleg en afbakening behoeven:

Gecreëerd prototype: Met deze term wordt het prototype bedoeld, dat de onderzoeker ten behoeve van dit onderzoek heeft gecreëerd en uitgewerkt. In hoofdstuk 4 wordt verder uitgewerkt waar het prototype uit bestaat en hoe dit is opgebouwd.

Afgestudeerd GPWer: Hiermee worden personen bedoeld die de HBO opleiding tot Godsdienst Pastoraal Werker hebben genoten.

Reli-ondernemer: Een zelfstandig ondernemer, met een afgeronde HBO of WO opleiding op het gebied van theologie, religiestudies en/of levensbeschouwing, waarbij de werkzaamheden die als zelfstandig ondernemer worden uitgevoerd in meer of mindere mate te maken hebben met zingeving, levensbeschouwing, religie en/of spiritualiteit.⁹

2.4. Bronnen

Om antwoorden te vinden op de vragen zal er gebruik gemaakt worden van verschillende bronnen, namelijk:

Literatuur: Dit geeft het theoretisch kader van het onderzoek vorm;

Personen: Die spelen in dit onderzoek een prominente rol. Personen kunnen op verschillende manieren als bron fungeren, namelijk als respondent, informant of als deskundige.

De deelnemers van de stiltedag zullen hun persoonlijke mening en reflectie geven, terwijl de experts hun deskundigheid laten blijken.

2.5. Validiteit onderzoek

Uiteraard tracht de onderzoeker dit onderzoek zo geldig mogelijk te laten zijn, dus met zo min mogelijk systematische meetfouten. Nel Verhoeven geeft al aan dat de generaliseerbaarheid (populatievaliditeit) van de resultaten naar de populatie bij kwalitatief onderzoek geen hoofddoel is.¹⁰ Dat kan ook bijna niet, aangezien er vaak met kleine groepen wordt gewerkt en de gegevens niet cijfermatig zijn. Dat is ook in dit onderzoek het geval: de inhoudelijke generaliseerbaarheid speelt wel degelijk een rol. Hiervoor wordt de werkelijkheid, dus de situatie die wordt onderzocht, zo veel mogelijk in tact gelaten.

Bij dit onderzoek zullen de deelnemers aan het experiment deelnemen, maar hun leven hierbuiten zal niet beïnvloed worden. Zij worden deelnemers vanwege hun eigen motivatie, dus hun eigen situatie wordt van te voren niet beïnvloed.

Door bij de interviews door te vragen vergroot de onderzoeker de mate van begripsvaliditeit. In hoeverre er sociaal wenselijke antwoorden worden gegeven, is moeilijk in te schatten. Door een persoonlijke benadering en het gebruik van gesprekstechnieken, beoogt de onderzoeker dit tot een minimum te beperken.

Ook wordt er gebruik gemaakt van systematische analyses van de gegevens, wat de validiteit zal vergroten.

Bij het benaderen van de deskundigen is gebruik gemaakt van de sneeuwbalmethode. Alle verzamelde gegevens zijn vastgelegd en gedocumenteerd.

⁹Stoof, A., Lagemaat van de, T., Mulder, A. en Tuin van der, L. (2011). *Pionieren met Passie. Reli-ondernemers in bedrijf*. Pagina 37. Zwolle: Windesheim

¹⁰ Verhoeven, N. (2010) *Wat is onderzoek? Praktijkboek methoden en technieken voor het hoger onderwijs*. Pagina 266. Den Haag: Boom Onderwijs

2.6. Verwerking van de gegevens

De verwerking van de gegevens heeft plaats gevonden door rapportering in geschreven tekst. De relevante fragmenten zijn uit deze tekst gelicht en niet relevante informatie is geschrapt. De fragmenten zijn vervolgens gekoppeld aan een label.

De kernlabels zijn aan de hand van de topiclijst opgesteld. Het overzicht van de labels vindt u in de bijlage.

Tevens is er gebruik gemaakt van de techniek ‘observatie’, die Verschuren en Doorewaard ook noemen.¹¹ Tijdens de stiltedag zijn de deelnemers geobserveerd in hun doen en laten, wat vervolgens door de onderzoeker is beschreven en vastgelegd.

¹¹ Verschuren, P.J.M. & Doorewaard, H. (2000). *Het ontwerpen van een onderzoek*. Lemma, Utrecht.

3. Huidige samenleving

3.1. Druk en balans

Het zal niemand erg vreemd in de oren klinken als gezegd wordt, dat mensen het steeds drukker hebben. Ouderen schudden hun hoofd bij het zien van het gejaagde leven van hun kleinkinderen. Constant doorgaan, want stilstand is achteruitgang. En wil je niet meegaan in die tijd, dan moet je wel, al is het maar om bij te blijven. Op de werkvloer zie je dit ook sterk terugkomen. Een hoge en duurzame inzetbaarheid van de werknemers wordt als zeer belangrijk gezien. Maar uit onderzoek van het onderzoeksbureau SKB blijkt, dat de generatie Y (geboortjaar 1982-2001) vrij veel te maken heeft met uitputting en overbelasting.¹² Zij bevelen aan om juist te kijken naar datgene wat de generatie Y energie geeft, wil je het beste uit mensen halen.

Maar niet alleen op de werkvloer is de druk aanwezig. Ook zijn termen als keuzestress, sociale druk en sociale media veel genoemde termen als we spreken over een burn-out of hoge druk. Die mensen die nu opgroeien in de samenleving, groeien op met de gedachte dat het leven maakbaar is. Er is een hoge mate van zelfstandigheid, maar daarmee ook verantwoordelijkheid. Die keuzevrijheid zorgt dus ook voor twijfels en gevoelens van onvermogen. Ook is de gedachte sterk aanwezig van het 'niet onder willen doen' ten opzichte van anderen. Deze hooggespannen verwachtingen worden niet altijd bereikt, wat een gevoel van falen teweeg kan brengen.

Als meerdere factoren in het leven in disbalans zijn, kunnen daar uitputting en psychische klachten het gevolg van zijn. De Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (RMO) heeft een advies opgesteld wat betrekking heeft op sociologische verklaringen van een burn-out.¹³ Zij geven ook aan dat mensen hun reserves opmaken, doordat er een disbalans is tussen draaglast en draagkracht. De persoon zelf, zijn privésituatie en zijn arbeidssituatie dienen in balans te zijn. Is dit langere tijd niet het geval, dan kan het zijn dat de persoon dit niet volhoudt en uitgeput raakt. Zij geven mogelijke oplossingen voor dit probleem. Eén van die oplossingen is het feit, dat er afstemming moet komen tussen de privésituatie en het werk. Voorheen moest dit strikt gescheiden blijven, maar nu raakt dit steeds meer met elkaar verstrengeld.

Als we kijken naar de andere facetten van het leven zijn er vele manieren weergegeven die houvast kunnen bieden en leren om te gaan met stress en druk. In het boek 'Behandelingsstrategieën bij een burn-out' worden veel tips gegeven.¹⁴ Zo geeft de auteur aan dat het meest belangrijke deel de bewustwording is. Het signaleren van de spanning en deze vervolgens willen beïnvloeden. Dit kan door middel van ontspanningsoefeningen en coaching. Ook geeft de auteur aan dat een burn-out voorkomen kan worden. Dit vraagt om een andere manier van in het leven staan. Kernwoorden hierbij zijn 'zinnig werk', 'autonomie', 'steun vanuit werkplek' en 'coaching'. Ook in het boek van Donna Smallin worden veel tips uitgewerkt.¹⁵ De kern hiervan is dat je als mens jezelf moet zijn en jezelf waardeert, dat je kiest voor authenticiteit en de tijd neemt voor veranderingen. Al deze zaken zouden uiteraard een wezenlijke plek in het leven van mensen in moeten nemen. Toch mist de onderzoeker een diepere dimensie. Op welke wijze kan God ons helpen bij het vinden van rust? Hoe kunnen we Hem meer bij ons leven betrekken, juist onder die enorme druk? Daar zullen we in de volgende paragraaf naar kijken.

¹² SKB vragenlijst services B.V. (2013) Binnengehaald op 7 mei 2013 van <http://www.skb.nl/werkvermogen-jongeren.html>

¹³ Raad voor Maatschappelijke ontwikkeling (2002). *Werken aan balans. Remedies tegen burn-out*. Pagina 19. Den Haag: Sdu Uitgevers

¹⁴ Hoogduin, C.A.L., Schauffeli, W.B., Schaap, C.P.D.R. & Bakker, A.B. (2001) *Behandelingsstrategieën bij een burn-out*. Pagina 82. Houten: Bohn Stafleu van Loghum

¹⁵ Smallin, D. (2006). *Rust in je hoofd. 500 manieren om je te richten op wat echt belangrijk is*. Zeewolde: Forte Uitgevers bv

3.2. Gods visie?

3.2.1. Leven in vrijheid

Om te kijken naar wat God met ons voor ogen heeft, wordt ook hier gebruik gemaakt van literatuur. Daarnaast is de onderzoeker zelf een bron van informatie. Zij heeft immers in de vier jaren van studie veel informatie en kennis meegenomen vanuit de colleges.

Ons toekomstplan staat vast. Gods plan met ons staat vast. Dit lezen we in Jeremia 29:11-13: *“Mijn plan met jullie staat vast. Ik heb jullie geluk voor ogen, niet jullie ongeluk: Ik zal je een hoopvolle toekomst geven. Jullie zullen Mij aanroepen en tot Mij bidden, en Ik zal naar jullie luisteren. Jullie zullen Mij zoeken en ook vinden, als jullie Mij tenminste met hart en ziel zoeken.”*

Als wij meer ontspannen willen leven zullen we onze focus op de wereld moeten veranderen. Van nature zijn wij geneigd om de verkeerde richting uit te gaan.¹⁶ Dankzij het werk van Jezus Christus mogen wij een nieuwe richting in slaan en in vrijheid leven (vrij van de zonde) en gaan ontdekken welk plan God met ons voor ogen heeft. Wij mogen keuzes maken in het leven, die verantwoordelijkheid hebben we als relationele wezens gekregen. Die keuzes mogen we baseren op datgene wat we in de Bijbel tegenkomen. Waarom is dit de manier om meer ontspannen te gaan leven? Omdat er vanuit de Bijbel gezien eigenlijk maar twee richtingen zijn: één van God af en één naar God toe.¹⁷ De keuzes die wij maken moeten dus, willen we als Gods kinderen leven, op God gericht zijn. Er is dus geen sprake van absolute vrijheid, we zijn namelijk niet vrij van God.¹⁸ De mens is als kind van God zowel vrij als dienstbaar. Vrij van de zonde, dienstbaar aan Hem. Eigenlijk is de kern samengevat in de twee belangrijkste geboden: God lief hebben boven alles en onze naaste als onszelf. Alle keuzes die we maken, mogen dus in eerste instantie afgestemd zijn op het dienen van God en in tweede instantie op het dienen en liefhebben van de naaste. Dan zal automatisch onze focus veranderen en mogen we genieten van de mogelijkheden die we krijgen als kinderen van God de Vader.

God geeft ons die bevestiging die we nodig hebben. God laat ons zien wat we waard zijn. Omdat Hij ons ten diepste kent, hoeven we ons niet anders voor te doen dan we zijn en mogen we volkomen ontspannen bij Hem. Anselm Grün geeft ook duidelijk aan, dat wij ons als mens geen zorgen hoeven maken.¹⁹ Wij mogen vertrouwen op onze Vader, Hij zorgt voor ons. In Mattheüs 6 lezen we dat we met al onze zorgen niets toe kunnen voegen aan ons leven.

Om uit te kunnen delen, dien je eerst jezelf lief te hebben. Als je uitgeput bent, heb je niets om te geven. Dan doe je alles omdat het je plicht is, je leeft op de automatische piloot. Wanneer je goed voor jezelf zorgt en bewust leeft, dan heb je jezelf lief. God rustte ook uit op de zevende dag en Jezus zocht de stilte op om zich een periode af te zonderen. Zo gek is het dus niet, om eens een periode van bezinning in de agenda in te plannen.

Sabine van der Heijden geeft duidelijk aan dat God ontmoet kan worden in de stilte. Misschien juist wel in de stilte. Dit hoeft niet alleen een individueel proces te zijn, ook tijdens gezamenlijke kerkdiensten kan het op vele manieren een plek krijgen. Misschien wel juist tijdens een kerkdienst, aangezien we dan toch al een periode vrij hadden geroosterd in onze drukke agenda's.²⁰

¹⁶ Noordegraaf, A., Kwakkel, G., Paas, S., Peels, H.G.L. & Zwiep, A.W. (2005). *Woordenboek voor Bijbellezers*. Pagina 47. Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum

¹⁷ Fahner, Chr. (1996). *Gegrond geloof. Kernpunten uit de geloofsleer*. Pagina 160. Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum

¹⁸ Fahner, Chr. (1996). *Gegrond geloof. Kernpunten uit de geloofsleer*. Pagina 189. Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum

¹⁹ Grün, A. (1999). *Innerlijke rust. Hoe kom ik in harmonie met mezelf?* Pagina 46. Tiel: Uitgeverij Lannoo

²⁰ Heijden, van der S. (2012). *Kerk voor een nieuwe generatie. Zoeken naar een kerk waarin jongeren geloven*. Pagina 144. Heerenveen: Uitgeverij Medema

De onderzoeker is het tot op zekere hoogte met haar eens. Dat het zoeken van stilte niet alleen een individueel proces hoeft te zijn, kan zij zeker beamen. Immers, tijdens een stiltedag ben je ook met meerdere personen aanwezig. De plek die stilte in een kerkdienst moet hebben blijkt lastiger te zijn. Dit kan niet op de manier zoals de onderzoeker voor ogen heeft. De onderzoeker wil namelijk een langere periode van stilte uittrekken, om zo de drie fasen van stilte te kunnen doorlopen. Wil je de stilte toevoegen aan een kerkdienst, dan zul je alleen de eerste fase ervaren, die van het herademen. Om hier dus juist mee om te gaan moet gezocht worden naar nieuwe of vernieuwende vormen.

God heeft ons gemaakt om anderen lief te hebben. Zoals Hij de Drie-enige God is, zijn ook wij relationele wezens. Het geeft voldoening om je geluk en ongeluk met elkaar te kunnen delen. Dat biedt warmte en veiligheid. In Johannes lezen we, hoe we met elkaar God kunnen eren: *“Niemand heeft God ooit gezien, maar als we elkaar liefhebben, leeft God in ons; dan is Zijn liefde volledig in ons aanwezig.”*

3.2.2. Randvoorwaarden om rust te creëren

Carianne Ros heeft een boek geschreven, waarin ze wil helpen om randvoorwaarden te creëren, waarmee Gods rust ook daadwerkelijk in je hart kan komen.²¹ We zullen stapsgewijs bekijken welke aanbevelingen zij doet.

Allereerst gaat zij in op de zondeval en de afgoden die ook in je eigen leven aanwezig kunnen zijn. Er is honderd procent overgave nodig, als jij je wilt focussen op God en Hem wilt gehoorzamen. Maar loslaten is moeilijk en snoeien doet pijn. Je hoeft dit niet zelf te doen. God wil de ranken snoeien om gezond te blijven en nog meer vrucht te laten dragen. Geestelijke groei kan niet vanuit de mens plaatsvinden, maar alleen door Christus en de Geest.²² Dit voorgaande lezen we ook in Johannes 15:5; *“Ik ben de wijnstok en jullie zijn de ranken. Als iemand in Mij blijft en Ik in hem, zal hij veel vrucht dragen. Maar zonder Mij, kun je niets doen.”* De onderzoeker concludeert hieruit, dat het enige wat we hoeven doen is: dicht bij Jezus blijven. We mogen leven in Zijn licht. Alles wat in de duisternis leeft, veroorzaakt stress. Je mag dus het licht over alle hoeken van je leven laten schijnen. Gods licht wijst je de weg. Hiervoor moet je natuurlijk wel God de kans geven om je levenspad te verlichten. Dit houdt in dat gebed, omgang met andere christenen en Bijbellezens centraal mag staan in je leven. Dan kun je dankzij Jezus overgave het verleden opruimen en ben je in staat om anderen te vergeven. Als tip wordt door Ros gegeven dat je op een rustig plekje in de natuur na kunt gaan of er dingen zijn die nog tussen jou en God in staan. Ook geeft ze aan dat je van de schepping mag genieten, de rust die de natuur je kan geven.

Een methode die kan helpen bij het beheersen van negatieve gedachten is de RET therapie, ontwikkeld door therapeut Albert Elles. Deze therapie gaat er vanuit dat er een sterk verband is tussen je gedachten en de emoties die je daarbij hebt. Het is dus niet een bepaalde gebeurtenis die je stress geeft, maar de gedachten die je bij die gebeurtenis hebt. Bij de RET methode kun je nog een G toevoegen, de G van God. Wanneer wij bij een gebeurtenis die stress oplevert God zoeken, dan kan Hij door de Heilige Geest onze gedachten in overeenstemming brengen met Zijn gedachten.²³

Wij zijn naar Gods evenbeeld geschapen. In Efeze 4:24 lezen we dat we naar Gods wil geschapen zijn, in waarachtige rechtvaardigheid en heiligheid. We mogen onze geest en ons denken continu vernieuwen en de nieuwe mens aantrekken.

²¹ Ros, C. (2012). *Rust. In drie maanden minder stress in je leven*. Amsterdam: Buijten & Schipperheijn

²² Noordegraaf, A., Kwakkel, G., Paas, S., Peels, H.G.L. & Zwiep, A.W. (2005). *Woordenboek voor Bijbellezers*. Pagina 231. Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum

²³ Ros, C. (2012). *Rust. In drie maanden minder stress in je leven*. Pagina 79. Amsterdam: Buijten & Schipperheijn.

Wij hoeven ons dus niet aan te passen aan de wereld, maar we mogen keer op keer als een kind worden. We mogen weten dat er geen nood is, die buiten de liefdevolle bemoeienis van God valt.²⁴ Dat weten biedt zekerheid en geeft vertrouwen.

Carianne Ros geeft ook tips met betrekking tot het stil worden. Ze geeft aan dat wandelen iets vredigs heeft en dat je dit kunt gebruiken voor stille tijd. In de Bijbel komen we op meerdere plekken het wandelen tegen zoals bij Henoah (Genesis 5:22) en Noach (Genesis 6:9), die wandelden met God. Tegenwoordig hoor je ook binnen seculiere kringen steeds meer over therapeutisch wandelen. Er is zelfs een 'nationale wandelcoachdag' in het leven geroepen.²⁵ Dit bevestigt het feit dat je al wandelend ontspant en dat het lopen een therapeutische werking heeft. Ook Mirjam van der Vegt bevestigt dit. Zij geeft meerdere tips over hoe je een stiltewandeling kunt gaan lopen.²⁶

Vaak zijn wij onzeker en op zoek naar bevestiging in het leven. Het omgaan met onzekerheid en minderwaardigheidsgevoelens kan ons flink bezig houden. We mogen zien dat de Bijbel één grote liefdesbrief naar ons toe is. Om onszelf recht te doen, moeten we onszelf trainen in het 'nee' zeggen. Door te vaak 'ja' te zeggen op dingen die we eigenlijk niet willen, vergroten we de aanwezigheid van stress in ons leven.²⁷ Tevens is het belangrijk om te kijken wat ons doel is in het leven. Wat past bij je, wat zijn je talenten en wat is je roeping? Datgene wat we dan uiteindelijk doen, mogen we voor de Heer doen. En ook al doe je iets wat misschien niet helemaal voldoet aan dit beeld, als je het voor Hem doet zul je er met andere ogen naar kijken. Die verwondering over Christus verlossingswerk blijft niet in emotie opgeborgen, maar krijgt zo gestalte in houding en daad.²⁸

Wil Derkse geeft vijf opdrachten, die voortkomen uit het Benedictijnse leven.²⁹ Deze vijf worden ook wel 'transcendentale imperatieven' genoemd. 'Transcendentiaal', omdat ze voor iedereen altijd en overal gelden, en 'imperatieven', omdat we eraan moeten werken. Deze tips dienen ook als leidraad voor een gestructureerd en overzichtelijk leven, waarin God prioriteit nummer één is.

1. Be attentive. Luister aandachtig naar datgene wat je tegenkomt in het leven;
2. Be intelligent. Probeer orde en structuur aan te geven in datgene wat op je pad komt;
3. Be reasonable. Wees verstandig en denk goed na, zodat je tot een goed oordeel komt over zaken;
4. Be responsible. Wees verantwoordelijk en geef daadwerkelijk antwoord op datgene wat de situatie en de ander van je vraagt;
5. Be in love. Wees gecommitteerd aan datgene waar je 'ja' op zegt en wees van harte toegewijd.

Die punten die hierboven genoemd worden, probeert de onderzoeker ook daar waar mogelijk te betrekken bij de stiltedag. Een stukje bewustwording neemt een grote plek in, waarbij vooral de eerste twee bovengenoemde punten betrokken worden.

²⁴ Noordegraaf, A., Kwakkel, G., Paas, S., Peels, H.G.L. & Zwiep, A.W. (2005). *Woordenboek voor Bijbellezers*. Pagina 258. Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum

²⁵ www.nationalewandelcoachdag.nl

²⁶ Vegt, van der M. (2012) *Koester je hart. 40 stiltetips voor je leven*. Pagina 118. Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum

²⁷ ²⁷ Ros, C. (2012). *Rust. In drie maanden minder stress in je leven*. Pagina 140. Amsterdam: Buijten & Schipperheijn

²⁸ Reuver, de A. (1996). *Gegrond geloof. Kernpunten uit de geloofsleer*. Pagina 344. Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum

²⁹ Derkse, W. (2003). *Een levensregel voor beginners. Benedictijnse spiritualiteit voor het dagelijkse leven*. Pagina 37. Tiel: Lannoo

In het boek van Carianne Ros worden ook meerdere tips gegeven met betrekking tot voedsel.³⁰ Gezond eten voedt de motor en maakt dat je lichaam in staat is om God en de ander te dienen. Vandaar dat het noodzakelijk is om bewust te eten. Kijken, proeven en voelen zijn hierbij belangrijke zintuigen.

Tevens geeft ze aan dat alle ruis uit het leven gehaald moet worden. Alle kleine ergernissen die je hebt in het leven, ga er mee aan de slag. Laat dan je prestatiedrang en het perfectionisme los. Hierbij is het belangrijk dat je weet wat je prioriteiten zijn in het leven. We zijn gemaakt om bezig zijn en hard werken af te wisselen met rust en stilte. Alleen maar druk bezig zijn is niet goed, maar alleen maar leven in stilte ook niet.

3.2.3. Met aandacht leven

Alle tips kunnen we samenvatten in één regel: leef met aandacht. Als je aandachtig leeft, zul je vanzelf stiller worden. Je mag leren luisteren en leren om je aandacht te hebben bij datgene wat je op dat moment doet. Dan leef je bewust in het nu en gebruik je op dat moment ten volle al je zintuigen. Hierdoor zul je intenser leven en ook je emoties zullen beter tot je door dringen. Ook negatieve gevoelens zul je zo sterker ervaren, maar hier is niets mis mee. Emoties kun je niet wegstoppen, je mag ze de ruimte geven. Maar je kiest zelf waar je vervolgens je aandacht aan geeft.

God vraagt waar wij zijn, waar je zelf bent. Hij kijkt door alle lagen van zelfredzaamheid, perfectionisme en minderwaardigheid heen en doorgrondt ons ten diepste.³¹ Als wij bereid zijn om een intieme relatie met Hem aan te gaan, dan zullen we Hem vinden en hiernaar blijven verlangen.

3.3. Reli-ondernemers: Wie, wat en waarom?

In 2011 is al geconstateerd dat er steeds meer zelfstandigen komen in 'Christelijk Nederland', ook wel reli-ondernemers genoemd. Deze nieuwe titel roept overigens wisselende reacties op, van 'verfrissend' tot 'platvloers'. De reli-ondernemers zijn mensen met een theologische of levensbeschouwende opleiding, die tegen betaling diensten aanbieden. Een breed onderzoek van de hogescholen CHE, Windesheim en Fontys heeft een profielschets van deze nieuwe werkers opgesteld.³² Hieruit blijkt dat deze innovatie vooral het laatste decennium in omvang toeneemt. Dr. G. Dekker noemt een mogelijke aanleiding hiervan: de godsdienstigheid zal ondanks de modernisering voort blijven staan, zij het dat er verschil van opvatting is over de wijze waarop dat zal gebeuren en over de betekenis van godsdienst voor het leven van mensen in de eenentwintigste eeuw.³³ Hierdoor kan het zijn dat de traditionele instituten wat aan terrein verliezen, daar waar de reli-ondernemers in beeld komen.

Een belangrijke kern die geconstateerd is in het rapport 'Pionieren met Passie', is dat reli-ondernemers zichzelf de kracht van hun bedrijf vinden, ze zijn zelf het gereedschap. Zo ziet ook de onderzoeker zichzelf. Zij wil stilteweekenden aanbieden en dit later uitbouwen tot een plek waar mensen altijd terecht kunnen. Hierbij zal zij zelf een instrument zijn, zij is immers degene die de mensen begeleidt en een luisterend oor zal bieden. Maar hiervoor zal zij niet bij een kerk of andere instelling aan het werk gaan, zij zal ook één van de reli-ondernemers worden. Hoe ziet dit ondernemerschap er eigenlijk uit?

³⁰ Ros, C. (2012). *Rust. In drie maanden minder stress in je leven*. Pagina 169. Amsterdam: Buijten & Schipperheijn

³¹ Troost, Ph. (2010) Bidden is tevoorschijn komen. *Groei: Geestelijke vorming, vernieuwing & missionaire gemeenteopbouw*. 14 (1), 6-9.

³² Stoof, A., Lagemaat van de, T., Mulder, A. en Tuin van der, L. (2011). *Pionieren met Passie. Reli-ondernemers in bedrijf*. Zwolle: Windesheim

³³ Dekker, G. & Stoffels, H.C. (2009). *Godsdienst en samenleving. Een introductie in de godsdienstsociologie*. Pagina 195. Kampen: Uitgeverij Kok

Uit de profielschets blijkt dat het reli-ondernemerschap financieel gezien niet bepaald interessant te noemen is. De ondernemers kunnen of willen niet van hun bedrijf leven. Er worden duidelijk geen commerciële doelen gesteld. Ook wordt in het rapport aangegeven dat er een zekere schroom ervaren wordt voor het vaststellen van een reëel uurtarief.

Datgene wat reli-ondernemers aan diensten aanbieden, lijkt samen te hangen met de voorkeuren en kwaliteiten van de persoon.

Er wordt bewust zelfstandig gewerkt om los te komen van de traditie van religieuze instellingen en zo meer vrijheid te genereren. De reli-ondernemer wil vanuit zijn hart werken en er voor mensen zijn, wanneer zij in moeilijke omstandigheden verkeren. Hij is trots op datgene wat hij doet en neerzet en vindt de kwaliteit van het werk erg belangrijk.

Heime Stoffels gaat in zijn lezing kritisch in op dit nieuwe fenomeen.³⁴ Wil het een kans hebben om een plek te veroveren in de samenleving, dan moeten reli-ondernemers volgens hem aan meerdere dingen denken. Hij geeft aan dat het goed is als ze hun krachten bundelen, hun professionalisering bevorderen, een helder en duidelijk goed product neerzetten, de doelgroep helder voor ogen houden en een actieve en creatieve PR bedrijven. Duidelijk wordt wel dat dhr. Stoffels moeite heeft met het krijgen van een beeld van de reli-ondernemer. Hij bijt zich vast in het stereotype van een vrouw van middelbare leeftijd en van katholieke komaf, wat overigens wel in het rapport wordt uitgewerkt. Toch zorgt dit ervoor dat hij ietwat gekleurd en bevooroordeeld zijn lezing lijkt in te vullen.

Eerdergenoemde conclusies worden getrokken in het rapport 'Pionieren met Passie'. Het geeft een kort beeld over wat er onder reli-ondernemers verstaan wordt, maar eigenlijk ook weer niet helemaal. Er komt namelijk ook naar voren dat het allemaal wel erg breed is. Meerdere malen wordt genoemd dat er niet één type te omschrijven is. Het is een opkomende groep geschoolde mensen die op levensbeschouwelijk gebied iets voor de ander willen betekenen. Een ieder geeft daar op zijn of haar eigen wijze invulling aan.

Misschien is deze wijze van werken ook wel erg passend voor de individualistische tijd waarin we leven. Sabine van der Heijden geeft aan dat deze tijd gekenmerkt wordt door het verantwoordelijk zijn en voelen voor ons eigen leven en onze eigen keuzes.³⁵ Geloven wordt ook meer en meer geïndividualiseerd, het gaat om je persoonlijke relatie met God en de manier waarom jij die inkleurt. Doordat iedereen eigen keuzes maakt, worden de onderlinge verschillen steeds groter en is het lastig om een groep mensen te vinden die 'net zo denken als jij'. Misschien kiezen hierdoor meer en meer mensen ervoor om geen baan te zoeken binnen een bestaande instelling, maar om zelf iets met zijn of haar kwaliteiten en kleur in te vullen en op te zetten. Hierdoor hoeft er immers niet geschikt te worden naar andere regels of tradities.

André Mulder, lector theologie en levensbeschouwing op het Windesheim, geeft aan dat de behoefte aan nieuwe vormen van spiritualiteit steeds groter wordt.³⁶ Veel mensen willen buiten de bestaande instituties om aan de slag met zingeving. Door een gebrek aan marketing lijkt er echter veel onbekendheid te zijn. Hij concludeert dat de bedrijfjes van de theologen daar waar de kerken terrein verliezen wel eens de nieuwe plekken kunnen zijn waar zingeving centraal staat.

Aan de andere kant schuilt er het gevaar van horizontalisering, wat G. Dekker duidelijk uitwerkt.³⁷ Dit wordt ook wel als 'verwereldlijking' of 'vermenselijking' aangeduid. De term staat voor de verandering van de inhoud van de godsdienst,

³⁴ Stoffels, H. (2011). *Het religieuze profiel van de klant van de reli-ondernemer. Lezing Windesheimcongres 'Pionieren met Passie'*. Amsterdam: Vrije Universiteit

³⁵ Heijden, van der S. (2012). *Kerk voor een nieuwe generatie. Zoeken naar een kerk waarin jongeren geloven*. Pagina 44. Heerenveen: Uitgeverij Medema

³⁶ Westenbrink, B. (2012) *Geld verdienen met God*. Binnengehaald op 14 mei 2013 van <http://www.blueice.nu/site/wp-content/uploads/2012/08/hskwin08-2011-2012-6-God.pdf>

³⁷ Dekker, G. & Stoffels, H.C. (2009). *Godsdienst en samenleving. Een introductie in de godsdienstsociologie*. Pagina 141. Kampen: Uitgeverij Kok

waarbij de nadruk komt te liggen op het hier en nu, op de mens en op de mens in deze wereld. Het gevaar is hierbij dat God en Zijn gebod hiermee uit het oog worden verloren. De mens gaat meer en meer zelf bepalen, laat God hierin niet leidend zijn.

Dit gaat ten koste van transcendentie, wat een verzwakking van de godsdienstigheid kan betekenen. Het kan zelfs wel genoemd worden als één van de mogelijke vormen van secularisatie, waardoor sommigen spreken over ‘interne secularisatie’.

4. Het prototype: hoe is het opgebouwd?

4.1. Stilteweekend of stiltedag?

In eerste instantie was het prototype opgesteld voor een stilteweekend in plaats van een stiltedag. Dit, omdat een dag te kort is om echt intensief aan de slag te gaan met de stilte. Het is namelijk zo dat de zoektocht naar stilte drie treden of fasen kent. Mirjam van der Vegt beschrijft dit in haar boek.³⁸ De eerste trede is die van de herademing. Je geniet van de rust en vrede die de uiterlijke stilte je brengt. Na de hectiek van alledag beland je opeens op een plek waar het stil is en je voelt je vrede bijna letterlijk neerdalen. Het is erg belangrijk om veel van dergelijke korte herademingsmomenten in je leven in te bouwen. De stilte heeft nog een dimensie die verder gaat, maar allereerst kom je bij de tweede trede.

Op de tweede trede, tussen de uiterlijke en innerlijke stilte, kan de stilte opeens angstaanjagend worden. Er kunnen allerlei gedachten en gevoelens (je schaduwkanten) naar boven komen borrelen, die je in het drukke leven wegstopte. Het kan ook zijn dat de zaken van alledag je weer in beslag nemen en je de rust ontnemen. Je kunt ongedurig worden van alles verzinnen om de stilte te ontlopen. In deze fase kunnen verschillende oordelen de boventoon voeren: een oordeel over de situatie, over anderen, over jezelf of over God. In plaats van rond te blijven lopen in dat kleed van veroordeling, mag je beseffen dat God een ander kledingstuk in gedachten heeft. In de tweede fase mag je aan de slag met je gevoelens en de tijd nemen om het kleed van veroordeling van je af te werpen. Je mag rouwen om verdriet en gebrokenheid en vervolgens ervaren dat de vrede die God je geeft, uitstijgt boven de realiteit.

Nu komen we aan bij de derde trede, waarbij je een diepe, innerlijke vrede ervaart. De boodschap van het Evangelie zakt van je hoofd naar je hart. We laten ons in deze fase niet meer leiden door ons eigen 'ik' en ons eigen verhaal, maar door Hem en het verhaal dat Hij met ons heeft. De onderzoeker heeft zelf tijdens een stilteweekend ervaren, dat je de tijd moet nemen om deze fasen te doorlopen. Alleen dan kom je aan bij de derde fase. Vandaar dat de keus snel gemaakt was om een weekend te organiseren. Echter, bij het benaderen van mogelijke deelnemers bleek al snel, dat de agenda's te gevuld waren.

“In deze drukke en jachtige tijd zijn dit soort dagen van bewustwording heel belangrijk”
Mw. B.

De meeste enthousiastelingen waren niet in staat om een heel weekend hiervoor vrij te maken. Vandaar dat er enkele weken voor aanvang besloten is om er een dag van te maken. De onderzoeker was zich ervan bewust, dat de deelnemers nu niet de drie fasen konden doorlopen. Toch is het programma zo aangepast dat het mogelijk een aansluiting kon vinden. Zo is er allereerst de tijd genomen met koffie en wat lekkers, om te genieten van de rust en stilte, de eerste fase. Vervolgens is de onderzoeker inhoudelijk van start gegaan bij wat je de tweede fase zou kunnen noemen. Er is gesproken over moeiten die ervaren kunnen worden in het leven en de rol die Jezus hierbij kan vervullen. Naarmate de dag vorderde, werd steeds meer de nadruk gelegd op de vrijheid die wij door Jezus mogen ervaren en het geliefd kind zijn. Hierdoor heeft de onderzoeker getracht iets van die fasen erbij te betrekken.

Aangezien de deelnemers door de stilte in de tweede fase konden belanden en misschien nog niet aan de derde fase toe waren, heeft de onderzoeker aangeboden om later nogmaals gesprekken te voeren.

³⁸ Vegt, van der M. (2012) *Koester je hart. 40 stiltetips voor je leven*. Pagina 19. Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum

Bij één deelnemer is inderdaad het een en ander losgekomen. Tijdens de dag heeft hierover een gesprek plaatsgevonden om haar handvatten te bieden hoe om te gaan met deze ontstane onrust.

4.2. Deelnemers

Om dit prototype tot uitvoer te kunnen brengen, waren er uiteraard deelnemers nodig. Op welke manier heeft de onderzoeker deze geworven?

Allereerst is er een website gebouwd en een logo ontworpen.³⁹ Dit logo vindt u onderaan de pagina. De onderzoeker heeft er voor gekozen om een vlinder in het logo weer te geven. Dit, omdat zij de mens als een vlinder ziet. “We mogen als prachtige, unieke vlinders rond dwarrelen in de schepping die God zo mooi gemaakt heeft. God (het kruis in het logo) wil voor ons als een vlinderstruik zijn. We mogen bij Hem stil worden, uitrusten en voeding ontvangen. Hierna mogen we met vernieuwde levensenergie en vreugde weer gaan dwarrelen. Dwarrelen op de plek waar Hij je gesteld heeft.”, zo is op de website www.elseboels.nl te lezen.

Dit sluit aan bij de passie die de onderzoeker heeft voor de stiltedag. Tijdens die dag kun je bij de vlinderstruik komen en bijtanken. De onderzoeker wil mensen begeleiden tijdens die momenten van rust.

De website biedt informatie over wat de deelnemers kunnen verwachten en ook enkele praktische zaken.

Op welke manier zijn mensen in aanraking gekomen met deze website? Er is geadverteerd in de ‘Protestantse Kerkbode’ en het heeft op het mededelingenblad gestaan van de PKN Siddeburen, de PKN Martinikerk Groningen, CGK Delfzijl, CGK Emmen en CGK Onstwedde. Uiteraard is ook gebruik gemaakt van de sociale media. Via [facebook.com](https://www.facebook.com) zijn berichten verspreid. Daarnaast zijn alle studenten van de Gereformeerde Hogeschool te Zwolle benaderd.

³⁹ www.elseboels.nl

4.3. Locatiekeuze

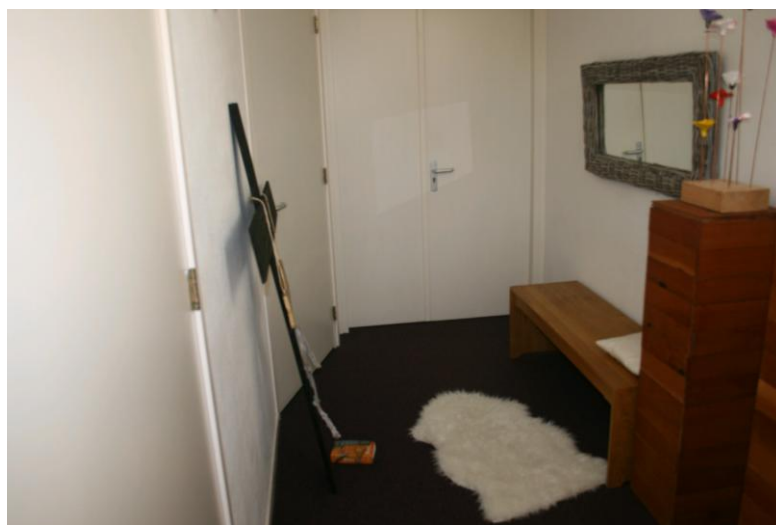
Om de dag aan te kunnen bieden was een geschikte locatie noodzakelijk. Ook dit is een wel overwogen beslissing geweest. Er zijn drie verschillende locaties bezocht. Al snel werd duidelijk, dat er één locatie zeer geschikt was. De volgende afwegingen zijn hierbij gemaakt:

Allereerst is het belangrijk dat mensen zich kunnen identificeren met de inrichting. Zo voelen mensen zich het snelst thuis. Een sterk verouderde of gedateerde inrichting sluit niet aan bij de beleving die de onderzoeker voor ogen heeft. Een fijn, huiselijk gevoel draagt bij aan het goed voelen en ontspannen zijn.

Afbeelding1 : gemeenschappelijke ruimte met plek voor de gezamenlijke momenten en banken om te ontspannen.

Tevens was het van belang dat er een wandelgebied aanwezig was, waar mensen echt alleen konden zijn. Ook een goede, rustgevende plek voor de gebedswandeling was een vereiste. Daarnaast diende de locatie te beschikken over een plek waar een stilteplek ingericht kon worden. Een plek waar mensen zich konden afzonderen om alleen met God te zijn. Als we kijken naar de Bijbel zien we ook dat mensen zich afzonderden om alleen met God te zijn. Mozes trok de berg Horeb om, om daar met God te zijn. Ook Jezus trok zich terug om in de stilte tot Zijn Vader te bidden. Vandaar dat er genoeg plekken moesten zijn waar de deelnemers zich in stilte terug konden trekken.

Afbeelding 2: stilteplek waar men zich kon afzonderen.

Uiteindelijk is er een geschikte locatie gevonden: De Nardusbloem te Musselkanaal⁴⁰. Dit gebouw had alle vereisten in zich en was uitermate geschikt.

4.4. Opzet dagprogramma

De wijze waarop het programma is vorm gegeven zal de onderzoeker verder uitwerken. Zoals eerder genoemd heeft de onderzoeker het noodzakelijk geacht, om de drie fases van stilte te doorlopen. Vandaar dat ervoor gekozen is om te beginnen bij het genieten van de stilte. Iedereen kon het eerste uur ontspannen op adem komen en tot rust komen. Er stond instrumentale, rustgevende muziek aan. Tevens was er de mogelijkheid om een kop koffie of thee te drinken.

Afbeelding 3: koffie en gebak als warm welkom.

Omdat je als nieuwe groep bij elkaar komt, heeft de onderzoeker er bewust voor gekozen om rustig te beginnen. In het boek van Jean Agten wordt ook besproken hoe het kan aanvoelen om met een onbekende groep iets te gaan ondernemen.⁴¹ Het kan onveilig aanvoelen of juist totaal niet, omdat je elkaars achtergrond niet kent. Joep Brinkman geeft ook aan dat je als groepsleider voor een veilig klimaat dient te zorgen.⁴² Een gevoel van bedreiging of psychische onveiligheid houdt mensen van verandering af. Om dit te voorkomen zijn ‘vertrouwen’ en ‘transparantie’ belangrijke kernwoorden voor de onderzoeker geweest. Transparant zijn in wat je doet en waarom je dat doet, dat wekt vertrouwen. Tevens is er ruim de tijd genomen om elkaar wat af te tasten en te leren kennen.

Na deze rustige start wilde de onderzoeker ingaan op de tweede fase van de stilte. Door de stilte kon er van alles boven komen, gedachten of gevoelens die misschien weggestopt waren. Anselm Grün vertelt ons ook al dat je alle gevoelens naar boven mag laten komen, om ze vervolgens rustig te gaan bekijken.⁴³ Je kunt kijken welke emotie er bij hoort en vervolgens kiezen wat je met die gedachte doet. Dit draagt ook bij in het overwinnen van angsten. Dit bevestigde de onderzoeker in het feit dat gevoelens niet weggestopt moeten worden, maar dat ze juist een plek mogen hebben. Aangezien mensen kunnen worstelen met gevoelens is er ruimte geboden om een gesprek met de begeleider te hebben. Hierin wil de pastor als metgezel dienen. Hierbij is er sprake van wederkerigheid,

⁴⁰ www.denardusbloem.nl

⁴¹ Agten, J. (2007). *Bibliodrama begeleiden. Wegwijzers voor de praktijk*. Antwerpen: Garant Uitgevers bv

⁴² Brinkman, J. (2004) *Voor de verandering. Een praktische inleiding in de agogische theorie*. Pagina 190. Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff

⁴³ Grün, A. (1999). *Innerlijke rust. Hoe kom ik in harmonie met mezelf?* Tiel: Uitgeverij Lannoo

persoonlijke betrokkenheid en verbondenheid.⁴⁴ De pastor wil samen met de gesprekspartner als reisgenoten onderweg gaan en samen zoeken naar de plannen die God heeft.

Om 11:00 uur startte een gezamenlijke sessie. Hierbij werd begonnen met een meditatieoefening, die de onderzoeker van Therapeute Erna Bakker geleerd heeft. Zij begeleidt mensen met depressieve klachten, angst en stress bij het terugvinden van hun innerlijke rust.

Na deze meditatieoefening werd het lied 'Stil, mijn ziel, wees stil' van 'Sela' geluisterd. Dit lied is bewust gekozen, het gaat over de beproevingen en zorgen die je kunt hebben, maar daarbij de zekerheid dat God je constant omgeeft en bij je is. Bij Hem is rust te vinden. Vervolgens ging de onderzoeker voor in gebed. Dit is een heel bewuste actie. Gerben Heitink geeft in zijn boek ook al aan dat bidden allereerst stil worden is.⁴⁵ Op die manier concentreer jij je en sta je open voor de Ander. Vandaar ook dat de onderzoeker duidelijk ruimte open liet voor eigen gedachten en vragen tijdens dit gebed.

Na dit lied en het gebed heeft de onderzoeker een korte overdenking gehouden.

Hierin stond Hebreeën 2:16-18 centraal. We lazen hier dat Jezus weet wat wij doormaken en dat Hij ons Zijn hulp aanbiedt. Jezus is onze advocaat en voorspraak bij de rechtvaardige God (zo lazen we ook in Hebreeën 2:17). Om ons te representeren moest Hij zich met ons kunnen identificeren. Hij kent ons volkomen en kan meevoelen in onze zwakheden.

Wij mensen zijn gemaakt om relaties aan te gaan. Relaties met je medemens en met God. We horen en bemoedigen elkaar, op menselijk niveau, maar ook op Goddelijk niveau bemoedigt God je. Dit lees je terug in Psalm 10:17, waar bezongen wordt hoe God je hart kan sterken.

De overdenking werd afgesloten met de vraag, om die morgen te kijken naar de moeiten die de deelnemers hebben ervaren in het leven. Op welke manier kan Jezus zich hiermee identificeren? Staat de deelnemer open voor Zijn troost en daaruit volgend hoop?

“Toen ik merkte wat het me bracht, realiseerde ik me dat ik dit vaker wil doen.”

Mw. B.

Na deze samenkomst ging ieder zijn eigen gang. Er was een boekentafel, waarop boeken lagen die te maken hadden met het zoeken naar God in de stilte en boeken over hoe aan de slag te gaan met jezelf.

Afbeelding 4: de boekentafel met daarop een grote diversiteit aan boeken, papier, pennen en de handleiding voor de gebedswandeling.

⁴⁴ Ganzevoort, R. & Visser, J. (2009) *Zorg voor het verhaal. Achtergrond, methode en inhoud van pastorale begeleiding*. Pagina 88. Zoetermeer: Uitgeverij Meinema

⁴⁵ Heitink, G. (2003) *Tussen zeggen en zwijgen. Grondwoorden in het geloofsgesprek*. Kampen: Uitgeverij Kok

Op de achtergrond werd er bewust zachte en betekenisvolle muziek gedraaid. Het ging in de teksten over moeiten die je ervaart in het leven, hoe de roep tot God sterk aanwezig kan zijn en vervolgens hoe je kunt ervaren dat God hoort.

Rond de middag werd er een uitgebreide warme maaltijd geserveerd. Deze maaltijd werd geopend door wederom een lied te luisteren, dit keer het lied 'Aan Uw tafel', Opwekking 737. Dit lied werd speciaal geluisterd, omdat het als een soort kantelpunt diende. Van de moeiten en pijn, kwam nu het besef dat we door genade vrij zijn. In het lied werd gesproken over de moeiten in ons hart, die wie in vertrouwen bij Hem neer mogen leggen. Er zijn geen woorden van oordeel, God biedt verzoening aan. Door de kracht van Zijn genade zijn wij vrij.

Na de maaltijd was er wederom ruimte om persoonlijk aan de slag te gaan. Mogelijkheden waren lezen, schrijven of het lopen van de gebedswandeling. Ook kon de stilteplek opgezocht worden.

Om 14:00 uur was er een tweede gezamenlijke bijeenkomst. Ook deze bijeenkomst werd begonnen met een meditatieoefening. Dit om de deelnemers te laten focussen en ontspannen. Tijdens de meditatieoefening kon men zelf ontdekken of er een specifieke plek in het lichaam was waar ze die rust konden vinden. Door deze plek centraal te stellen, kunnen de deelnemers mogelijk later nog eens terug gaan in hun gedachten, om wederom die plek op te zoeken.

De meditatieoefening werd afgesloten met het luisteren naar Opwekking 743. In dit lied gaat het over de zekerheid die het geloof je kan bieden. Je geeft jezelf over aan God.

Toen het lied was afgelopen werd er wederom gebeden en vervolgens werd Psalm 27 gelezen. Hierbij werd een Bijbelstudie gedaan, op een wijze die de onderzoeker geleerd heeft tijdens een stilteweekend bij het Zendings- en Diaconessenhuis in Amerongen. Alle deelnemers luisteren met hun ogen dicht naar deze Psalm. Ze merkten bij henzelf op, of er een woord, zin of stukje tekst bleef hangen. Dit fragment gingen ze 10 minuten in stilte overdenken. Vervolgens werd 'het brood' met elkaar gedeeld. Er kwamen bijzondere en intieme verhalen naar voren. Deze wijze van werken sluit nauw aan bij narratief pastoraat. Immers, mensen koppelen zelf hun verhaal aan datgene wat ze horen. Waar in de morgen juist een verhaal verteld werd, stond in de middag hun eigen verhaal centraal. Op die manier werd de Bijbelstudie direct erg persoonlijk.

Vervolgens werd er een opdracht uitgereikt: iedere deelnemer kreeg 4 vellen papier. Op 1 papier stond 'heden', op de tweede 'verleden', op de derde 'toekomst' en op de vierde stond 'God'. De deelnemers mochten deze vellen papier ergens in de ruimte op de grond leggen. Vervolgens mocht men gaan schuiven, hoe de verschillende fasen zich tot elkaar verhielden en welke plek God hierin had. Hierna kon men er daadwerkelijk op gaan staan, om te voelen of het op die manier ook klopte. Deze opdracht is ontleend uit een opdracht die ook gedaan is bij het programma 'Leef NU', binnen het Dominicanenklooster in Huissen. Tevens is gebruik gemaakt van een opdracht die tijdens de colleges van Drs. Willem van der Horst naar voren kwamen. Hierbij moest er een familieopstelling gemaakt worden, waarbij eerst gebruik werd gemaakt van legopoppetjes en vervolgens klasgenoten werden ingezet.

Daarnaast werd de opdracht meegegeven om een brief te schrijven aan God.⁴⁶ Hier mocht een ieder zelf invulling aan geven. Een volledige brief schrijven was prima, maar uiteraard waren ook steekwoorden akkoord.

Om 16:30 uur werd de dag afgesloten met wederom een gezamenlijke ontmoeting. Ditmaal had de onderzoeker een kruis in de kring geplaatst. Aan de voet van dit kruis stond een mand. Een ieder mocht iets delen, mocht hij of zij hier behoefte aan hebben. Tevens mocht de brief bij het kruis achtergelaten worden.

⁴⁶ Vegt, van der M. (2012) *Koester je hart. 40 stiltetips voor je leven*. Pagina 92. Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum

Op die manier maak je echt symbolisch duidelijk dat je het in vertrouwen bij God achterlaat. Ruard Ganzevoort geeft ook het belang van het gebruik van rituelen aan.⁴⁷ Elk ritueel vervult drie functies, maar inwisselende verhoudingen: de op het individu gerichte psychohygiënische functie, de op de relatie met de groep gerichte sociale functie en de op de relatie met het heilige gerichte symbolische functie. Tijdens de gebedswandeling en de afsluiting zijn er rituelen uitgevoerd die met elke functie een verband heeft.

“Je komt aan het eind van de dag echt thuis met het gevoel dat het goed was.”

Mevr. J.

Symboliek heeft de gehele dag een belangrijke plek ingenomen, tijdens dit moment en ook tijdens de gebedswandeling.

Philip Troost werkt helder uit hoe waardevol symboliek kan zijn.⁴⁸ Het helpt je om ingewijd te worden in het geheim waar woorden over spreken.

4.5. Gebruik van zintuigen

Tijdens het hele programma heeft de onderzoeker beoogt alle zintuigen in te schakelen. Dit, omdat je niet alleen je verstand gekregen hebt om met God om te gaan. Hij heeft het lichaam zo mooi geschapen, dit mogen we ten volle inzetten en gebruiken. Anselm Grün gaat hier ook op in.⁴⁹ Hij geeft aan dat onze rede op de zintuigen is aangewezen, om zo de werkelijkheid te kunnen vernemen. Je maakt je contact met God dieper en intenser als je al je zintuigen ten volle gebruikt.

De zintuigen zijn op de volgende wijze ingezet:

Ruiken: Vooral de maaltijd staat hierbij centraal. Er is erg veel energie gestopt in het bereiden van een smaakvolle warme maaltijd. Dit was voorafgaand al door het hele gebouw te ruiken en tijdens de maaltijd uiteraard ook. Tevens zijn er geurkaarsen in de ruimte geplaatst.

Voelen: Vooral in de gebedswandeling is hier aandacht aan besteed en dan met name door de focus te leggen op de zon en je hierdoor te laten verwarmen. Ook is er bewust gekeken naar de locatie, aangezien hier loungebanken stonden met zachte materialen. Dit draagt bij aan het huiselijke gevoel.

Proeven: Door in stilte te eten, wordt de maaltijd veel bewuster genuttigd. Het is goed om te proeven wat je eet. Er was een gevarieerde maaltijd en ook bij de koffie en tussendoor waren er smakelijke dingen om te proeven.

Zien: Symbolisch waren er in het gebouw meerdere kruisen aanwezig. Tevens was er bij de gebedswandeling veel symboliek, waardoor je hier ook veel gebruik maakte van de ogen. Ook is er tijdens de samenkomsten een mooie bos bloemen in het midden van de kring neer gezet. Dit, omdat je altijd je blik ergens op kunt richten als je het moeilijk vindt om mensen aan te kijken. Daarnaast om simpelweg te genieten van de schoonheid van bloemen.

Horen: Er is meerdere malen een luisterlied ten gehore gebracht. Ook was er de gehele dag subtiele muziek op de achtergrond aanwezig. In de morgen was dit gericht op moeiten en Gods hulp hierbij, in de middag werd een kanteling gemaakt naar het vrij zijn door Hem.

⁴⁷ Ganzevoort, R. & Visser, J. (2009) *Zorg voor het verhaal. Achtergrond, methode en inhoud van pastorale begeleiding*. Pagina 258. Zoetermeer: Uitgeverij Meinema

⁴⁸ Heitink, G. (2003) *Tussen zeggen en zwijgen. Grondwoorden in het geloofsgesprek*. Kampen: Uitgeverij Kok

⁴⁹ Grün, A. (1999). *Innerlijke rust. Hoe kom ik in harmonie met mezelf?* Pagina 94. Tiel: Uitgeverij Lannoo

Misschien kun je een dergelijke stiltedag zelfs wel vergelijken met vasten. Een definitie die Anselm Grün van vasten geeft is: *“In het vasten zien wij af van verzadiging en wegstoppen. We richten ons in liefde op ons eigenlijke verlangen. En dit tilt ons boven deze wereld uit. Het wendt zich ten diepste naar God toe, die alleen onze honger kan stillen.”*⁵⁰ Tijdens de stiltedag wordt ervoor gekozen om niet te spreken, wij richten ons op ons eigenlijke verlangen. Door bewust niet te spreken richten we ons op God, die ons in onze verlangens kan voorzien.

4.6. Gebedswandeling

Tijdens de stiltedag was er de mogelijkheid om een gebedswandeling te lopen. Er was een route uitgezet binnen de ommuurde binnentuin.

Afbeelding 5: de ommuurde binnentuin waarbinnen de gebedswandeling was uitgezet.

Op verschillende plekken in deze tuin kwam men een symbool tegen, waar een tekst bij was opgemaakt. Op de boekentafel lagen handleidingen die hierbij gebruikt konden worden. In de bijlage vindt u als lezer ook de handleiding.

“ Ik vond de gebedswandeling wel het hoogtepunt van de dag. Het heeft mij aan het denken gezet.”
Mw. W.

Deze gebedswandeling is door de onderzoeker zelf ontworpen. Uiteraard zit ook hier een gedachtegang achter: hoe kwam deze gebedswandeling inhoudelijk tot stand?

Bij de opzet van deze gebedswandeling en ook het gehele dagprogramma is gekeken naar de drievoud ellende, verlossing en dankbaarheid. Prof. Dr. A. de Reuver werkt dit duidelijk en overzichtelijk uit.⁵¹ Hij geeft weer dat een afkeer van de zonde de vrucht is van Gods toekeer tot ons. Om dus een goede relatie met God te hebben, moeten de deelnemers zich ook bewust zijn van de zonden die mogelijk aanwezig zijn. God wil dat de zonde ter sprake komt, niet als doel op zich, maar als onderdeel van de persoonlijke omgang van God en mens. God doet de zonde weg. Hij verlost ons hiervan, met een overtreffende maat van liefde door Zijn eigen Zoon te geven. Deze vergeving is wel vrijwillig, maar niet vrijblijvend. Het stopt een weg, maar opent meteen een nieuwe weg.

⁵⁰ Grün, A. (1999). *Innerlijke rust. Hoe kom ik in harmonie met mezelf?* Pagina 112. Tiel: Uitgeverij Lannoo

⁵¹ Reuver, de A. (1996). *Geground geloof. Kernpunten uit de geloofsleer.* Pagina 344. Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum

Een nieuwe weg, een weg in de vrijheid van volgzzaamheid en verantwoording. Tevens mag verwondering centraal staan. Die verwondering krijgt gestalte in houding en daad.

De wandeling begon met een moment van tot rust komen. Daarbij werd genoemd hoe deze wandeling geestelijk gezien gelopen kon worden. Om tot rust te komen werd gebruik gemaakt van de omgeving, zon en wind. De zintuigen werden volop geprikkeld. Vervolgens liep men door naar een plek waar bloemen en planten stonden. Hier werd de focus gelegd op wie God is. Zo machtig als die sterke grote bomen en zo zorgzaam voor de kleinste, teerste bloempjes. Hier werd duidelijk gemaakt dat God ook zo voor ons wil zijn. Vanuit die basisgedachte ging men op weg.

Afbeelding 6: Punt twee uit de gebedswandeling.

Bij het derde punt aangekomen, zag men een lijstje met daarin het gedicht 'Voetstappen in het zand'. Er werd een begin gemaakt met de bewustwording wat betreft moeiten, teleurstelling en verdriet in het leven.

Afbeelding 7: Een spiegelkje met daarop het gedicht "Voetstappen in het zand".

Als men doorliep naar het vierde punt, vond men daar een bord met daarop ‘Verboden Toegang’. Er werd ingegaan op de zondeval, die een breuk, een scheiding teweeg bracht tussen God en de mensen. Op die plek kon men de tijd nemen om na te gaan, of er verkeerde dingen in het leven zijn. Dingen die een scheiding veroorzaken tussen God en de deelnemer. Dingen die hen ervan weerhouden om een geheiligd leven te leiden.

Afbeelding 8: Een hek met een “Verboden Toegangsbord”.

Gelukkig stopte de wandeling hier niet. Bij punt 5 mocht ervaren worden dat de Verlossing er is. Bij dit punt mocht een steen achtergelaten worden bij het kruis. De steen stond symbool voor datgene wat men achter wilde laten, om vrij de weg te vervolgen.

Afbeelding 9: Het kruis met daaraan de tekst: “Uw genade is mij genoeg”.

Bij punt 6 zag men een boomstam met daarop twee lege handen. Handen die symbool stonden voor de handen van God en die van de mens. God reikt ons iets aan, namelijk de Heilige Geest. Hiermee wil Hij de mens vullen en bemoedigen. Wij mogen als mensen met lege handen bij God komen. Hij ziet niet ons werk aan, maar ons hart.

Afbeelding 10: Geopende, lege handen. Onze handen naar God en Gods handen naar ons.

Het zevende punt gaat in op het mensbeeld. Er bevond zich een spiegel met daarbij de vraag, wat men in die spiegel zag. Daarbij mocht men vragen of God de deelnemer zijn ogen wilde openen, zodat men naar zichzelf kon kijken, zoals God hen ziet.

Afbeelding 11: Wat zie je in de spiegel als je door Gods ogen kijkt?

Dit mondde uit in het achtste punt, waar het gaat over hoe de deelnemer zijn dankbaarheid kan tonen. Op welke manier kunnen we getuigen van Gods grote daden? Er hangt een windgong, wat een eigen typisch geluid heeft. Er wordt uitgedaagd om na te denken, welk eigen, typische geluid die persoon kan laten horen in de wereld.

Afbeelding 12: De windgong met zijn eigen, typische geluid.

De wandeling werd afgesloten met een gedicht, waarbij de mens symbolisch zijn leven en kwaliteiten aan God terug geeft, om zo ingezet te worden in het Koninkrijk.

5. Resultaten van het onderzoek

5.1. Reflectie en observatie experiment

5.1.1. Voorbereiding

De voorbereidingen op het experiment zijn goed verlopen. De onderzoeker heeft een programma neer gezet, wat voldoende onderbouwd was en waar ze ten volle achter kon staan. Dit programma heeft de onderzoeker gebaseerd op datgene wat ze geleerd heeft binnen de minor, waardoor zij zichzelf als deskundige op dit gebied kan beschouwen. Tevens heeft zij gebruik gemaakt van verschillende literatuur, waarbij stilte en het kloosterleven centraal stonden. Denk hierbij aan de boeken van Anselm Grün⁵², Mirjam van der Vegt⁵³ en Wil Derkse⁵⁴. Zij heeft er voor gekozen om het experiment een prioriteit in het onderzoek te laten zijn. Dit maakt, dat er voldoende tijd beschikbaar werd gemaakt om een gedegen programma in elkaar te zetten.

Zoals in paragraaf 4.1 te lezen was, waren er wegens het korte tijdsbestek wat moeilijkheden om deelnemers voor een heel weekend te krijgen. De argumenten die hiervoor werden gegeven waren: ‘geen ruimte meer hebben in de agenda’ en ‘ik wil mijn gezin op zo korte termijn geen heel weekend alleen laten’. Toen aangegeven werd dat een dag ook mogelijk was, werden deze mensen enthousiast en kwamen de aanmeldingen binnen. Ook heeft de onderzoeker nu nog een aantal aanmeldingen liggen voor een weekend, mocht dat nog georganiseerd gaan worden in het najaar van 2013. Er waren dus meerdere mensen enthousiast, maar niet iedereen had op korte termijn ruimte in de agenda.

Aangezien de onderzoeker zelf deels het instrument is voor deze dag, vond zij het noodzakelijk om ook met haarzelf aan de slag te gaan. Ruard Ganzevoort geeft ook aan dat een pastor de weg naar de eigen inspiratiebronnen open dient te houden.⁵⁵ De ‘godsvrucht’ moet men beoefenen, anders verdampt zij. Ook in het boek ‘Reflecteren kun je leren’ wordt hier aandacht aan besteed.⁵⁶ Hier wordt aangegeven dat het geloof van een pastor een zwak, aangevochten, geestelijk geloof kan zijn, als het maar een gezocht geloof is. De onderzoeker is ervan overtuigd dat het van wezenlijk belang is, dat je als pastor een doorleefd geloof hebt. Dat je weet waar je over spreekt.

Ter voorbereiding op de stiltedag heeft de onderzoeker menigmaal een stil moment op de dag ingelast, waarbij ze naging hoe het er eigenlijk bij haar qua geloofsleven voorstond. Als ze daadwerkelijk rust wilde uitstralen, moet ze die rust en stilte ook van binnen kennen en voelen.

Op de dag zelf heeft ze ervaren, dat die rust daadwerkelijk aanwezig was. Ze genoot van de dag, glimlachte constant en voelde een warmte en betrokkenheid bij de deelnemers. Er was een diep besef dat het goed was, datgene waar we mee bezig waren. God geniet van die momenten, waarop wij actief naar Hem zoeken.

In Spreuken 8:17 lezen we dit terug: “Ik heb lief, wie mij liefhebben en wie mij ijverig zoeken, zullen mij ook vinden”. Hij verzekert ons, dat als je Hem ijverig zoekt, Hij ook gevonden zal worden. Met die overtuiging heeft de onderzoeker die dag beleefd dat de deelnemers daadwerkelijk dicht bij Hem waren.

⁵² Grün, A. (1999). *Innerlijke rust. Hoe kom ik in harmonie met mezelf?* Tielt: Uitgeverij Lannoo

⁵³ Vegt, van der M. (2012) *Koester je hart. 40 stiltetips voor je leven*. Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum

⁵⁴ Derkse, W. (2003). *Een levensregel voor beginners. Benedictijnse spiritualiteit voor het dagelijkse leven*. Tielt: Lannoo

⁵⁵ Ganzevoort, R. & Visser, J. (2009) *Zorg voor het verhaal. Achtergrond, methode en inhoud van pastorale begeleiding*. Pagina 407. Zoetermeer: Uitgeverij Meinema

⁵⁶ Menken-Bekius, C. & Meulen, van der H. (2007) *Reflecteren kun je leren. Basisboek voor pastoraat en geestelijke verzorging*. Pagina 84. Kampen: Uitgeverij Kok

5.1.2. Reflectie en observatie dagprogramma

Het dagprogramma was opgebouwd met de achterliggende gedachte dat er een lijn in zat van ellende, verlossing en dankbaarheid. Deze opzet is nader uitgewerkt in paragraaf 4.6. We begonnen met een stuk bewustwording en besef, vervolgens kwam de kanteling naar het werk van Jezus en wat dit voor ons betekend. We sloten af met een stukje bewustwording hoe we dan onze dankbaarheid in het dagelijks levens kunnen inzetten.

Het programma gaf een duidelijke leidraad aan de gehele dag. Het gaf een houvast en bood handvatten om mee door te gaan. Aan het einde van de gezamenlijke momenten werden er opdrachten gegeven, waar mensen ook daadwerkelijk mee aan de slag gingen. Dit gaf richting en structuur.

Tevens heeft de onderzoeker geconstateerd, dat er een goede verhouding aanwezig was. Er was een juiste balans tussen symboliek, mediteren, inhoudelijke bewustwording en Bijbelstudie. Aangezien er een divers gezelschap aanwezig was (man/vrouw verhouding, kerkelijke achtergrond) vond zij dit noodzakelijk. Uit de signalen van de deelnemers kon ze opmaken dat een ieder wel iets met een bepaald onderdeel had.

5.1.3. Reflectie en observatie deelnemers

De gehele dag heeft de onderzoeker de deelnemers geobserveerd in hun doen en laten. Dit aangezien ze erg benieuwd was hoe de deelnemers de dag zouden invullen en wat voor hen centraal zou staan. Hierdoor kan ze immers weer conclusies trekken en haar prototype verbeteren. Datgene wat ze heeft geobserveerd zal ze hieronder weergeven. De conclusies die ze op basis hiervan en de afgenomen interviews zal trekken zijn te vinden in hoofdstuk 7.

De wijze waarop de deelnemers aanwezig waren, was erg divers. De enige man in het gezelschap was moeilijk te peilen. Hij nam positief deel aan alle momenten, maar wat het hem deed was niet te zien. De dames daarentegen lieten meer emoties blijken. Met één mevrouw heeft de onderzoeker een diepgaand gesprek mogen voeren over wezenlijke zaken van het leven. Het gezamenlijke moment en het stil zijn maakte veel los, wat ze normaal gesproken weg kan stoppen. Nu zij stilgezet werd, kwam alles in alle hevigheid los.

Vier deelnemers hebben regelmatig geschreven deze gehele dag. Tevens werd er door allen regelmatig gelezen en is de gebedswandeling gelopen.

Eén deelnemster leek moeilijk tot rust te kunnen komen. Zij bleef de gehele periode wat onrustig verplaatsen en leek wat zoekende. De andere deelnemers vonden duidelijk hun plekje in de ruimte en leken ontspannen en in henzelf gekeerd.

5.2. Deelnemers stiltedag

In deze paragraaf worden de resultaten weergegeven van de interviews die gehouden zijn bij de deelnemers van de stiltedag. In de bijlage is de gebruikte onderwerpenlijst terug te vinden.

In de interviews die de onderzoeker met de deelnemers van de stiltedag heeft gehouden, stonden de thema's die voortkwamen uit de onderzoeksvragen centraal.

5.2.1. Levensinvulling voor aanvang experiment

Allereerst is er besproken hoe de deelnemers zijn of haar leven ervaart. Is er een werkbare balans tussen de verschillende facetten van het leven en wat neemt de meeste tijd in beslag?

Als we kijken naar de gegeven reacties komt sterk het woord ‘gejaagdheid’ naar voren. Het leven wordt als druk en jachtig omschreven, een druk schema bepaalt onze levensinvulling. Alle geïnterviewden geven aan, dat ze blijven zoeken naar een goede balans. Werkdruk speelt hierbij een belangrijke rol. Werk neemt simpelweg veel tijd in beslag en vraagt energie. Dit kan ten koste gaan van andere zaken in het leven, zoals geloof en gezinsleven. Allen geven aan dat ze hier op gefocust moeten zijn en blijven.

Eén deelnemer geeft aan dat als zij de stilte opzoekt, dit heel vruchtbaar is. Toch laat zij het weer snel los in het dagelijks leven. Zij denkt hierbij meer discipline nodig te hebben, zodat het een gewoonte wordt in haar leven om stilte in te bouwen. Ook de hulp van omringende mensen kan als erg waardevol ervaren worden.

Een gebrek aan discipline wordt ook bij een andere deelnemer genoemd. Hij geeft aan, dat hij vaak kiest voor de gemakkelijkste, bekende weg. Om stille tijd in te bouwen in je leven moet je moeite doen, omdat je er bewust mee bezig moet gaan. Hij vindt het makkelijker om achter de televisie te gaan zitten en op zo’n manier bij te tanken. Toch geeft dit hem geen voldoening en zoekt hij bewust naar een andere levensinvulling.

Ook de geloofsbeleving is uitvoerig besproken. Het komt sterk naar voren dat alle deelnemers ernaar verlangen intensiever met God te leven. Zij zien hiervoor stille tijd als optie om dit te intensiveren. Als we spreken over geloofsbeleving, wordt automatisch de link hier naar toe gelegd. De dingen van alledag slokken de tijd en aandacht voor God op. De ‘schuld’ hiervan wordt ook bij het eigen karakter en de eigen houding gelegd. ‘De wereld’ trekt aan alle kanten.

5.2.2. Besluit tot deelname

Op een gegeven ogenblik hebben de geïnterviewden besloten om deel te gaan nemen aan de stiltedag. Hoe kwamen zij tot deze beslissing?

Voor de meesten was een stiltedag een nieuw fenomeen. Ze kenden het niet en waren nieuwsgierig naar wat het zou inhouden. Nieuwsgierig naar wat het met je zou doen als je een gehele dag stil zou zijn en met God bezig zou gaan.

Tevens was er een dieper verlangen, een verlangen naar meer. Meer in de zin van geloofsverdieping en het onderhouden van de relatie met God. Er wordt aangegeven dat het voorziet in een behoefte die leeft in de huidige maatschappij.

Het sprak ook aan, omdat dit een dag is die gepland wordt. Het is niet van jezelf afhankelijk hoe je hier vorm aan geeft, je doet er aan mee. Waar stille tijd soms ten onder dreigt te gaan aan andere zaken die prioriteit lijken te hebben, kan dit niet ten onder gaan, omdat jij je er voor opgeeft. Hierdoor wordt het een prioriteit en is er dus sowieso tijd gereserveerd voor God, ondanks alles.

5.2.3. Verwachtingen bij aanvang

Als we kijken naar de verwachtingen die de deelnemers van te voren hadden, dan zien we dat het moeilijk was om deze onder woorden te brengen. Ze gingen er vooral met een open houding naartoe, mede doordat het onbekend en nieuw was en ze dus niet wisten wat er ging komen.

Wel was duidelijk, dat er een sterk verlangen was om de relatie met God tijdens de stiltedag te verdiepen. Het verlangen om God te ervaren was ook aanwezig.

Dat het zou voelen, alsof Hij heel dichtbij was. Juist de zaken die je normaal gesproken wat weg stopt in het dagelijks leven, mochten hier naar buiten komen en een plek krijgen. Met een open vizier en open hart werd de dag gestart.

5.2.4. Hoe is de dag ervaren?

Bij alle deelnemers kwam naar voren dat de dag als zeer positief is ervaren. Doordat deze gehele dag vrij was gepland voor de deelnemer zelf en God, werd er een stukje rust ervaren. Stilte in hoofd en hart.

In de eigen omgeving is het moeilijk om bewust stil te staan bij wie je bent voor God en hoe je Hem kunt dienen. Zoals eerder aangegeven had elke deelnemer er moeite mee om tijd vrij te maken voor een stukje bezinning. Juist door daar op zo'n dag een periode voor vrij te plannen en hier heel bewust mee bezig te zijn, werd er ontdekt dat dit heel waardevol is om bij stil te staan.

Veelal werd het verlangen uitgesproken om hier intensiever en bewuster bij stil te staan.

5.2.5. Waar was God?

Op de vraag of God aanwezig was tijdens de stiltedag, werd door allen volmondig "ja" gezegd. Alle geïnterviewden hebben zich dicht bij God mogen weten. Dit kwam voornamelijk, doordat je zelf stil gezet wordt. Door bewust stil te gaan staan en te zeggen: "God, hier ben ik", is er die zekerheid dat God dan ook naar ons toe komt. Zo is het door de deelnemers ook daadwerkelijk ervaren.

Er wordt aangegeven dat je er eigenlijk niets extra's voor hoeft te doen. Hij is er, Hij hoort en begrijpt. Dit komt van Hem uit, hiervoor hoeft je zelf niets te doen. Het enige wat Hij van je verlangt, is dat jij je hart open zet voor Hem.

"Tijdens de stiltedag ben je echt met jezelf en met God bezig."

Mw. J.

Tijdens de gehele dag is duidelijk ervaren, dat God het middelpunt was. Waar je normaal gesproken met de ander praat en het om de mensen draait, was nu iedereen intensief met God bezig.

Door het lopen van de gebedswandeling werd er bij enkele deelnemers iets losgemaakt. Het lezen van bepaalde onderdelen in de handleiding maakte dat er bij mensen iets geraakt werd en dat God sterk ervaren werd.

5.2.6. Gebedswandeling

Graag wil de onderzoeker nog wat dieper ingaan op de gebedswandeling, aangezien het een belangrijk onderdeel van het prototype is.

Veelal werd aangegeven, dat de gebedswandeling erg praktisch en concreet was. Dit was erg fijn, omdat je er ook echt daadwerkelijk mee aan de slag kon. Je kreeg praktische handvatten en concrete opdrachten wat een duidelijke invulling bood.

Er kwamen veel zaken naar voren, waar normaal gesproken niet zo snel bij stil gestaan werd. Dit maakte ook dat er veel los kwam.

Daarnaast was er veel symboliek in de gebedswandeling aanwezig. De vrouwelijke deelnemers gaven aan dat bepaalde onderdelen hiervan hen geraakt had. De mannelijke deelnemer had niet zo veel op met het symbolische. Desalniettemin had ook hij intieme momenten meegemaakt tijdens de wandeling.

Wat ook duidelijk naar voren kwam, is dat er met teveel deelnemers in één keer gelopen werd. Dit maakte dat men zich niet op zijn of haar gemak voelde en een wat opgejaagd gevoel kreeg. Ook het weer, de kou, was een reden waardoor een deelnemer zich niet comfortabel voelde.

5.2.7. Meditatieoefeningen

De meditatieoefeningen die zijn gehouden hebben bijgedragen aan het ontspannen gevoel. Er is wederom door de vrouwelijke deelnemers een bepaalde mate van rust ervaren. Een gevoel van even loskomen van alle dagelijkse beslommeringen. Voor de meesten was het iets onbekends. Door hen werd het ervaren als een manier om echt in je binnenste en bij jezelf op zoek te gaan, op zoek naar God.

Belangrijk was het hierbij om gefocust te blijven. Gefocust op jezelf en datgene wat er in je binnenste allemaal aan het gebeuren is. Het is bijvoorbeeld erg belangrijk om de ogen gesloten te houden, om zo erbij te blijven en niet afgeleid te worden door externe prikkels.

De mannelijke deelnemer had het idee dat de meditatieoefening weinig toegevoegde waarde had voor hem. Hij kon moeilijk aangeven of het ook weggelaten kon worden, aangezien het gezamenlijke moment wel één geheel is.

5.2.8. Uitwerking op levensinvulling

De interviews hebben 3 a 4 weken na de stiltedag plaats gevonden, waardoor goed te bepalen was in hoeverre er een effect op zou treden. De geïnterviewden geven aan, dat ze nog veel terug denken aan de stiltedag. Allen willen dergelijke zaken meer bij het dagelijks leven betrekken. Er wordt aangegeven dat dergelijke dagen je tot een sterker en krachtiger persoon maakt. De dag heeft zeker bijgedragen aan het zelfbewust zijn. Ook de omgeving merkte een zekere mate van positivisme op.

“Onbewust neem je vaak de zorgen van het leven weer mee. Dan denk ik aan de stiltedag terug en besef ik mij dat ik het daar heb neergelegd en dat ik het daar moet laten.”

Mw. W.

Eén deelnemster geeft aan dat ze andere keuzes maakt. In plaats van fietsen gaat ze bijvoorbeeld lopen, om op die manier wat van die rust en stilte mee te pakken.

Toch geven ze ook allemaal aan, dat je snel weer in oude gewoonten terug valt. Je neemt de zorgen van alle dag weer snel op je. Discipline en structuur zijn ook nu weer kernwoorden die naar voren komen. Op de een of andere manier moet het karrenspoor wat verlegd worden, maar het ontbreekt aan vermogen om dit voor elkaar te krijgen.

Toch is bij allen het verlangen sterk aanwezig om nog meer op zoek te gaan naar een goede verhouding tussen alle facetten van het leven.

5.2.9. Effecten met betrekking tot het geloof

In voorgaande paragraaf werd gesproken over de effecten op het gebied van de levensinvulling. Maar zijn er ook bepaalde effecten te constateren op het gebied van het geloof en de beleving hiervan?

De deelnemers hebben allen een sterker gevoel van rust. Door aan de slag geweest te zijn met datgene wat hen bezighield, hebben ze het meer een plekje kunnen geven. Eén deelnemster is aan de slag geweest met haar houding ten opzichte van de wereld en hoe God haar ziet. Dit heeft duidelijk nog een doorwerking, omdat zij veel meer assertief in het leven staat. Bij een andere deelnemster is ook op geloofsgebied veel meer rust aanwezig, een vast vertrouwen op God.

Aan de andere kant blijft daar ook nog steeds het verlangen naar meer ruimte voor God. Een deelnemer kent dit verlangen sterk, het liefst gaat hij fulltime aan het werk voor Gods Koninkrijk. Toch ziet hij nu geen mogelijkheden om zijn leven op die manier in te richten.

5.2.10. Mogelijke toekomstige deelname?

Alle deelnemers zijn enthousiast over de dag en willen zeker nogmaals deelnemen, zo mogelijk zelfs een weekend. Nu zij geproefd hebben van de stilte, willen zij graag meer. De kosten blijken van ondergeschikt belang te zijn. Dit is niet van invloed op het verlangen om nogmaals deel te nemen.

“Doordat je de stiltedag meegemaakt hebt, kun je er ook andere mensen voor warm krijgen.”
Dhr. V.

Ook is het zo, dat er deelnemers zo enthousiast zijn dat ze anderen mee willen nemen. Eén deelnemer geeft aan dat mensen wel moeten beseffen, dat het een duidelijk christelijke inslag heeft. Een ongelovige deelnemer zo, naar haar mening, tijdens deze dag kunnen vastlopen.

5.3. Professionals

Voor dit onderzoek zijn drie deskundigen geïnterviewd. Met hen is gesproken over hun visie op de huidige tijdsgeest, welke plek het geloof nog heeft en op welke wijze stilte een rol kan spelen in de huidige samenleving. Tevens is met hen gekeken naar het feit dat GPWers steeds vaker als zelfstandigen optreden of aangenomen worden bij een instelling op projectbasis. Die conclusie is mede getrokken op basis van datgene wat in het onderzoek ‘Pionieren met Passie’ staat.⁵⁷ Wat vinden de deskundigen van dit fenomeen en wat heeft een GPWer nodig om hier in staande te blijven?

5.3.1. Tijdsgeest

Allereerst kijken we naar hun visie op de huidige tijdsgeest. Duidelijk aangegeven wordt dat vooral jong volwassenen moeite hebben met de druk die in de samenleving aanwezig is en dat een burn-out vaker bij deze categorie voor komt.⁵⁸ Agenda’s zijn overvol met zaken die geacht worden leuk te zijn en het leven is vluchtig en snel.

Waar er voorheen een duidelijk rol- en verwachtingspatroon leek te zijn, komt het nu op de jongere zelf aan om te beslissen welke kant het op gaat in hun leven. De idealen lijken bijna onbereikbaar en er zijn keuzes te over. Het beeld dat het onderzoek van de SKB schetst (generatie Y heeft veel te maken met overbelasting en uitputting), wordt hiermee bevestigd.⁵⁹

Voorheen werd er veiligheid gevonden in de vaste structuur, nu wordt het fenomeen zelfontplooiing veilig geacht, maar helaas. Dit blijkt niet zo te zijn. Ook de mensen die denken geslaagd te zijn in het leven kennen een stuk leegte en onvervuldheid.

Een van de belangrijkste oorzaken van de leegte in de samenleving is de ruis die er is. We worden bedolven onder vele vormen van pseudo-informatie, wat ons leegzuigt en innerlijke onrust teweeg brengt. De sociale media zijn hier mede een oorzaak van.

Juist door die innerlijke onrust lijken mensen op zoek te willen gaan naar datgene, wat wel zin geeft aan het leven. Waar men voorheen helemaal opging in de verworvenheden van de nieuwe tijd, is nu het glamourlaagje er een beetje af en komen mensen er achter dat deze zaken niet zaligmakend zijn. Er is teveel, er lijkt een verzadigingspunt bereikt te zijn. Dit leidt tot hernieuwd zoeken naar datgene wat wel waarde heeft in het leven.

⁵⁷ Stoof, A., Lagemaat van de, T., Mulder, A. en Tuin van der, L. (2011). *Pionieren met Passie. Reli-ondernemers in bedrijf*. Pagina 9. Zwolle: Windesheim

⁵⁸ Onderzoeksbureau SKB. (2012) Burn-out onder jongeren nog steeds een issue. Binnengehaald op 20 mei 2013 van: <http://www.skb.nl/nieuwsoverzicht/burn-out-onder-jongeren-nog-steeds-belangrijk.html>

⁵⁹ Onderzoeksbureau SKB (2013) Binnengehaald op 7 mei 2013 van <http://www.skb.nl/werkvermogen-jongeren.html>

5.3.2. *Geloofsbeleving in huidige maatschappij*

Welke plek heeft God in het vluchtige bestaan? Nu de leegte steeds duidelijker voelbaar wordt, lijkt ook de roep naar God weer toe te nemen. Toch moeten we ook nog een stap terug nemen. Willen mensen überhaupt wel tijd vrij maken voor God? Of zit eronder nog een twijfel of God überhaupt bestaat?

Duidelijk wordt aangegeven, dat Christus zin kan geven aan het leven. Christus kan je identificatiefiguur zijn, die wel echt is. Maar om Hem op nummer één van je leven te laten staan, dat is een continu gevecht. Iedere cultuur vraagt weer andere manieren om te kijken naar wie Jezus daadwerkelijk voor je kan zijn.

Belangrijk is dat er een tweezijdige identificatie is. Christus identificeert zich met ons en wij mogen ons met Hem identificeren in ons nieuwe mens zijn. Om hiernaar te leven, acht de predikant structuur erg belangrijk. Structuur in de omgang met God en Christus. Ordening aanbrengen in je leven is ook een soort van discipelschap. Wij hebben alle structuur weggegooid en er is alleen chaos overgebleven. Dan is het belangrijk om stoorzenders uit te zetten en ordening aan te brengen in je (geloofs)leven.

Vanuit de kerk ligt hier ook een opdracht. Een predikant geeft aan, dat de kerken hun leden ook het vertrouwen mogen geven. Door in vrijheid actief te kunnen zijn in de gemeente, zal het vertrouwen groeien en zo ook het gevoel van veiligheid. Op die manier ervaren ze ruimte om te ontdekken wie God voor hen is.

5.3.3. *Nieuwe vormen van spiritualiteit*

De nieuwsgierigheid was gewekt. Want wat is er dan volgens de deskundigen nodig, om mensen balans te laten ervaren in hun leven? Welke rol kan de stilte hierbij spelen?

Duidelijk is geworden, dat er op nieuwe manieren met de stilte omgegaan kan worden. Er mag gezocht worden naar nieuwe wegen. Het zal een uitdaging zijn om zingeving op een nieuwe vorm aan te bieden. Op een nieuwe wijze, maar met de vertrouwde, Bijbelse inhoud. Dit blijft voorop staan. De vormen wisselen met de tijd, maar alleen diegene die de inhoud nastreven blijven behouden.

Aan wat voor nieuwe, of hernieuwde vormen kunnen we dan denken?

Een goede optie is om die momenten te gebruiken, waarop de mensen al in georganiseerd verband aanwezig zijn. Een kerkdienst is ingepland in de agenda's, hier is geen extra tijd voor nodig. In die diensten kan de nadruk meer liggen op de stilte en rust die je bij God kunt vinden. Zoals al eerder genoemd heeft ook Sabine van der Heijden dit in haar boek uitgewerkt.⁶⁰

Tevens wordt het van belang geacht dat er een veilige omgeving is. Het gezin als veilige basis en mogelijk een soort coach om te helpen bij levensvragen.

Duidelijk is gemaakt dat het gebruik van creatieve, vernieuwende vormen niet per definitie beangstigend hoeft te zijn. Het is goed om oude vormen te vernieuwen en te verfrissen, aangezien dit past bij de continu veranderende tijdsgeest. Altijd moet de inhoud prioriteit nummer één zijn.

⁶⁰ Heijden, van der S. (2012). *Kerk voor een nieuwe generatie. Zoeken naar een kerk waarin jongeren geloven*. Heerenveen: Uitgeverij Medema

5.3.4. Visie op stilte

Geconstateerd wordt, dat het verlangen naar kloosters, kloosterweekenden en gebedswandelingen steeds meer toeneemt. Aan de andere kant zie je bij jongeren, dat stilte ook heel beangstigend kan zijn. Als je wat ouder wordt zie je er meer de toegevoegde waarde van in om een periode bewust stil te zijn. Ook zie je dat in het Noorden de behoefte wat minder aanwezig zal zijn. Het Noorden is immers dunner bevolkt dan de rest van Nederland. Aanbevolen wordt dan ook, om te focussen op ad hoc projecten.

Om aan de slag te gaan met de stilte, wordt het van belang geacht dat het een gestructureerde en begeleide stilte is. Tevens is het belangrijk dat de focus ligt op iets buiten jezelf, namelijk op God. Als de focus op je binnenste ligt zoals bij het Boeddhisme het geval is, kom je wederom in een chaos terecht. God moet altijd de externe referentie zijn.

5.3.5. De zelfstandige Godsdienst Pastoraal Werker?

De ontwikkeling van de meer en meer verzelfstandiging wordt op verschillende manieren bekeken.

Het verlangen naar nieuwe vormen van spiritualiteit is sterk aanwezig. Dit zien we bij de deskundigen die zijn benaderd en het komt tevens in de literatuur naar voren. Duidelijk is geworden dat er steeds groter wordende vraag is naar levensbeschouwing en zingeving buiten de bekende paden om. Hier wordt ruimte geboden aan en ligt er een kans voor de zelfstandige GPWer. Duidelijk is hierbij, dat gekeken wordt naar de reli-ondernemer los van een religieus instituut.

Daarnaast wordt er gezegd over zelfstandige GPWer binnen bestaande instituten, bijvoorbeeld de ZZPers, dat op deze manier de drempel lager wordt voor kerken om een professional in te huren. De kerkelijk werker kan zich op deze wijze ergens in specialiseren en op die manier bezig zijn met datgene wat hem of haar het meest ligt. Dit geeft Dhr. D. tijdens het interview ook al aan. Hij vindt het een positieve ontwikkeling dat GPWers nu hun talenten op één specifiek onderdeel in kunnen zetten en dat ze zich dus kunnen richten op datgene waar ze goed in zijn.

Als nadeel wordt genoemd, dat de kerkelijk werkers op die manier zich focussen op het project en weinig van doen hebben met het ‘herder zijn’ van een gemeente. Ook het fenomeen ‘roeping’ lijkt op deze wijze het onderspit te moeten delven. Aangegeven wordt dat trouw en dienstbaarheid door deze ontwikkeling ten onder dreigen te gaan. Ook is er het gevaar dat de gemeente zelf ook als project wordt beschouwd, ook door de leden. Als het je niet aanstaat, dan is er wel weer een ander project waar jij je bij kunt aansluiten. Het staat haaks op het aspect van ‘één lichaam zijn’, waarbij je samen optrekt, elkaar verdraagt, geduld en vertrouwen hebt. Het wordt door deze kanteling wel erg beheersbaar en controleerbaar gemaakt.

Toch kwam je vroeger ook rondtrekkende predikers tegen die bij kleine projecten actief waren. Aan de andere kant waren er ook oudsten die zich voor langere periode committeerden. Ieder lijkt zich dus in te zetten aan de hand van zijn of haar gave.

Wil je als kerk op die manier een kerkelijk werker inhuren, dan moet je heel bewust die ander het vertrouwen geven. Vaak zie je dat een professional op alle mogelijke wijze zijn of haar werkwijze moet beargumenteren. Hier moet wat meer vertrouwen en loslaten komen, de ander heeft er immers voor gestudeerd.

5.3.6. Op welke wijze ga je aan de slag

Om te beginnen werd er vooral ingegaan op de vraag, of je als kerkelijk werker op die wijze aan de slag moet willen gaan. Door de commercialisering moet je je misschien afvragen, of je nog wel het Evangelie brengt of dat jij je teveel druk maakt om andere zaken.

Hier worden duidelijk twijfels over uitgesproken. De kerk zou ervoor moeten zorgen dat haar werkers niets hebben om zich zorgen over te maken.

Ook wordt duidelijk aangestipt, dat er een goede begeleiding moet zijn voor de werkers. Aan de ene kant zijn er mensen nodig die als klankbord kunnen en willen fungeren. Aan de andere kant moet je hierdoor niet te sterk in een keurslijf geduwd worden, je moet je eigen professie kunnen tonen.

Alle geïnterviewde deskundigen leggen direct de link met de huidige bestaande kerkelijke instituties. Er wordt niet gesproken over het ondernemer zijn buiten de kerk om. In het rapport 'Pionieren met Passie' lezen we, dat de reli-ondernemers er juist bewust voor kiezen om niet bij een kerkelijke instantie aan het werk te gaan, juist om los te komen van alle vaststaande tradities.⁶¹

De huidige kerkelijk werkers zijn erg praktisch ingesteld. Om als zelfstandige aan het werk te gaan, missen ze wel bepaalde commerciële inzichten. Zij leren op een HBO opleiding wel dingen in de breedste zin van het woord, maar specifieke thema's blijven liggen.

Door hun praktische instelling kunnen we met elkaar een levende gemeente vormen. Doordat er anderen zijn die universitair geschoold zijn, vult de gemeente elkaar goed aan.

⁶¹ Stoof, A., Lagemaat van de, T., Mulder, A. en Tuin van der, L. (2011). *Pionieren met Passie. Reli-ondernemers in bedrijf*. Zwolle: Windesheim

6. Reflectieve terugblik op de opleiding 'Godsdienst Pastoraal Werk'

De opdrachtgever heeft aan de onderzoeker gevraagd weer te geven, hoe zij de afgelopen vier jaar heeft ervaren. Hierbij wordt specifiek gekeken naar haar visie vanuit de wens om als zelfstandige aan het werk te gaan.

Hoe heeft zij de begeleiding in deze ervaren, wat was positief en wat heeft zij gemist? Op welke wijze gaat een zojuist afgestudeerd Godsdienst Pastoraal Werker het reli-ondernemerschap tegemoet?

Aan de hand van de kerncompetenties die de opleiding Godsdienst Pastoraal Werk aan de Gereformeerde Hogeschool heeft vastgesteld, wil je onderzoeker weergeven hoe zij over deze specifieke zaken denkt.⁶² Aangezien dit een reflectief onderdeel is kiest de onderzoeker ervoor om de 'ik-vorm' te gebruiken.

6.1. Taakgebied 1: De competenties behorende bij het religieus-agogisch handelen

6.1.1. De hermeneutische competentie

Als het gaat om de vertolking ten opzichte van maatschappij, cultuur en kerk dan wordt hier voldoende aandacht aan besteed. Ook de persoonlijke vertolking heeft een plekje, aangezien er in het mentoraat aandacht wordt besteed aan de manier waarop je in het leven staat.

Toch wordt God bij dit laatst genoemde naar mijn idee niet voldoende betrokken. Het ligt sterk aan de mentor die je hebt, of er aandacht wordt besteed aan wie jij bent in Gods ogen. In de vier jaren van studie onderzoek je als student wat God met je voor ogen heeft. Je kunt een sterke roeping ervaren of juist heel erg zoekende zijn.

Ik merkte bij mijzelf dat er een kanteling was van onwetendheid richting een sterk verlangen. Uiteraard kun je tijdens mentoraat en supervisie over deze dingen spreken, maar dit mag wat mij betreft persoonlijker en intenser.

6.1.2. Pastorale, diaconale competentie

Aan het thema pastoraat is op velerlei wijze inhoud gegeven. Ik kwam er tijdens mijn studie achter dat hier mijn hart lag, waardoor ik hier tijdens mijn stage veel mee aan de slag ben gegaan. Op zich is dit natuurlijk heel goed. Ik specialiseerde mij al tijdens de studie in een bepaald onderdeel.

Dhr. D. geeft in het interview ook aan, dat hij een voorstander is van kerkelijk werkers die ergens in gespecialiseerd zijn. Dit maakt dat ze goed inzetbaar zijn op bepaalde specifieke projecten. Een nadeel hiervan is, dat de andere zaken wat blijven liggen en je geen allround werker bent. De GH heeft keuzes moeten maken, maar heeft ook duidelijk geprobeerd ons tot allrounders te scholen.

⁶² Homminga, H. (2012). *Studiegids Opleiding Godsdienst Pastoraal Werk en Godsdienstleraar*. Pagina 18. Zwolle: Gereformeerde Hogeschool

6.1.3. Liturgische competentie

Hier is naar mijn mening op voldoende wijze aandacht aan besteed. Dit is gedaan door zelf een viering voor te bereiden en door een overdenking te schrijven met een passende liturgie. Ook dit is wel in het algemene gebleven.

Als jij je als kerkelijk werker wilt richten op rouwbegeleiding, zul je ook uitvaarten gaan verzorgen. Dit is een thema, wat niet specifiek aan de aandacht is gekomen, maar waar je zelf initiatief in mag en kan nemen.

6.1.4. Missionaire competentie

Als ik kijk naar de missionaire competentie, dan zie ik dat er in de breedste zin veel aandacht aan is gegeven. In verschillende thema's kwam het naar voren en ook opdrachten waren hier vaak op gericht. Toch mis ik het missionair zijn in de smalle zin. Wij leren om met anderen te spreken over ons geloof, maar waarom heeft juist dit geen plek binnen de opleiding?

Om als zelfstandige sterk te staan, is het noodzakelijk dat je jezelf kent en ook sterk in je geloof staat. Dit aangezien je zelf het instrument bent. Toch is er binnen de opleiding geen plek waar de geloofsbeleving van jezelf en de ander besproken wordt. We worden geacht het te kunnen, maar doen het niet.

6.1.5. Educatieve competentie

Bij deze competentie wil ik opmerken, dat het belangrijk is om af te stemmen op de groep. Als reli-ondernemer dien je af te stemmen op de doelgroep en de markt, een vergelijkbaar iets dus. Vandaar dat deze competentie voor een ieder van belang is. Je groep goed doorgronden en hierbij aansluiten, dat is de kunst.

Ook wordt genoemd dat je competent bent in het toerusten van vrijwilligers en/of professionals. Ook hierin werk je dus in zekere mate als zelfstandige. Je stuurt deze groep aan en doet dit vanuit je eigen inzichten.

6.1.6. Agogische competentie

Ook hierbij komt de afstemming op de doelgroep sterk naar voren. Dit geldt voor werkers binnen een kerkelijke setting, maar ook alle andere vormen van reli-ondernemerschap. Hier is voldoende aandacht aan besteed binnen de opleiding.

6.1.7. Communicatief en empathisch vermogen

Hierbij wil ik het overbrengen van je eigen standpunt voornamelijk aankaarten. Binnen de opleiding wordt sterk in een bepaald kader gedacht, namelijk dat je als kerkelijk werker aan de slag gaat. Toch constateer ik dat steeds meer studenten een andere weg kiezen, maar hier niet echt voor uit durven komen. Er zal op dit gebied van twee kanten af iets mogen gebeuren: de opleiding mag breder open staan voor onze meningen en wij mogen als student onze mening beter en daadkrachtiger verwoorden.

6.2. Taakgebied 2: Het werken binnen of vanuit de organisatie

6.2.1. Organisatorisch competent

Als we het over organiseren hebben, durf ik te zeggen dat er een heel deel is blijven liggen tijdens de opleiding. Hierbij denk ik aan het opzetten van je eigen bedrijf. Dit zou voor mij met deze verlangens een erg relevant thema zijn.

Toch is dit niet een onlogische keuze van de GH. Immers, we zijn niet bij een bedrijfseconomische opleiding beland. Daar zou dit een groot gemis zijn, hier niet.

Moet het zakelijke en financiële deel dan een plek hebben binnen de opleiding? Nee, ik denk het niet. Er wordt genoeg ruimte geboden om hier zelf een creatieve invulling aan te geven, bijvoorbeeld via de minor.

6.2.2. Competent in samenwerken

Ook als zelfstandige is het van essentieel belang om contacten met andere professionals te onderhouden. Uit de interviews met de deskundigen blijkt ook dat zij het noodzakelijk achten om ten allen tijde een klankbord te hebben. Een bepaalde vorm van intervisie blijft dus belangrijk, ook als je als reli-ondernemer aan de slag gaat.

Binnen de opleiding is er veel in groepen samengewerkt. Denk hierbij aan casus, MWD, supervisie en intervisie. Op die manier wordt er mogelijk zelfs onbewust samengewerkt en hierin getraind.

6.2.3. Leidinggevende competentie

Binnen de opleiding is gekeken naar je eigen leiderschapsstijl. Op welke wijze geef je leiding en hoe sta je hier tegenover? Hieraan dien je als student bij je zelf na te gaan, hoe je eigenlijk tegenover leiding geven staat. Dit legt weer een link met het ontdekken van je eigen roeping.

Op adequate wijze wordt er vorm gegeven aan deze competentie. De bal ligt bij de student, om initiatief te nemen en hier over na te denken.

6.3. Taakgebied 3: Het werken aan eigen professionaliteit en die van de beroepsgroep

6.3.1. Legitimering van missie en visie

Hierin wordt concreet genoemd, wat ik enigszins gemist heb: 'eigen identiteit en roeping onder woorden kunnen brengen.' Doordat studenten zelf een ontwikkeling doormaken, zijn zij wel bezig met hun roeping en toekomst. Maar vanuit de opleiding mis ik hierin adequate begeleiding. Dit is juist het meest wezenlijke waar het in de opleiding om draait, datgene wat je voor in de toekomst voor ogen hebt. Waar liggen je gaven en talenten en hoe ga je hier mee om?

Een enkele docent gaat hier specifiek op door, maar dit gebeurt te incidenteel. Zoals dhr. D. in het interview noemt zou ook een coach die met ons op trekt interessant kunnen zijn. Iemand die de volle vier jaar met je meeloopt en ziet welke ontwikkeling je doormaakt.

6.3.2. Innovatief vermogen

Door ons zelf de minor in te laten vullen, toont de opleiding dat ze ons innovatief durven laten zijn. Wij zetten dit zelf op, passen zo nodig aan en evalueren. Op deze wijze kunnen wij ons innovatief vermogen ontwikkelen.

Toch is dit maar één onderdeel. Gedurende de rest van de opleiding lijkt het alsof de opdrachten niet buiten de kerk gedacht kunnen worden. De focus ligt sterk op de kerk, terwijl ook de deskundigen in de interviews aangeven dat er naar nieuwe vormen van spiritualiteit gezocht mag worden. Hierin kan de school mijns inziens nog een inhaalslag maken. De focus wat verleggen van de kerk naar ook datgene wat er mogelijk is aan geloofsbeleving buiten de kerk, de plek waar reli-ondernemers aan de slag zullen gaan.

6.3.3. Reflectief vermogen

Het reflecteren heeft een goede, duidelijke en aanwezige plek binnen de opleiding. Dit is goed, het draagt immers bij aan het zelfinzicht wat je hebt. Juist bij een dergelijke opleiding is dat van wezenlijk belang. Je bent als kerkelijk werker, maar ook als reli-ondernemer, zelf het instrument waar je mee werkt. Dit instrument moet soms nagekeken worden, waarbij reflectie een waardevolle bijdrage heeft. Door te reflecteren kun je zien hoe jij er zelf voorstaat, met je kwaliteiten, valkuilen en aandachtspunten. Dit reflecteren moet, soms helaas tot vervelens toe, wel een duidelijke plek behouden binnen de opleiding. Door het vaak te doen maak je het je eigen en wordt het een onbewust bekwame handeling, wat de eigen professionaliteit ten goede komt.

6.3.4. Conclusie

Concluderend kan ik vanuit mijn eigen visie en gedachten het volgende vaststellen:

Om als Gereformeerde Hogeschool de Godsdienst Pastoraal Werkers breed op te leiden, zullen er keuzes gemaakt moeten worden. De studenten in elk opzicht bekwaam te maken, is simpelweg niet haalbaar. Vandaar dat het van essentieel belang is, dat de student hier zelf de verantwoordelijkheid voor neemt. Er worden manieren en ruimte geboden waarbij je zelf invulling kan geven en kan kiezen om datgene wat jou ligt uit te werken.

Toch zegt dit niet dat de opleiding op dit punt achterover kan leunen. Zij heeft de opdracht om zelf ook innovatief te zijn en mee te gaan met datgene wat er in de samenleving gebeurt. Aangezien aangetoond is dat er een verzelfstandiging plaats vindt onder de Godsdienst Pastoraal Werkers, zal ook de opleiding hierop in moeten spelen.

Uit het rapport 'Pionieren met Passie' blijkt ook, dat het ietwat dubbel is.⁶³ Op welke wijze moet de competentie 'leidinggeven' ook inspelen op het ondernemerschap? Hoe zakelijk moet de opleiding gemaakt worden? Ik denk dat hierin zelf de studenten ook een grote rol spelen. Mocht je hart hier liggen, dan mag je hier ook zelf het initiatief in nemen door een bepaalde opdracht hierop te focussen. De GH dient echter wel docenten achter de hand te hebben die ook hierin gespecialiseerd zijn.

Ook is het van belang, dat er gekeken wordt naar een fase eerder. De ontdekkingstocht waar je hart nu eigenlijk ligt. Er zal een plek gecreëerd moeten worden, waar je veilig kunt ontdekken wat je roeping in het leven is.

⁶³ Stoof, A., Lagemaat van de, T., Mulder, A. en Tuin van der, L. (2011). *Pionieren met Passie. Reli-ondernemers in bedrijf*. Pagina 40. Zwolle: Windesheim

7. Conclusies

7.1 Inleiding

Vanuit het verlangen van de onderzoeker om stilteweekenden aan te bieden én vanuit de aandacht die de Gereformeerde Hogeschool heeft voor de verzelfstandiging van Godsdienst Pastoraal Werkers, is dit onderzoek tot stand gekomen. Bij aanvang van het onderzoek is er een probleem vastgesteld. Deze is als volgt:

“Ik weet niet of mensen balans vinden tussen het leven van alledag en de plek die het geloof heeft. Ook weet ik niet, of het gemaakte prototype voor de stiltedag aansluit bij de beleving van de deelnemers. Ik weet niet hoe de stiltedag doorwerkt in de levens van mensen. Tevens weet ik niet, of de ontwikkeling van steeds meer zelfstandige ondernemers in ‘Christelijk Nederland’ positief te betitelen is en wat reli-ondernemers nodig hebben.”

De centrale onderzoeksvraag die hieruit voort kwam, luidt:

“Hoe sluit het gecreëerde prototype voor een stiltedag aan bij de behoefte die er leeft en hoe kan ik, als afgestudeerd GPWer, hiermee als zelfstandig ondernemer aan het werk te gaan?”

Uiteraard zijn er doelen op gesteld, waar naar toe gewerkt kon worden. Deze zijn als volgt:

1. Weergeven op welke wijze mensen zoeken naar een balans tussen de druk van alledag en het geloofsleven en hoe een stiltedag hieraan kan bijdragen;
2. Vaststellen hoe het prototype voor de stiltedag aansluit bij de behoefte en verlangens van de mensen en hoe dit doorwerkt in hun levens;
3. Beschrijven van de benodigde competenties om als reli-ondernemer aan het werk te gaan.

Vanuit de literatuur is er studie gedaan naar de huidige samenleving en de rol van het geloof. Ook is er gekeken naar het ontstaan van reli-ondernemers en wat dit precies inhoudt.

Er is een experiment uitgevoerd, waarbij het prototype voor een stiltedag tot uitvoer is gebracht. De deelnemers zijn geobserveerd en na de dag geïnterviewd.

Daarnaast zijn er deskundigen geïnterviewd, die hun licht hebben laten schijnen op eerder genoemde onderwerpen.

Door al deze input kunnen er conclusies worden getrokken en kunnen de deelvragen en onderzoeksvraag beantwoord worden.

7.2. Beantwoording van de deelvragen

7.2.1. Hoe ziet het prototype voor de stiltedag eruit en wat moet dit in zich hebben?

Allereerst is het erg belangrijk, dat de dag een bepaalde structuur kent. Uit datgene wat de experts zeggen blijkt, dat orde en structuur erg belangrijk zijn. Dit biedt mensen een bepaalde mate van houvast. Vandaar dat het zinvol is om aan het begin van de dag duidelijk te maken wat er die dag te gebeuren staat, wanneer dit plaatsvindt en wat er van de deelnemers wordt verwacht.

De inhoud van de dag kan wijzigen, er kunnen verschillende thema's centraal staan. Toch is een bepaalde basis erg belangrijk. Die basis is dat de drie treden van de stilte die Mirjam van der Vegt uitwerkt, gevolgd worden.⁶⁴ Allereerst moet er ruimte zijn om te genieten van de rust.

⁶⁴ Vegt, van der M. (2012) *Koester je hart. 40 stiltetips voor je leven*. Pagina 19. Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum

Daarna moet er ruimte geboden worden aan emoties die in de tweede fase naar boven kunnen komen. Vervolgens mag er gefocust worden op het gevoel van diepe, innerlijke rust. Als deze opbouw in het programma aanwezig is, zal iedere deelnemer mee kunnen komen tijdens het programma.

Tijdens het programma is het goed om gezamenlijke momenten te hebben. Tijdens die momenten kan God geëerd worden of kan er een Bijbelstudie gedaan worden. Ook meditatieoefeningen mogen hier een plek hebben, wat voornamelijk voor de vrouwelijke deelnemers bijdraagt aan een rustgevend gevoel. Na deze momenten kan er een concrete opdracht gegeven worden om over na te denken of om te doen, zodat dit een concrete houvast biedt voor de stille tijd.

Ook de gebedswandeling is een wezenlijk onderdeel van het programma. Wandelen alleen al kan een therapeutische werking hebben. Vele zintuigen worden gestimuleerd en door ook hier weer concrete input te geven, worden mensen geraakt.

Zoals ook Anselm Grün aangaf, is het gebruik van alle zintuigen noodzakelijk.⁶⁵ Dit draagt bij aan de intense beleving die je op die dag kunt ervaren. Vandaar dat een warme, sfeervolle locatie belangrijk is, net als de aankleding van de ruimte. Tevens is het goed om smaakvol eten te serveren en goed voor de inwendige mens te zorgen.

Een zekere mate van symboliek is een goede wijze om vorm te geven aan verschillende thema's. Door symbolische handelingen of rituelen uit te voeren, geef je concreet handen en voeten aan je gevoelens. Uit de literatuurstudie blijkt dat Philip Troost hier ook waarde aan hecht.⁶⁶

7.2.2. Hoe ervaren de deelnemers hun leven op het gebied van levensinvulling en ruimte voor geloofsbeleving bij aanvang van de stiltedag?

Druk, stress en gejaagdheid zijn kernwoorden die sterk naar voren komen. De drukte van alledag neemt mensen in beslag en slokt de beschikbare tijd voor God op. Er is een sterk verlangen om op meer intensieve wijze met God en de relatie met Hem om te gaan. Een manier die hiervoor constant werd genoemd, is het hebben van stille tijd. Toch lukt het maar niet om aan dit verlangen gehoor te geven.

Vanuit de traditie wordt stille tijd als dé manier gezien om met God om te gaan. Alle deelnemers noemen dit direct, als het gaat om het onderhouden van de relatie met God.

Vanuit het boek van Sabine van der Heijden en de interviews met de experts blijkt echter, dat er wel gezocht mag worden naar nieuwe vormen van geloofsbeleving.⁶⁷ De onderzoeker constateert dat mensen zichzelf beoordelen op het al dan niet hebben van stille tijd. En dat terwijl er overdag wel degelijk aan de relatie met God gewerkt wordt.

Er wordt genoemd dat er constant een open verbinding is met Hem en dat bidden ook op een andere manier kan, zoals in de auto. Die negatieve beoordeling is helemaal niet nodig, er is op andere wijze contact met Hem, maar dit wordt ondergewaardeerd.

Toch ziet de onderzoeker ook in, dat er een verlangen is naar meer. Hiervoor ziet zij het als een noodzaak om in een bepaalde periode één dag of weekend te blokken in de agenda, voor God. Deze dagen worden vrij gepland, waardoor het automatisch een prioriteit heeft. Tijdens dit moment kan er op intensieve wijze omgang plaatshebben met God. Uit de beantwoording op de vraag wat er die dag is beleefd, blijkt namelijk dat er constant intensief contact met Hem is.

⁶⁵ Grün, A. (1999). *Innerlijke rust. Hoe kom ik in harmonie met mezelf?* Tielt: Uitgeverij Lannoo

⁶⁶ Troost, Ph. (2008) *Spiritualiteit van ontvankelijkheid*. Kampen: Uitgeverij Kok

⁶⁷ Heijden, van der S. (2012). *Kerk voor een nieuwe generatie. Zoeken naar een kerk waarin jongeren geloven*. Heerenveen: Uitgeverij Medema

7.2.3. Wat verwachten de deelnemers te vinden bij de stiltedag en wat hebben ze daadwerkelijk gevonden?

Er was een sterk verlangen naar tijd voor en met God. Er was een verlangen om de relatie met God te verdiepen en dicht bij Hem te zijn. Ruimte voor zaken en issues die normaal geen plek krijgen, mochten tijdens deze dag naar boven komen om mee aan de slag te gaan.

Concluderend kan de onderzoeker zeggen, dat de verwachtingen uit gekomen zijn. Alle deelnemers zijn zeer positief over de beleving van deze dag. Een ieder is op eigen wijze flink aan de slag gegaan met zichzelf en God. Het heeft een periode van rust en bezinning opgeleverd. Het proeft naar meer, voor velen. Ook uit de observatie van de deelnemers blijkt, dat de meesten zich goed voelden tijdens de stilte en een bepaalde mate van rust hebben ervaren.

7.2.4. Welke uitwerking heeft de stiltedag op het (geloofs)leven van de deelnemers?

Bij alle deelnemers is het verlangen gegroeid om meer balans in het leven te vinden. Ze willen intensiever contact met God. Dit blijkt uit alle interviews. Toch is er ook een gevoel van rust ontstaan. Rust omdat er de zekerheid is dat als je God zoekt, Hij er ook daadwerkelijk voor je is. Die rust wordt al wat meer in het leven ingebouwd. Denk hierbij aan de keuze van vrijetijdsbesteding, zoals meer wandelen en lezen. Er is een grotere mate van bewustwording. De deelnemers beseffen dat ze zelf keuzes maken in het leven, het overkomt hen niet.

7.2.5. Heeft de deelnemer God ervaren en zo ja, hoe?

Alle deelnemers hebben deze dag intensief met God opgetrokken en Zijn aanwezigheid opgemerkt. God heeft ons ook beloofd, dat als wij Hem zoeken, Hij zich laat vinden. God was het aanwezige middelpunt. De aangeboden handvatten hebben een wezenlijke bijdrage geleverd. Doordat er bijvoorbeeld tijdens de gebedswandeling gebruik is gemaakt van symboliek, werden deelnemers geraakt en gingen ze er bewust mee aan de slag, zo blijkt uit de interviews met de deelnemers. Vanuit de informatie van de experts blijkt, dat het goed is dat God de externe referentie was waar de deelnemers mee aan de slag gingen. Was de focus op alleen het interne van de deelnemers, dan had het een chaos teweeg gebracht.

7.2.6. Is er een markt voor dit prototype?

De onderzoeker is ervan overtuigd dat er mensen zijn die deel willen nemen aan een stiltedag. Doordat het moeilijk was om in eerste instantie deelnemers te vinden, zou geconcludeerd kunnen worden dat er geen markt voor is. Toch wordt die conclusie niet getrokken. De onderzoeker wijt dit namelijk, aan het feit dat het te kort dag was. Gezien alle over gevulde agenda's is het begrijpelijk dat mensen niet zomaar een weekend vrij kunnen plannen. Er zijn meerdere mails ontvangen van mensen die graag wilden komen, maar er simpelweg de tijd niet voor vrij konden maken. Toen bekend gemaakt werd dat het een stiltedag zou worden, kwamen de aanmeldingen snel binnen. Dit bevestigt het feit, dat er een sterk verlangen is om deel te nemen.

Na afloop hebben de deelnemers allen aangegeven, dat ze nog eens deel zouden willen nemen. Tevens willen ze hierbij anderen warm maken en meenemen. Op die wijze wil de onderzoek ook de markt benaderen. Mond-op-mond reclame blijft erg sterk, doordat mensen hun ervaringen delen en dit wekt vertrouwen op.

Ook de deskundigen geven aan, dat het verlangen naar kloosterweekenden steeds meer toeneemt. Zij constateren dit vanuit hun pastorale contacten met mensen.

De ondernemer moet wel goed beseffen, dat er in dit veld mogelijk geen enorme winst gedraaid zal kunnen worden.

Toch gaat de onderzoeker ervan uit, dat iemand die de vergroting van Gods Koninkrijk voor ogen heeft, zich niet erg druk maakt om de vergroting van het eigen, persoonlijke koninkrijkje. Aan de andere kan duiden de resultaten er wel op, dat de kosten van het weekend voor deelnemers niet zwaar wegen. Zij achten andere zaken van groter belang.

7.2.7. Wat heeft een Godsdienst Pastoraal Werker nodig om als zelfstandige aan het werk te gaan?

Uit het onderzoek 'Pionieren met Passie' blijkt dat institutionele grenzen steeds vloeibaarder worden.⁶⁸ Zingeving en levensbeschouwing lijkt overal te zien, niet meer alleen in de bestaande instituten. Er lijkt dus zeker een markt te zijn voor reli-ondernemers. Een Godsdienst Pastoraal Werker moet duidelijk voor ogen hebben, wat hij voor ogen heeft met het zelfstandig worden. Is het omdat het concept niet binnen bestaande kaders past? Of is het omdat er geen vertrouwen is om bij een kerk aan te sluiten? De onderzoeker stelt deze vragen, omdat er ook een huivering is voor deze nieuwe situatie. De experts leggen bij het denken aan verzelfstandiging direct de link met een kerkelijke gemeente, het lijkt alsof ze het reli-ondernemerschap hier nog niet los van kunnen zien. De onderzoeker denkt dat dit voort komt uit het onbekende aspect.

De GPWer moet dus duidelijk hebben waarom hij op die wijze aan het werk wil. Er moet een sterke roeping zijn om het op deze wijze vorm te geven. Zeker als je ook bestand wil zijn tegen commentaren vanuit het 'christelijke wereldje'.

Tevens is het belangrijk dat er mensen om de reli-ondernemer heen staan die als klankbord kunnen fungeren. Juist doordat het een redelijk nieuw fenomeen is en mensen meestal wat angstig zijn voor nieuwe vormen, is het goed om mensen te hebben bij wie je kunt brainstormen en sparren. Die huivering hoeft je niet af te schrikken.

We mogen namelijk ook concluderen dat de experts vinden dat er naar nieuwe vormen van beleving gezocht mag worden. Hierin spreken ze zichzelf een klein beetje tegen. Wel het verlangen uitspreken naar nieuwe vormen van spiritualiteit, maar dit niet los durven zien van de kerk.

7.2.8. Wat is er nodig vanuit de opleiding GPW op de GH om beter te kunnen anticiperen op het zelfstandig worden en zijn van studenten?

Allereerst is bewustwording erg belangrijk. De samenleving, religieuze instellingen en daarmee ook de positie van de kerkelijk werker is aan het verschuiven. Het is aan de GH om hierop te anticiperen. Dit doen zij enigszins door opdrachten aan te bieden die zelf ingevuld kunnen worden. Hier kan de student zelf het initiatief nemen, door de opdracht op een specifieke, eigen wijze in te vullen.

Tevens acht de onderzoeker het van belang, dat er een coach aangesteld wordt, die de volle vier jaar beschikbaar is. Iemand die volgt hoe iemand ontwikkelt en die ook oog heeft voor het geestelijk vlak. Op die wijze kan de student op een veilige plek, daar waar geen beoordelingen zijn, zichzelf ontwikkelen en onderzoeken.

⁶⁸ Stoof, A., Lagemaat van de, T., Mulder, A. en Tuin van der, L. (2011). *Pionieren met Passie. Reli-ondernemers in bedrijf*. Pagina 43. Zwolle: Windesheim

7.3. Samenvatting en antwoord op de onderzoeksvraag

Er is duidelijk een behoefte aan nieuwe manieren om God te vinden. Mensen verlangen naar meer tijd met Hem en willen dat deze tijd gepland staat, zodat het prioriteit heeft.

Als we kijken naar de mate waarop de stiltedag aansluit bij deze behoefte, dan kunnen we uit alle gegevens concluderen de aansluiting zeer groot is. Immers, de verwachtingen zijn uitgekomen en behoeften zijn vervuld.

Een stiltedag is een andere wijze om aan de relatie met God te werken. Waar voorheen mensen dankzij structuur makkelijker dagelijks tijd konden vrij maken, plannen mensen nu binnen een bepaalde periode een langere tijd vrij voor intensief contact met God.

Het opgezette programma sluit in ieder geval voor de vrouwelijke deelnemers goed aan bij de wensen. Voor mannelijke deelnemers zou er minder symboliek in mogen zitten. Desalniettemin is voor een ieder het programma goed gevarieerd en inhoudelijk sterk. Het biedt handvatten om ook thuis mee aan de slag te gaan.

De gebedswandeling is een sterk onderdeel, waar voldoende tijd voor vrijgemaakt dient te worden.

Om hier als Godsdienst Pastoraal Werker mee aan de slag te gaan, dient de GPWer zichzelf te kennen. Hij of zij moet weten waar de eigen kwaliteiten liggen en sterk in zijn of haar schoenen staan.

Tevens is het van belang, dat hij of zij een sterke roeping ervaart om als reli-ondernemer aan de slag te gaan. Immers, je kiest er bewust voor om buiten de religieuze instituten werk te creëren. Om dit te doen laat je bepaalde dingen als 'herder zijn' liggen. Hier moet een reli-ondernemer zich terdege van bewust zijn.

Als zelfstandig ondernemer is het noodzakelijk dat je mensen om je heen vergaart die als klankbord kunnen dienen. Met elkaar zijn we aan het werk in Gods Koninkrijk, we kunnen elkaar hierin bemoedigen en ondersteunen.

8. Aanbevelingen

Vanuit het onderzoek komen punten naar voren die verdergaande aandacht behoeven. Deze punten worden omgezet in aanbevelingen, in eerste instantie voornamelijk aan de onderzoeker zelf gericht. Immers, zij gaat datgene waar onderzoek naar is gedaan uitbouwen en zich erin professionaliseren. Daarnaast zijn er aanbevelingen richting de Gereformeerde Hogeschool, waar de Academie Social Work & Theologie mee aan de slag kan.

8.1. Aanbevelingen ten aanzien van de stiltedag en het reli-ondernemerschap

1. Ontwikkel een prototype voor een volledig stilteweekend en breng dit ten uitvoer.

Het experiment wat is uitgevoerd was een stiltedag. Om alle drie de fases van stilte de doorlopen, is simpelweg meer tijd nodig. In het tijdsbestek wat er nu was, was het bijna onmogelijk om ook fase drie te ervaren. Vandaar dat het ook goed is om een prototype voor een weekend te ontwikkelen en ten uitvoer te brengen. Dan kan ervaren worden, in hoeverre de deelnemers alle fasen doorlopen en hoe dit ervaren wordt.

2. Ga na op welke wijze je als begeleider van de dag ook verantwoordelijk bent voor het vervolg proces van de deelnemer.

Tijdens een stiltedag of stilteweekend kunnen er veel gevoelens en gedachten naar boven komen. Hier kun je mee aan de slag gaan en als je hierin vast loopt kun je een gesprek aanvragen. Na afloop gaan de deelnemers met datgene wat ze hebben gedacht en gevoeld naar huis.

In hoeverre ben je als begeleider verantwoordelijk voor het proces wat hierna komt? Is het je taak om mensen door te verwijzen of op pastoraal gebied te begeleiden? Of ligt die verantwoordelijkheid bij de deelnemer zelf? Het is noodzakelijk om hier een heldere gedachtegang en visie over te ontwikkelen. Ruud Ganzevoort geeft hierbij aan, dat de pastor inzicht moet hebben in het hulpaanbod in de eigen regio.⁶⁹ Het aanleggen van een sociale kaart met instanties en hulpverleners kan hierbij zeer behulpzaam zijn.

3. Ga als reli-ondernemer na, vanuit welke overtuiging je als zelfstandige aan het werk wilt.

Het reli-ondernemerschap kent vele kanten. Er worden diverse positieve reacties gegeven, maar ook zeker negatieve. Hierdoor is het voor jezelf van belang, dat je nagaat hoe jij er zelf tegen over staat. Weet wie je bent en waarom je welke kwaliteiten op welke manier wilt inzetten. Ontwikkel ook hier een heldere visie over en wees je bewust van de zaken die je als reli-ondernemer zult moeten laten liggen.

4. Verzamel mensen om je heen, die als klankbord of intervisiegroep willen fungeren.

Als ondernemer is het noodzakelijk om niet alleen te staan. Je hebt elkaars kennis en expertise nodig. Maar juist als ondernemer op religieus gebied, is dit misschien nog wel belangrijker. Je bent immers zelf het instrument. Dit instrument moet niet vastroesten of kapot gaan, maar regelmatig nagekeken en onderhouden worden. Hiervoor zijn objectieve blikken van buitenaf een waardevolle aanvulling.

⁶⁹ Ganzevoort, R. & Visser, J. (2009) *Zorg voor het verhaal. Achtergrond, methode en inhoud van pastorale begeleiding*. Pagina 154. Zoetermeer: Uitgeverij Meinema

8.2. Aanbevelingen ten aanzien van de Gereformeerde Hogeschool

De opdrachtgever verlangt naar concrete handvatten over hoe om te gaan met de steeds toenemende verzelfstandiging van Godsdienst Pastoraal Werkers. Zij wil weten op welke wijze de opleiding hier op een juiste manier op kan inspelen. Vandaar dat de onderzoeker ook richting hen enkele aanbevelingen opgesteld heeft:

1. Stel coaches aan die vier jaar lang optrekken met de student, specifiek op geestelijk gebied.
--

De onderzoeker acht het noodzakelijk dat studenten tijdens de opleiding ontdekken waar hun passie ligt en welke roeping zij ervaren. Tevens vindt zij het van belang dat de persoonlijke relatie die studenten met God hebben onder de aandacht blijft. De student zelf is immers het instrument en de relatie met God is in dit werkveld van wezenlijk belang. Om gemotiveerd aan de opleiding deel te nemen is het noodzakelijk dat studenten een doel voor ogen hebben waar zij naar toe willen werken en dat ze dit samen met God willen doen.

Het is belangrijk, dat er aan deze gesprekken geen waardeoordeel of beoordeling wordt toegevoegd. Dit verhoogt de mate van het 'jezelf kunnen zijn' en je veilig voelen.

Als voorbeeld wil de onderzoeker de gesprekken noemen die Philip Troost met studenten heeft gevoerd tijdens het vak 'Geestelijke begeleiding'. Dergelijke gesprekken zouden vanaf het begin tot aan het eind van de opleiding periodiek gevoerd moeten worden.

2. Stimuleer de studenten tot het oprichten van een Bijbelstudiegroep.
--

Om alle competenties ook daadwerkelijk ten uitvoer te brengen, stelt de onderzoeker bovenstaande aanbeveling voor. Op die manier zijn studenten onderling missionair en communicatief aanwezig en dit vergroot de onderlinge betrokkenheid. Hierdoor zullen studenten meer gemotiveerd aan de opleiding deelnemen en dit roept op tot het ontdekken van je eigen talenten.

3. Blijf ruimte voor initiatief bieden en weet wat er speelt in de samenleving.

Het werkveld waarin de afgestudeerde Godsdienst Pastoraal Werkers terecht komen, is erg breed. Het is niet realistisch om te denken dat de GH op elk gebied tot in de detail op kan leiden. Hier kan simpelweg geen curriculum voor opgesteld worden.

Vandaar dat het goed is om ruimte te blijven bieden voor eigen initiatieven van de studenten. Dit gebeurt al, door in het derde jaar de stage zelf in te laten vullen en de minor open te laten. Dit mag ook bij opdrachten in het eerste en tweede jaar voorkomen. Tevens zal het goed zijn om de opdrachten niet alleen op de kerken te richten. Nu de verzelfstandiging toeneemt in de samenleving, mag hier ook op de GH op ingespeeld worden. Van belang is het dan wel, dat de docenten weten wat er daadwerkelijk speelt en dat zij hier hun opdrachten op aanpassen.

Als het bieden van ruimte gelijk oploopt met aanbeveling 1, dan zullen we studenten door de geestelijke begeleiding gaan beseffen wat hun roeping is en kunnen ze dit tegelijk in de praktijk gaan uitproberen en verder ontwikkelen.

4. Creëer een keuzeminor met betrekking tot het reli-ondernemerschap.

Bij de opleiding GPW worden weinig minoren aangeboden. Op zich is dit prima, omdat studenten hierin zelf hun pad kunnen kiezen, (bij aanbeveling nummer 3 is aangegeven waarom dit noodzakelijk is). Toch lijkt het de onderzoeker een goed idee, om een keuzeminor reli-ondernemerschap aan te bieden. Dit, omdat er een stijgende lijn binnen deze groep te zien is en er steeds minder studenten het verlangen kennen om binnen een kerk aan het werk te gaan. De term reli-ondernemerschap is alsnog zo breed dat hier weer een eigen weg in gezocht kan worden.

Ook kan er op deze wijze een specifieke basis gelegd worden op het gebied van de bedrijfseconomische kant. Dit is volledig buiten beschouwing gelaten bij de gehele opleiding, wat uiteraard erg logisch is, aangezien het een sociale opleiding is. Toch mag en moet dit wel een rol hebben bij het zelfstandig worden en hoort het bij de realiteit.

5. Stel een docent aan die zelf een reli-ondernemer is, zodat hij of zij de studenten hierin goed kan begeleiden.

Om daadwerkelijk studenten te kunnen begeleiden bij de verzelfstandiging, is het noodzakelijk dat er een docent is die hiervan af weet en het zelf heeft meegemaakt. Hij of zij heeft het doorleefd en weet wat het met je doet. Op die manier kan er een realistisch beeld geschapen worden en kunnen de studenten echt vanuit de praktijk begeleid worden.

9. Discussie

In dit onderzoek is op objectieve wijze gekeken naar de manier van uitvoeren van een stiltedag en uitwerkingen die dit heeft voor het (geloofs)leven van mensen. Ook is nagegaan wat professionals vinden van de steeds groter wordende zelfstandigheid van Godsdienst Pastoraal Werkers. Tevens is op reflectieve wijze gekeken hoe de Gereformeerde Hogeschool hier nog beter op in kan spelen. In voorgaande hoofdstukken was te lezen hoe dit alles tot stand is gekomen, hoe het onderzoek is verlopen en wat de resultaten van het onderzoek zijn.

Bij afronding van het onderzoek wil de onderzoeker nagaan, welke punten tot een nog sterker onderzoek geleid zouden hebben.

9.1 Experiment

Tijdens de studie is er aandacht besteed aan het doen van kwantitatief en kwalitatief onderzoek. Hierin is echter niet specifiek uitgewerkt hoe een experiment opgezet moet worden. Vandaar dat de onderzoeker door middel van literatuur hier zelf mee aan de slag is gegaan. Dit kan inhouden dat er feitelijkheden op een iets andere manier uitgewerkt zijn. Ondanks dit constateert de onderzoeker dat de uitkomsten zoals die nu voor ons liggen, voldoende relevant en onderbouwd zijn.

Als we kijken naar de opzet van het gehele experiment, dan staat deze heel sterk. Het programma had een goed gefundeerde basis, doordat de onderzoeker inmiddels goed geschoold was in het opzetten en creëren van een dergelijke dag en er veelvuldig gebruik is gemaakt van achtergrondliteratuur.

Een klein punt van aandacht is de communicatie over het programma. Aan het begin van de dag mag de onderzoeker duidelijker weergeven wat er wanneer van de deelnemers verwacht wordt en wat de tijdsbesteding hierbij is. Op die manier hoopt de onderzoeker te voorkomen dat alle deelnemers op hetzelfde tijdstip de gebedswandeling gaan lopen en zich hierdoor wat ongemakkelijk voelen.

Twee weken nadat het experiment heeft plaats gevonden zijn er vier deelnemers geïnterviewd. Hierbij is er niet voldoende doorgevraagd naar bijvoorbeeld datgene wat mensen gemist hebben. Bij de laatste twee deelnemers is er wel om tips gevraagd, maar hier kwam helaas weinig uit naar voren. Aan de andere kant zou hier uit geconcludeerd kunnen worden, dat de dag prima in orde was en er weinig opbouwende tips waren.

9.2. Visie van de professionals

Het deel van het onderzoek naar de verzelfstandiging van Godsdienst Pastoraal Werkers was ietwat van ondergeschikt belang. Dit gedeelte is wat doorgeschoven, doordat er tijdsdruk zat op het organiseren van het experiment.

De onderzoeker heeft er daarom voor gekozen om mensen te benaderen door middel van het sneeuwbal effect. Helaas kwamen hier geen reli-ondernemers uit naar voren die beschikbaar waren voor een interview. Misschien heeft dit te maken met de relatief weinig reli-ondernemers in het Noorden?

Dit maakt dat het onderzoek een ietwat eenzijdig beeld heeft. Er is immers alleen gekeken vanuit het perspectief van experts die niet als zelfstandige werkzaam zijn. Toch acht de onderzoeker deze personen dermate bekwaam, dat ze in staat zijn om vanuit meerdere perspectieven naar dit thema te kijken. Tevens moet niet vergeten worden, dat het gaat om een eerste kennismaking en gedachtegang. De onderzoeker was immers geïnteresseerd in welke visies er zijn op de verzelfstandiging en niet in het horen van vele praktijkverhalen. Door ook de eigen ervaringen van de onderzoeker erbij te betrekken is prima aan de doelstelling voldaan.

De onderzoeker heeft er bewust voor gekozen om de gehele bedrijfseconomische tak van het zelfstandige zijn te laten liggen. Hier is nog veel over te zeggen, maar dit past niet bij het onderzoek in deze hoedanigheid. Het experiment voerde hierbij de boventoon, met daarbij de beleving en ervaringen van de deelnemers.

In een mogelijk vervolgonderzoek kan dieper ingegaan worden op het marketingtechnische en financiële gedeelte van het reli-ondernemerschap.

9.3. Het handelen van de onderzoeker

De onderzoeker heeft getracht zo objectief mogelijk dit onderzoek te leiden. Doordat zij zelf ook belangen heeft die te maken hebben met dit onderzoek, was het soms lastig om ook de opbouwende punten een plek te geven. Toch beseft zij terdege dat juist door die opbouwende punten het onderzoek en daarmee ook het prototype voor de stiltedag sterker wordt.

Aangezien de HBO opleidingen bekend staan om de praktische instelling en de onderzoekster dit ook bij haarzelf herkent, vond zij het lastig om de praktische uitvoering op theoretische wijze weer te geven. Een video van het gehele experiment had de sfeer beter neergezet. Vanwege de privacy van de deelnemers is dit echter niet mogelijk en acht de onderzoeker het noodzakelijk dat deze wijze volstaat.

De onderzoeker heeft getracht om zo min mogelijk vooronderstelling een plek te geven door alles ook literair te onderbouwen. Toch beseft zij ook dat alle jaren van studie een basis van kennis en ervaring bij haar zelf hebben gelegd. Hierdoor is de kans aanwezig dat sommige punten of keuzes niet voldoende beargumenteerd lijken te zijn. Toch wil de onderzoekster dit weerleggen, omdat zij zichzelf, met alle ervaringen die ze heeft opgedaan, ook als bron ziet. Dit maakt dat er een grote mate van veelzijdigheid is, wat de betrouwbaarheid van het onderzoek ten goede komt.

Literatuurverwijzing

Boeken

Agten, J. (2007). *Bibliodrama begeleiden. Wegwijzers voor de praktijk*. Antwerpen: Garant Uitgevers bv

Brinkman, J. (2004) *Voor de verandering. Een praktische inleiding in de agogische theorie*. Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff

Dekker, G. & Stoffels, H.C. (2009). *Godsdienst en samenleving. Een introductie in de godsdienstsociologie*. Kampen: Uitgeverij Kok

Derkse, W. (2003). *Een levensregel voor beginners. Benedictijnse spiritualiteit voor het dagelijkse leven*. Tiel: Lannoo

Donk, C. van der & Lanen, B. van. (2009). *Praktijkonderzoek in de school*. Bussum: Coutinho.

Fitz-Gibbon, Carol T, & Lyons Morris, Lynn. 1987. *How to design a program evaluation*. Los Angeles: The Regents of the university of California.

Ganzevoort, R. & Visser, J. (2009) *Zorg voor het verhaal. Achtergrond, methode en inhoud van pastorale begeleiding*. Zoetermeer: Uitgeverij Meinema

Grün, A. (1999). *Innerlijke rust. Hoe kom ik in harmonie met mezelf?* Tiel: Uitgeverij Lannoo

Heijden, van der S. (2012). *Kerk voor een nieuwe generatie. Zoeken naar een kerk waarin jongeren geloven*. Heerenveen: Uitgeverij Medema

Heitink, G. (2003) *Tussen zeggen en zwijgen. Grondwoorden in het geloofsgesprek*. Kampen: Uitgeverij Kok

Homminga, H. (2012). *Studiegids Opleiding Godsdienst Pastoraal Werk en Godsdienstleraar*. Zwolle: Gereformeerde Hogeschool

Hoogduin, C.A.L., Schaufeli, W.B., Schaap, C.P.D.R. & Bakker, A.B. (2001) *Behandelingsstrategieën bij een burn-out*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum

Menken-Bekius, C. & Meulen, van der H. (2007) *Reflecteren kun je leren. Basisboek voor pastoraat en geestelijke verzorging*. Pagina 84. Kampen: Uitgeverij Kok

Noordegraaf, A., Kwakkel, G., Paas, S., Peels, H.G.L. & Zwiep, A.W. (2005). *Woordenboek voor Bijbellezers*. Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum

Raad voor Maatschappelijke ontwikkeling (2002). *Werken aan balans. Remedies tegen burn-out*. Den Haag: Sdu Uitgevers

Reuver, de A. (1996). *Geground geloof. Kernpunten uit de geloofsleer*. Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum

Ros, C. (2012). *Rust. In drie maanden minder stress in je leven*. Amsterdam: Buijten & Schipperheijn

Smallin, D. (2006). *Rust in je hoofd. 500 manieren om je te richten op wat echt belangrijk is*. Zeewolde: Forte Uitgevers bv

Stoffels, H. (2011). *Het religieuze profiel van de klant van de reli-ondernemer. Lezing Windesheimcongres 'Pionieren met Passie'*. Amsterdam: Vrije Universiteit

Stoof, A., Lagemaat van de, T., Mulder, A. en Tuin van der, L. (2011). *Pionieren met Passie. Reli-ondernemers in bedrijf*. Zwolle: Windesheim

Troost, Ph. (2008) *Spiritualiteit van ontvankelijkheid*. Kampen: Uitgeverij Kok

Vegt, van der M. (2012) *Koester je hart. 40 stilletips voor je leven*. Zoetermeer: Uitgeverij Boekencentrum

Verhoeven, N. (2010) *Wat is onderzoek? Praktijkboek methoden en technieken voor het hoger onderwijs*. Den Haag: Boom Onderwijs

Verschuren, P.J.M. & Doorewaard, H. (2000). *Het ontwerpen van een onderzoek*. Utrecht: Lemma

Tijdschriftartikel

Troost, Ph. (2010) Bidden is tevoorschijn komen. *Groei: Geestelijke vorming, vernieuwing & missionaire gemeenteopbouw*. 14 (1), 6-9.

Websites

Bokelman, R. (2013). *Neem rust in een tijd waarin je maar moet doorhollen*. Binnengehaald op 10 mei 2013 van <http://www.cip.nl/artikel/32985/Neem-rust-in-een-tijd-waar-in-je-maar-moet-doorhollen>

Instituut Werk en Stress (2008). *Werkdruk*. Binnengehaald op 14 januari 2013 van <http://www.nisb.nl/beleidsinstrumenten/bravo-kompas/ontspanning/iwsinfoboekwerkdruk.pdf>

Onderzoeksbureau SKB (2013) Binnengehaald op 7 mei 2013 van <http://www.skb.nl/werkvermogen-jongeren.html>

Westenbrink, B. (2012) *Geld verdienen met God*. Binnengehaald op 14 mei 2013 van <http://www.blueice.nu/site/wp-content/uploads/2012/08/hskwin08-2011-2012-6-God.pdf>

Bijlagen

Topiclijst

Onderwerpen interviews

Deelnemers stiltedag

1. Invulling leven voor de stiltedag, met name tijdsbesteding;
2. Ervaren van balans in het leven voor de stiltedag;
3. Geloofsleven voor de stiltedag;
4. Besluit om deel te nemen aan de stiltedag;
5. Wat waren de verwachtingen en wat is daadwerkelijk gevonden?
6. Hoe is de stiltedag ervaren?
7. Is God ervaren tijdens die dag en zo ja, hoe?
8. Hoe heeft de stiltedag nu nog een uitwerking op het leven?
9. Wat is het ideaalplaatje met betrekking tot balans?
10. Nogmaals deelnemen in de toekomst?

Deskundigen

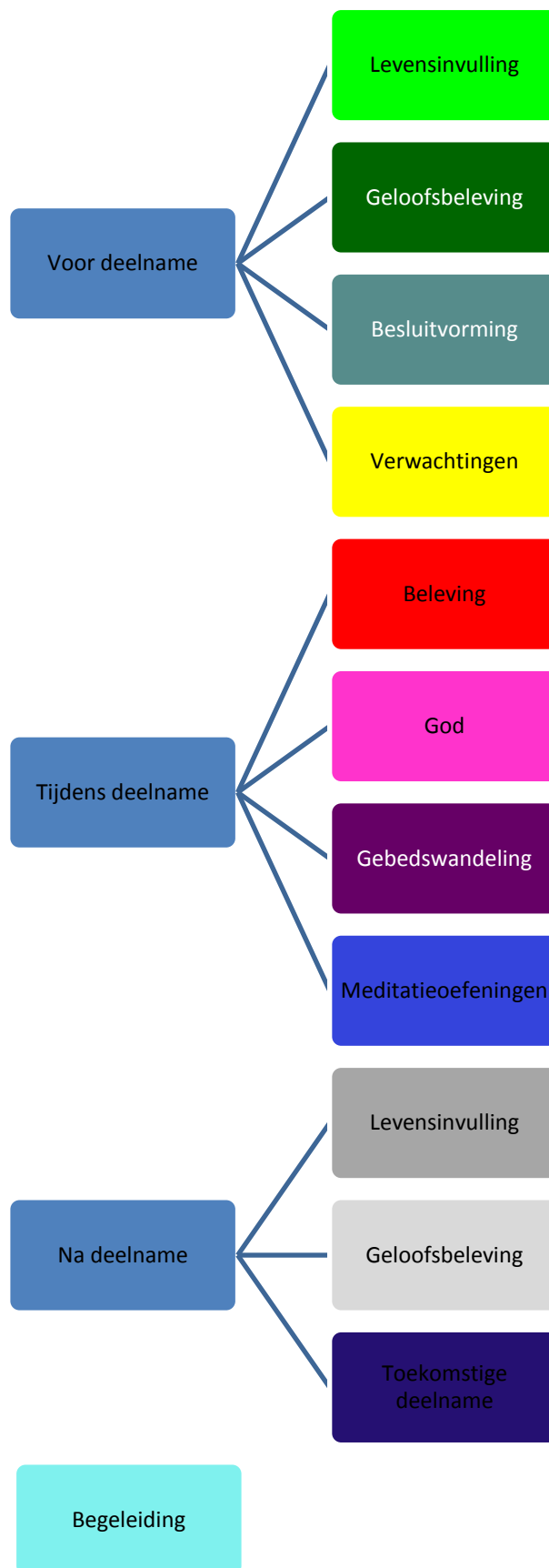
1. Vanuit eigen ervaring visie op huidige samenleving, met name stress en druk;
2. Op welke manier vinden mensen God?
3. Welke plek mag of moet stilte innemen?
4. Is er een markt voor stilteweekenden?
5. Visie over de verzelfstandiging van Goddienst Pastoraal Werkers;
6. Wat is er nodig qua attitude bij Godsdienst Pastoraal Werkers?

Labelschema

Labelschema professionals

Labelschema deelnemers experiment

Transcripties professionals

Transcriptie

Opdrachtgever	Else Boels
Omschrijving opname	Interview
Tijdsduur	35 minuten
Geïnterviewde	Dhr. van de B. (predikant)
Soort transcriptie	Woordelijke transcriptie De transcriptieschrijver heeft de tekst van de opname uitgetypt. Er is gestreefd naar volledigheid: de geluidsopname is meermaals beluisterd om –voor zover mogelijk- ook de moeilijk verstaanbare passages correct weer te geven. Niet-relevante tekst (zoals tussenwerpsels, gestotter, herhalingen) is echter weggelaten. De meeste taalfouten van sprekers zijn gecorrigeerd. De transcriptie blijft wel zo dicht mogelijk bij de woordkeuze van de sprekers.
Uitvoering	Else Boels

*** Start transcriptie

Interviewer:

Bedankt dat je hier aan mee wilt werken. Erg fijn. Ik ben heel benieuwd hoe je als predikant zijnde aankijkt tegen de huidige samenleving en specifiek de druk die mensen wel of niet ervaren. Kun je hier iets over vertellen?

Dhr. van de B:

Ja. Het is natuurlijk een hele brede vraag. Er zit denk ik wat verschil tussen een oudere volwassene die al redelijk wat ervaring hebben opgedaan in hun eigen kunnen en hele jonge mensen. Wat ik zie bij jonge mensen is dat ze soms wat verdwalen in de veelheid van keuzes, wat keuzestress oproept. Wat volgens mij grote invloed heeft, is dat je 50 jaar geleden heldere rolpatronen had. Je had een soort overkoepelend verhaal waarin je jezelf kunt plaatsen. Nu is dat weg. Je hebt eigenlijk de opdracht om jezelf uit te vinden, zonder dat helder is aan welke criteria je moet voldoen wil het ongeveer goed zijn. Je moet dan ook je eigen innerlijke criterium ontwikkelen aan de hand waaraan je jezelf kunt meten. En daarnaast speelt ook mee dat er vandaag de dag idealen worden voorgespiegeld, via reclame, over hoe je eruit moet zien en wanneer je geslaagd bent in het leven. Maar dat is niet een helder plaatje meer en die idealen zijn vaak hard, hoog en ver. Er lijkt niet heel veel ruimte meer voor falen en opnieuw beginnen. En het gebrek aan een algemeen overkoepeld verhaal waaraan je iets kunt ophangen zie je volgens mij nu ook met dat gedoe rondom het koningslied. We hebben geen gezamenlijk lied meer als Nederland. Wat voor een lied reik je dan aan, aan de koning. Je kunt niet meer terug vallen op een gemeenschappelijke vijand die is verslagen of een gemeenschappelijk levensgevoel of een gemeenschappelijke godsdienst. Alles is gefragmenteerd, en je krijgt nu ook een gefragmenteerd lied in inhoud en in muziekstijlen. Dat is denk ik een soort afspiegeling van wat er in de samenleving en cultuur aan de hand is.

Interviewer:

Nu je dit vertelt komt het woord “ontheemd” bij me naar boven, ik weet niet of je dit herkend?

Dhr. van de B:

Het is denk ik wel iets dat er geen vader figuur is. Volgens mij zit dat ook in het lied, dat daar een soort hunkering naar is. Die “ik” figuur die dan ook weer op andere ogenblikken een andere “ik” is. Aan de ene kant willen we wel veiligheid, maar aan de andere kant ook vrijheid.

Interviewer:

En waar voorheen die veiligheid gevonden werd in de vaste structuur..

Dhr. van de B:

Ja, nu wil je jezelf ontplooien, eigen keuzes maken en je eigen spoor trekken.

Interviewer:

En dit herken je dus vooral bij de jongere mensen?

Dhr. van de B:

Bij de ouderen zitten er nog iets meer de lijnen in van vroeger en die hebben natuurlijk ook wel iets meer ervaringen opgedaan waar eigenwaarde aan ontleend kan worden. Volgens mij geeft dat een iets grotere mate van stabiliteit.

Interviewer:

Je noemt zelfontplooiing. Heb je het idee dat jonge mensen dit ook redden? Dat ze daarmee uit de voeten kunnen, of is er nog iets voor nodig?

Dhr. van de B:

Er is denk ik wel een kleine groep die zichzelf redelijk geslaagd vind, maar.

Interviewer:

Dat zeg je mooi, "die zichzelf redelijk geslaagd vind".

Dhr. van de B:

Ja, nou, als je wat verder gaat doorpraten zie je ook bij mensen die veel geld hebben of een goede carrière, dat daarachter een gevoel van leegte zit. Ik sprak een registeraccountant die een prachtig huis heeft en die zo ongeveer het hoogste leven heeft bereikt in het bedrijf. Een leuk inkomen, alles op doorzettingsvermogen en zonder gemene trucjes behaald. En dan komt ook het gevoel kijken van "is dit het?". Hij vroeg zichzelf af of het werk wel nuttig is. Het blijkt dus dat het wel heel erg lastig is om uit zo'n carrière echt een vervulling van het leven te halen. Het blijft oppervlakkig. Als je bij die hele geslaagde musici gaat kijken die heel veel aanhang hebben, dan zie je dat het vaak zo'n grote druk met zich mee brengt dat het al snel op instorten staat. Dat zo'n leven ontspoord. Je ziet het bij zo'n hele jonge gast als Justin Bieber, zoveel druk is natuurlijk ook niet te hanteren. Wellicht zag je het ook bij Michael Jackson, een beetje ontspoord voor mijn gevoel.

Interviewer:

Of Amy Winehouse.

Dhr. van de B:

Ja, zo zijn er legio voorbeelden van mensen die gebruikt worden als icoon. Mensen blijken zelf het best lastig te vinden om de druk te hanteren. Je ziet het ook in de wetenschap. Enorme prestatiedruk en als je dan een gevierde professor wordt, dat je dan alsnog fraude pleegt om aan het hoge verwachtingsniveau te blijven voldoen. Dus echte geslaagde mensen, ik weet het niet. Volgens mij is dat ook iets wat uiteindelijk God zelf moet zijn. Dat Christus uiteindelijk je identificatiefiguur is, die gewoon echt is. Dat gaat natuurlijk veel verder dan een mens als voorbeeld. Volgens mij is dat een van de goede ingangen voor het Evangelie in onze cultuur.

Interviewer:

Je noemt nu mensen die de ingang die je noemt nog niet gevonden hebben, of niet kennen. Als je nu kijkt naar de mensen die christen zijn, die Jezus kennen en aanvaard hebben, die ervaren ook een bepaalde druk en misschien ook wel leegte. Hoe kijk je daar tegenaan?

Dhr. van de B:

Dat is gewoon een gevecht denk ik. Om de werkelijkheid van Christus zo te laten landen in je leven, dat Hij het meest cruciale is. Dat is niet zomaar waar. Het is sowieso al een gevecht om te blijven geloven. Wellicht licht het aan de predikanten dat ze alleen maar accenten hebben gelegd op zonden en vergeving, maar er zitten heel veel andere kanten ook aan het Evangelie. Dat je samen groeit naar Christus, dat je op Hem gaat lijken. Iedere cultuur vraagt waarschijnlijk weer om andere voorbeelden en andere concepten om helder te maken wie Jezus eigenlijk is. Er zitten natuurlijk altijd lijnen in van verootmoediging en schuldbelijdenis, maar het is ook wel goed om het eens vanuit een heel ander perspectief te bekijken. Ik vind zelf een identificatiefiguur erg belangrijk. Er is een tweezijdige identificatie, Christus die zich met ons identificeert en wij mogen ons met Hem identificeren in Zijn nieuwe mens zijn. Zo groei je samen met Christus. Hij draagt onze zonden naar het kruis, Hij sterft voor ons en wij mogen ons identificeren in Zijn opstandigskracht.

Interviewer:

Heb je het idee dat de druk voor mensen soms simpelweg te hoog is?

Dhr. van de B:

Nou, volgens mij is het wel een gegeven dat het aantal studenten voor wie geldt dat ze psychische problemen hebben of een burn-out krijgen groeit. En ik voer ook wel gesprekken met hen. Die gebrokenheid en zoeken naar een houvast voel je wel. Ik schrijf nu aan een volgend projectplan, waarin het gaat over navolgen of discipelschap. Een heel belangrijk onderdeel is ook om structuur aan te reiken. Structuur in de omgang met God en Christus. We gaan nu in mei en juni twee keer proberen om een viering aan te bieden, een soort vesper. Waar ook ruimte is voor stilte en iets meer liturgisch aangekleed dan een gewone kerkdienst. In die vaste vormen ben je wat minder overgeleverd aan de individuele expressie van de voorganger. Dit zijn geijkte en beproefde woorden waar je gemakkelijker je eigen gevoel in kwijt kunt. Dit zie je ook in de kloosters terugkomen, die al oude woorden helpen je weer een stapje verder.

Interviewer:

Dus structuur is daarin echt een kernwoord.

Dhr. van de B:

Ja, structuur, de structuur van vroeger. Ook een soort ordening aanbrengen in je leven, dat is ook een vorm van discipelschap. Dat zit heel dicht aan tegen discipline, wat volgens mij erg belangrijk is in onze cultuur. We hebben alle structuur weggegooid, waardoor er alleen chaos is overgebleven. Je bent overgeleverd aan jezelf, dat is naar.

Interviewer:

Dat vind ik best wel fascinerend wat je nu zegt. Ik ben heel erg bezig met de stilte, wat mijns inziens ook een sleutelwoord is in dit geheel. Maar stilte kan ook een enorme chaos teweegbrengen. Hoe zie je die twee gecombineerd?

Dhr. van de B:

Ja, alleen maar stilte heeft het gevaar van dat je overgeleverd wordt aan jezelf. Zoals jij die stilte gebruikt is het denk ik een geleide en georganiseerde stilte die ingekaderd is in gebed en lezing. Het is niet zomaar een ongestuurde stilte zoals het wel gaat in het Boeddhisme, waarin jij je helemaal openstelt voor jezelf. Jij wilt juist dat mensen zich openstellen voor God, dus er is altijd een externe referentie.

Het is geleide stilte.

Interviewer:

Ja, dat is een mooie uitwerking.

Dhr. van de B:
Dus schrik niet!

Interviewer:

Nou ja, structuur en stilte, het klinkt niet logisch, maar het is inderdaad geleide stilte. Denk je dat dit voor studenten een manier kan zijn om handvatten te krijgen?

Dhr. van de B:

Ja, dat geldt zowel voor de stilte als voor de structuur. Ik zie dat er een verlangen is naar kloosters en kloosterweekeinden.

Interviewer:

Ja, die schieten als paddenstoelen uit de grond.

Dhr. van de B:

Ja, dat klopt. En volgens mij is een van onze grote problemen in de cultuur ook de enorme ruis. De pseudo informatie die over ons heen geklapt wordt op twitter, facebook, nieuws en hypejes. Dat sluit naadloos aan op de innerlijke onrust. Volgens mij is dat ook een van de redenen waarom mensen leeggezogen worden. Als je je wat overgeeft aan twitter en facebook wordt het een stroom waarin je meegezogen wordt. Er zijn dan zoveel verschillende gesprekspartners, dat is niet te hanteren.

Interviewer:

Ook daarin heb je dus structuur nodig.

Dhr. van de B:

Ja, en soms ook gewoon rust. Augustinus verteld welke verleidingen hij heeft, dat hij wordt afgeleid door alles wat hij ziet, de begeerlijkheid van de ogen en oren. Daar zegt hij "want wanneer ons hart een vergaderplaats wordt van dergelijke dingen, dan worden daardoor onze gebeden ook dikwijls onderbroken en in de war gebracht. Terwijl wij onze stem van ons hart tot U richten, worden zo belangrijke zaken gehinderd door gedachten over nietige dingen die ik weet niet van waar in ons hart binnendringen". Dat is denk ik wat in onze cultuur enorm aanwezig is. Er zijn zoveel stoorzenders waardoor wij worden afgeleid. Dan is er geen rust om je te richten op God.

Interviewer:

Die focus ontbreekt.

Dhr. van de B:

Ja, daarom vind ik de stilte heel goed. Uitzetten van de stoorzenders.

Interviewer:

Ja, dat is inderdaad mijn idee. De ruis buiten de deur en je focussen. Nou, ik denk dat dit aspect voldoende belicht is. Er is nog iets anders wat ik wil bespreken. Als ik klaar ben met de opleiding ben ik kerkelijk werker. Ik zal dan zelf aan de slag gaan en mij niet bij een gevestigde kerk aansluiten. Dat zie je steeds meer gebeuren als ik kijk naar de afgestudeerde kerkelijk werkers. Hoe kijk je daar tegenaan? Die zelfstandigheid en het feit dat mensen vaker op projectbasis aangenomen worden? Hoe vind je die ontwikkeling?

Dhr. van de B:

Er is denk ik vooral een pragmatische reden, het lijkt ook wat op de ontwikkeling in het bedrijfsleven. Je huurt iemand in voor een klus, je zet 'm dan weer op straat. Het voordeel is dat je als organisatie heel erg flexibel kunt zijn. Als je krimpt heb je snel de mogelijkheid om afscheid te nemen van elkaar.

Toch zie je ook in het bedrijfsleven dat er nadelen aan zitten. Er gaat heel veel kennis en ervaring verloren. Volgens mij geldt dit ook in de gemeente, dat het allemaal kort en vluchtig is. Het voordeel zou kunnen zijn dat je er wat vrijer instaat. Het nadeel vind ik, dat het aspect van herder zijn en meetrokken met de kudde en trouw zijn wat ontbreekt. Het lijkt alsof de gemeente zelf ook een project wordt, ook voor de leden. Als het ze niet aanstaat dan is er wel weer een ander project. Het staat dus erg haaks op het concept van samen een lichaam zijn, samen optrekken, elkaar verdragen, geduld hebben, vertrouwen dat er genoeg geld zou zijn. Het wordt nu beheersbaar en controleerbaar gemaakt. Ik snap dat er soms noodzaak toe is, maar ik vind het geen ontwikkeling die is toe te juichen.

Interviewer:

Ik hoop ook van harte dat er op dat gebied inderdaad een balans komt. Dat er mensen zijn die trouw bij een gemeente dienen en dat anderen met andere kwaliteiten op een andere manier werkzaam zijn.

Dhr. van de B:

Je had vroeger ook van die rondtrekkende predikers, die ook kleine projecten deden. Hun roeping bestond uit het brengen van het Evangelie, soms met een profetische inslag. Kritisch, scherp. Dat was wel wat, de apostel Paulus schrijft trots dat hij anderhalf jaar in Korinthe is geweest, dat hij daar trots op was. Aan de andere kant zijn er ook oudsten die voor een langere periode worden aangesteld.

Wat je ook ziet is dat er in fondsenwerving voor projecten geld wordt verzameld. Maar de projecten die aanspreken krijgen in de media voorrang. Volgens mij is dat een risico. Je ziet het nu bij de IZB. Daar zijn ze ook hier mee bezig. Je gaat samen fondsen werven. Ik heb er nog niet heel veel ervaring mee, maar het ligt voor de hand dat je eerder geld krijgt voor een project dat in is en eruit springt. Daar zitten dus allemaal wat schaduwzijden aan.

Interviewer:

Inderdaad, je noemt een aantal haken en ogen. We hadden het net over het feit dat kerkelijk werkers zichzelf vaker moeten verkopen bij een kerk. Jezelf kennen en verkopen. Die mate van zelfstandigheid moet dus ook binnen de opleiding een plek hebben. Ik weet niet of jij contact hebt met kerkelijk werkers?

Dhr. van de B:

De kerkelijk werkers in Groningen waren jeugdwerkers, die waren ook zo weer weg. Wat ik een nadeel vind van die structuur van in loondienst is dat ik me afvraag waar het concept roeping blijft. Ik zou het goed vinden dat kerken meerdere soorten werkers aanstellen. De predikant is een late uitvinding, zeker zo'n universitair geschoolde, dat heeft wel goede kanten, je hebt die gaven nodig. Maar in zekere zin is het eenzijdig. Ik vind het heel goed dat er ook ruimte komt voor andere bedieningen in de gemeente, dat heeft ook heel veel te maken met roeping. Wanneer je sterk op het spoor wordt gezet van jezelf verkopen en in de markt zetten, ik weet niet of je zo hoort te handelen in de kerk. Dat gaat snel ontsporen.

Interviewer:

Ik vind het mooi dat je dat zegt. Je wordt inderdaad een beetje die kant op gedreven door de samenleving, je moet wel. Mooi dat jij een ander aspect belicht, wat zeker niet vergeten moet worden. Ik wilde je eigenlijk vragen welke vaardigheden kerkelijk werkers moeten bezitten voor het steeds zelfstandiger worden, maar dat gaat nu eigenlijk al een andere kant op dan dat jij voor ogen hebt.

Dhr. van de B:

Ja. Wanneer het allemaal zo commercieel moet en wordt, dan gaat het ook over de vraag of je het Evangelie nog brengt of dat je je druk maakt om het inkomen. Volgens mij hoort de kerk ervoor te

zorgen dat haar werkers zich geen zorgen hoeven te maken om het inkomen, zodat ze gewoon de vrijheid hebben om in het Woord en de bediening te werken. Die gecommmercialiseerde werking is negatief. In de vroege kerk was er een waarschuwing, namelijk dat mensen die langer dan drie dagen bleven niet te vertrouwen waren, omdat het dan om brood ging. Er zit iets achter wat vanaf het begin een risico was, dat zie ik nu ook terug komen. Wees dus heel voorzichtig als kerk om daar heen te sturen.

Ik was er zelf ook mee bezig met wat zet ik op mijn website en waarom. Wil je gezien en gehoord worden. Dat is een gevaarlijke mix dan op een gegeven moment, het jezelf moeten verkopen en presenteren, wat heel snel gaat in de richting van je ziel verkopen. Ook in combinatie met de cultuur waarin het gaat om zichtbaarheid en vlotte presentatie, dan zit je al snel in een gevaarlijke chemische mix die naar de zonde leidt.

Interviewer:

Ja, blijf daar inderdaad maar eens staande in.

Ik denk dat ik voldoende weet. Heel erg bedankt voor je duidelijke informatie.

*** Einde transcriptie

Transcriptie

Opdrachtgever	Else Boels
Omschrijving opname	Interview
Tijdsduur	19 minuten
Geïnterviewde	Dhr. D. (Kerkelijk Werker)
Soort transcriptie	Woordelijke transcriptie De transcriptieschrijver heeft de tekst van de opname uitgetypt. Er is gestreefd naar volledigheid: de geluidsopname is meermaals beluisterd om –voor zover mogelijk- ook de moeilijk verstaanbare passages correct weer te geven. Niet-relevante tekst (zoals tussenwerpsels, gestotter, herhalingen) is echter weggelaten. De meeste taalfouten van sprekers zijn gecorrigeerd. De transcriptie blijft wel zo dicht mogelijk bij de woordkeuze van de sprekers.
Uitvoering	Else Boels

*** Start transcriptie

Interviewer:

Fijn dat u even tijd voor mij vrij wilde maken. Bedankt. Je bent veel bezig met jongeren en hoe zij in de samenleving staan. Kun je daar iets over vertellen? **Is er bijvoorbeeld veel druk voor jongeren?**

Dhr. D.:

Ja. Een klein voorbeeld: we willen drie gespreksavonden organiseren waarbij jong en oud met elkaar in gesprek gaan. We hebben een klein team gevormd om dat te organiseren. Ik, volwassenen en twee jongeren. In december heb ik ze allemaal benaderd en waren ze enthousiast, in januari zijn we begonnen met afspraken maken en halverwege maart konden we pas bij elkaar komen. En dat allemaal omdat de jongeren geen plek hadden in de agenda om bij elkaar te komen. **Dat is een voorbeeldje om te laten zien dat jongeren het enorm druk hebben. Ik wou ook in gesprek gaan met jongelui die aangeven simpelweg geen tijd te hebben.** Met catechese zie je ook dat jongeren stage, werk of school hebben en die zijn dan een kwartier te laat. Ik vind het prima, maar daaraan merk je dat het echt veel is.

Interviewer:

Heb je het idee dat dit ook een uitwerking heeft op hun geloof of hun omgang met God?

Dhr. D.:

Aan de ene kant wel. Voor elk mens geldt dat als je te druk bent, dat je je niet meer kunt focussen. Dan ben je 's avonds te moe en val je in slaap en 's morgens moet je weer vroeg beginnen. Vanzelfsprekend blijft er dan minder tijd over om je te richten op God. Aan de andere kant is het ook wel zo dat voor jongeren geldt dat ze in ontwikkeling zijn en ze met dat soort dingen sowieso moeite hebben. Tijd vrij maken voor God terwijl ze zich afvragen of ze überhaupt wel in God geloven. In die zin is het een deel van hun ontwikkeling dat ze wat onregelmatiger contact maken met God. Tegelijkertijd merk ik wel dat ze het zo goed mogelijk proberen maar dat het niet lukt.

Interviewer:

Je noemt dat onregelmatige. Denk je dat er juist structuur nodig is? Vroeger was er natuurlijk meer structuur, dat had je overzicht, maar is dat voor nu ook nodig?

Dhr. D.:

Ik denk dat voor kinderen en jongeren structuur heel belangrijk is. Ik denk dat het ook heel goed voor ze zou zijn om een bepaalde structuur in te bouwen met betrekking tot de relatie met God. Maar ja, dan zit je ook gelijk weer een beetje in die ontwikkeling. Dat is lastig. Waarom zou ik elke avond gaan bidden, als ik me afvraag wat bidden eigenlijk voor zin heeft?

Interviewer:

Wat zou er nog meer nodig zijn voor een jongere om meer met God bezig te kunnen zijn?

Dhr. D.:

Ik denk in ieder geval dat de momenten waarop ze georganiseerd in de kerk aanwezig zijn betekenisvol moeten worden. Daarnaast is het ook heel belangrijk dat thuis over het geloof gesproken wordt en er in geïnvesteerd wordt. En ik denk dat het voor jongeren ook goed is om buiten het gezin iemand te hebben waar ze mee in gesprek kunnen gaan.

Interviewer:

Een soort coach?

Dhr. D.:

Zoiets. Als ze ergens mee zitten, dat ze het bij iemand kwijt kunnen en diegene voor ze bidt. En het vraagt ook gewoon een beetje discipline.

Interviewer:

Ik weet van jou dat je stilte een belangrijk iets vind. Vind je dit ook voor die jongeren tijdens hun ontwikkeling van belang is, of juist erna?

Dhr. D.:

Ik denk dat het ontzettend goed voor ze zou kunnen zijn. Mijn gevoel is alleen wel dat het een van de moeilijkste doelgroepen is om te bereiken.

Interviewer:

Waarom denk je dat?

Dhr. D.:

Omdat hun leven zo vol zit en zo vluchtig is. Het staat bol van de sociale contacten en media, met muziek en al dat soort dingen. Daarin de stilte opzoeken kan best beangstigend zijn.

Interviewer:

Beangstigend? Want?

Dhr. D.:

Het idee. Laatst zei ik tegen een groep van 16 jarigen dat ze zich eens voor moesten stellen hoe het zou zijn om vijf minuten stil te zitten op de bank, zonder iets te doen. Ze zouden het niet kunnen, gaven ze direct aan.

Interviewer:

Dus eigenlijk zou het meer voor mensen vanaf 20 jaar nodig zijn?

Dhr. D.:

Ja, ik denk dat het voor hen op een bepaalde manier wel makkelijker zou zijn. Op die leeftijd besef je meer dat de stilte wel eens goed kan zijn.

Interviewer:

Ze zien de noodzaak er meer van in?

Dhr. D.:

Ik denk dat jongeren dat gewoon wat minder hebben. Ook niet allemaal, natuurlijk zijn er jongeren die het wel fijn vinden. Alleen denk ik dat het bij jongeren om wat meer creatieve vormen vraagt. Ook moet het soms gecombineerd worden met de momenten dat ze al met het geloof bezig zijn, bijvoorbeeld in de kerk.

Interviewer:

Omdat die tijd er toch is?

Dhr. D.:

Ja, dan zijn ze er en dan kun je ze erin meenemen.

Interviewer:

Ik ben ook nog heel benieuwd naar je visie op iets heel anders. Je ziet dat kerkelijk werkers steeds vaker heel zelfstandig worden. Je moet jezelf verkopen, je wordt op projectbasis aangenomen. Wat vind je van die ontwikkeling?

Dhr. D.:

Ik vind het aan de ene kant een hele goede ontwikkeling, omdat voor kerken de drempel lager wordt om voor bepaalde tijd een professional in te huren die er mee bezig gaat. Ik vind het ook een goed iets omdat de kerkelijk werker zich ergens in kan specialiseren, wat mij aantrekkelijk maakt voor kerken. Ik kan veel praktijkervaring opdoen en er op die manier veel mee bezig zijn, met datgene wat me ligt.

Het nadeel vind ik, dat kerkelijk werkers daarmee puur bezig zijn met het project en niet heel veel kunnen investeren in wat voor kerk hebben we eigenlijk en wie zijn de mensen. Ook voor kerken vind ik het een nadeel dat mensen zich voor korte termijn commiteren. Het is puur het project en daarna gaan we weer verder.

Interviewer:

Dus het herder zijn ontbreekt?

Dhr. D.:

Ja, inderdaad. Het is echt een korte termijn ding en de lange termijn ligt dan weer in hun eigen handen. Volgens mij is juist dat de reden waarom kerken iemand invliegen.

Interviewer:

Die ontwikkeling die is er. Zijn er dan dingen die wij als kerkelijk werker missen? Bepaalde vaardigheden of kennis?

Dhr. D.:

Ik denk sowieso de kennis. We hebben natuurlijk geen scholing gehad over hoe je dat aanpakt. Hoe zet je zoiets op? Er komen veel meer dingen bij kijken, zoals de Kamer van Koophandel. Je kunt je de vraag stellen of de opleiding Theologie hiervoor verantwoordelijk is. Aan de andere kant, als dit de ontwikkeling is, misschien wel. En verder, als ik kijk naar de lichte studenten, dan zie ik dat studenten in specifieke dingen goed zijn, zoals pastoraat. Maar ik vraag me af of dit komt door hun eigen talenten, of dat dit door de opleiding nou zo goed is bijgespijkerd. Dingen als mediation hebben we maar heel weinig over gehad. Trainingen verzorgen bijvoorbeeld hebben we ook niet gehad.

Interviewer:

Zou de school dan juist breder georiënteerd moeten worden, of juist veel specifiek op bepaalde onderdelen?

Dhr. D.:

De onderdelen zijn er wel, maar die moeten veel meer aan bod komen.

Interviewer:

Kan daar dan een breed programma ontwikkeling worden, of moet er meer gekeken worden naar welke studenten er zijn en welke kwaliteiten ze hebben? Hoe zie je dit voor je?

Dhr. D.:

Dat is sowieso het dilemma waar deze opleiding voor staat. Mensen gaan vele verschillende richtingen op. Omdat het een enorm pioniersding is, gaan mensen veel verschillende richtingen op. Dan is het de keus aan de opleiding wat op langere termijn voor een grote groep van waarde blijft. Dan is coachingsvaardigheden sowieso belangrijk, denk ik. Er zijn altijd dingen die voor anderen niet aansluiten, maar dat heb je altijd bij bepaalde colleges. Bijvoorbeeld het hele zakelijke van het zelfstandig worden kun je in een minor verwerken.

Interviewer:

Of een extra module.

Dhr. D.:

Ja, inderdaad. Niet iedereen zal het volgen en doen, maar je moet het wel aanbieden. Ik denk dat bepaalde dingen wel nodig zijn. Zoals jeugdwerk, is ook totaal niet aan de orde gekomen.

Interviewer:

Nee, dat heb je er zelf allemaal bij moeten bedenken.

Dhr. D.:

Ja. Terwijl je kijkt naar de huidige vacatures, dan zijn het alleen maar jeugdwerkers. Daar krijg je op de opleiding het minst van. Dat is jammer.

Interviewer:

Ja. Inderdaad. Nou, bedankt voor alle informatie.

*** Einde transcriptie

Transcriptie

Opdrachtgever	Else Boels
Omschrijving opname	Interview
Tijdsduur	23 minuten
Geïnterviewde	Dhr. van der W. (predikant)
Soort transcriptie	Woordelijke transcriptie De transcriptieschrijver heeft de tekst van de opname uitgetypt. Er is gestreefd naar volledigheid: de geluidsopname is meermaals beluisterd om –voor zover mogelijk- ook de moeilijk verstaanbare passages correct weer te geven. Niet-relevante tekst (zoals tussenwerpsels, gestotter, herhalingen) is echter weggelaten. De meeste taalfouten van sprekers zijn gecorrigeerd. De transcriptie blijft wel zo dicht mogelijk bij de woordkeuze van de sprekers.
Uitvoering	Else Boels

*** Start transcriptie

Interviewer:

Goedemorgen. Fijn dat u mee wilt werken aan dit interview. Ik wil het graag over een aantal punten hebben. Eerst over hoe u naar mensen kijkt vanuit uw werk. U komt veel in aanraking met mensen en weet vast meer over wat hen bezig houdt. Ik wil ook gaan kijken naar kerkelijk werkers die steeds zelfstandiger worden. Dit hoor je veel in de samenleving. Ze worden meer op projectbasis aangenomen en ik wil graag weten wat uw visie daar over is. Maar ik ben dus nu eerst benieuwd naar uw contact met jonge mensen. Ervaart u een bepaalde druk bij hen, bijvoorbeeld in sociaal opzicht? Of misschien een hoge werkdruk? Hoe kijkt u daar tegenaan?

Dhr. van der W.:

Er is een tijdsdruk. Er is zoveel wat van ze verwacht wordt dat het soms moeite kost om te onderscheiden waar de tijd aan gegeven wordt. Ik kijk er positief tegenaan, in die zin, dat ik steeds vaker jonge mensen ontmoet die zeggen dat ze voldoende prikkels krijgen uit de maatschappij en uit de reclame, maar dat kan niet alles in het leven zijn, ik wil juist wat dieper nadenken over de zin van mijn leven en de inhoud en het doel. Ik merk dat vijftien jaar terug mensen nog helemaal opgingen in de verworvenheden van de nieuwe tijd en dat op dit moment die glamour daar een beetje vanaf is. De jeugd staat juist heel positief tegenover meer inhoud.

Interviewer:

Enig idee hoe die kanteling dan plaats heeft gevonden?

Dhr. van der W.:

Ja, ik denk dat het teveel aanbod is geworden van sociale media. Het is te tijdrovend. Reclame, overal allerlei banners en cookies die op je scherm verschijnen. Er is een verzadigingspunt bereikt.

Interviewer:

En dan komt dus automatisch de vraag naar waar er meer is in het leven?

Dhr. van der W.:

Daar komt weer openheid voor. En daar zie ik een taak voor de christenen, ik zeg bewust niet voor de kerken, om aan te geven wat zij als hun diepe zin in het leven hebben.

Interviewer:

En waarom bewust niet de kerken?

Dhr. van der W:

Ik merk wel dat ze openstaan, even generaliserend, voor nieuwe vormen van gemeente zijn en van inhoud geven aan je spiritualiteit. Dat hoeft beslist niet meer in de oude setting zoals dat eeuwen beleefd is.

Interviewer:

Okay. U weet dat ik ook met een nieuwe vorm bezig ben. Hoe staat u hier dan tegenover?

Dhr. van der W:

Positief. Zeker ook in het licht van het voorgaande. Ook hierin zie ik die ontwikkeling bevestigd worden dat mensen genoeg hebben van al die prikkels en al die aanbidding. Dit is één van die nieuwe dingen. Als ik lees over gebedswandelingen en dergelijke, die komen als paddenstoelen uit de grond. Daar staan heel veel mensen voor open. Dus het zal de uitdaging zijn om zingeving aan te bieden op een nieuwere vorm, laat ik het zo maar zeggen. Op een nieuwe wijze, met de vertrouwde, Bijbelse inhoud. En dat is nu juist de vertaalslag waarvan ik denk dat in veel gevallen de kerk er moeite mee heeft. Of men houdt heel strak vast aan oude vormen, of men zet de inhoud overboord en zoekt alles nieuw. Waarbij de inhoud wordt losgelaten.

Interviewer:

Want ik hoor u nu wel zeggen, dat bij een nieuwe vorm die diepgang heel duidelijk aanwezig moet zijn? Anders sla je alsnog de plank mis?

Dhr. van der W:

De vormen die wisselen met de tijd, dat zien we ook in de geschiedenis. En dat is goed, daar is niets mis mee. We moeten er wel voor waken dat de inhoud daarmee niet uit het oog verloren wordt.

Interviewer:

Die vorm zoals ik hem voor ogen heb, laten we het een soort van protestants klooster noemen. Denkt u dat daar markt voor is in de noordelijke provincies?

Dhr. van der W:

We zijn natuurlijk sowieso dunner bevolkt dan in andere gebieden, dus je doelgroep is wat dat betreft al kleiner. Daarbij komt dat voor mensen uit het midden van het land het noorden wel heel ver weg is, dus die zullen die stap naar het noorden niet zo snel zetten. Ja, ik denk dat er wel ruimte voor is, maar op bescheiden schaal.

Interviewer:

En wat is dan die bescheiden schaal?

Dhr. van der W:

Ja, dat is heel moeilijk in te schatten natuurlijk. Ik denk ad hoc projecten, dat is een tendens die je toch steeds meer ziet. Ook wat betreft het inschakelen van mensen. Mensen zijn steeds minder in staat of bereid om zich voor langere periode in functies te geven, maar die kun je wel krijgen voor projecten. Dus ik denk dat daar de nadruk op zal moeten liggen, de ad hoc georganiseerde projecten en bijeenkomsten. Daarnaast misschien enkele mensen die er tijdelijk een poosje uitwillen en zich echt even los willen maken van hun situatie, maar ik denk dat de projectbasis en het ad hoc werk het sterkste zal zijn.

Interviewer:

Dat is wel mooi dat u dat zegt, want het sluit mooi aan bij de nieuwe vorm van kerkelijk werker zijn, wat we veel meer tegen gaan komen. Er wordt veel gewerkt op projectbasis. Mag ik dan concluderen dat dit ook iets is waar je achter kunt staan?

Dhr. van der W:

Ja, ik zie zelf ook dat dit ook in de kerk inderdaad steeds meer opgang vind. Het vraagt een heel andere manier van denken en als 55jarige moet ik daar nog aan wennen. Vroeger dan benaderde je mensen voor een bepaalde functie en die deden dit voor twintig of dertig jaar. Als je iets wilde organiseren dan zette je het allemaal uit en vervolgens zocht je mensen die dat plan uitvoeren. Nu gaat het heel anders. Je zegt tegen mensen: "jongens, dit is het werk wat gedaan moet worden of een stukje nood, weten jullie daar invulling aan te geven?" Klein voorbeeld wat ik in het jongerenwerk tegenkom. Als ik een bijzondere dienst had, dan zocht ik van tevoren jongeren uit die ingekaderd bepaalde taken in de dienst konden verrichtten. Nu zeg ik tegen een paar jongeren die wat vooroplopen "joh, we hebben binnenkort een bijzondere dienst. Kunnen jullie met elkaar wat voor die dienst doen?" En die zetten met elkaar wat op facebook en er borrelen allerlei ideeën op. Uiteindelijk zetten ze een prima stuk werk neer. Maar ik heb het soms niet meer in de vingers, ik weet amper wat er gebeurd. Het is best wel eng in sommige opzichten, maar ik zie gewoon dat het zo werkt.

Interviewer:

Ja, mooi dat die manier van werken ook zo binnendringt bij de gevestigde kerken. Maar dan heb je ook als kerkelijk werker voor die manier van werken andere vaardigheden nodig. Je moet commerciëler denken, je moet jezelf verkopen in die zin. Je moet jezelf aan een kerk kunnen verkopen en aangeven dat je het kan en die gewenste vaardigheden bezit. Denk je dat ze daartoe in staat zijn als je kijkt naar de huidige manier van opleiden en hoe je kerkelijk werkers aan het werk ziet?

Dhr. van der W:

Ja, ik zie steeds meer op projectbasis. Ik zie alleen nog een spanningsveld liggen tussen de begeleiding van kerkelijk werkers en de aanpak van het werk. Ik ben ervan overtuigd dat je als kerkelijk werker ook een klankbordgroep o.i.d. moet hebben in een gemeente of kerkenraad. In hoeverre is die klankbordgroep werkelijk alleen maar klankbord of vormen zij een structuur waarbinnen je als kerkelijk werker moet kunnen participeren? Benemen ze je de ruimte om op die ad hoc basis of projectbasis aan het werk te zijn? Ik merk in de contacten die ik heb met kerkelijk werkers dat dit een zoeken is. Zij komen met wat andere ideeën dan in de gevestigde kerken vaak leven en daar wordt wel ruimte voor gegeven, maar dan in de begeleiding worden ze alsnog weer in een stukje keurslijf gedrongen richting een verantwoordingscommissie. Ik weet nog niet goed hoe je dat zou moeten doen. Je moet aan de ene kant wel mensen om hen heen hebben, ook voor henzelf als klankbord en om feedback te krijgen. Aan de andere kant zijn er nog niet zoveel mensen die op een wat veranderde wijze dat mee kunnen maken. Ik was onlangs in gesprek met een kerkelijk werker die sterk teleurgesteld was, die was in een gemeente op projectbasis aangetrokken voor anderhalf jaar. Zij had goede ideeën en heeft goede initiatieven ontwikkelend. Zij werd constant tegen gewerkt door de mensen die vanuit de werkgroep pastoraat haar moesten begeleiden. Die vonden het veel te eng en veel te nieuw. Ze schreef een heel goed rapport over wat er mis was in die gemeente, maar dat is in de onderste la van het bureau verdwenen en dat komt er nooit meer uit. Mensen voelden zich bedreigd.

Interviewer:

Dus eigenlijk moet je het van een andere kant bekijken. Het is niet zo dat de kerkelijk werker bepaalde vaardigheden moet ontwikkelen, dat moeten juist de gevestigde kerken waar die projecten aangeboden worden krijgen. Die moeten beseffen wat ze dan binnenhalen.

Dhr. van der W:

Ja, ik denk dat dat een noodzaak is dat ook de mensen die daar verantwoordelijkheden in hebben in gaan zien, dat de aanpak veranderd is. Niet de boodschap, wel de aanpak en de tijd. Je moet op een andere manier werken om met de jeugd om te gaan.

Interviewer:

En hoe zou u die andere manier omschrijven?

Dhr. van der W:

Allereerst veel meer toevertrouwen. Ik maak op dit moment een leuk voorbeeld hierover mee. Vorige jaar is het jeugdhonk boven geschilderd en verbouwd. De jeugd kwam bij mij want die vonden het te saai en willen het opfleuren. Ik gaf aan dat ik hier niet over ga en dat ze naar de commissie moeten die het beheer doet. "Ja, maar u zit er ook in te vergaderen, heeft u er geen moeite mee?" "Ik vind het prima. Als ik maar een stoel heb en een tafel dan moeten jullie het verder maar zien." Nou, ze zijn naar de commissie toegegaan en die vind het ook goed, dus ze zijn heel enthousiast. Ze maken een plan, kopen materialen en sturen de beheerder een mailtje wanneer ze komen en wat ze gaan doen, laaiend enthousiast. Alleen de beheerder wist nergens van en kan dit niet helemaal meemaken. Dus geef ze vertrouwen. Geef met elkaar de jeugd dat vertrouwen. Ja, er zal misschien een pot verf omvallen op de nieuwe vloerbedekking van vorig jaar en er zal misschien wat gebeuren, maar ze zijn betrokken en ze gaan ervoor. Ze zijn actief, zo leren ze om zich in te zetten in de gemeente. Maar daar moeten we ze wel ruimte voor geven.

Interviewer:

Kan ik die link ook trekken naar kerkelijk werkers? Als die ergens komen dat ze ook vertrouwen moeten krijgen?

Dhr. van der W:

Ja, ik denk dat je als kerkenraad of taakgroep pastoraat de zorg kenbaar moet maken, of waarom ze aangetrokken worden. Dan zeggen: "Jij hebt ervoor gestudeerd, ga ermee aan het werk en we horen graag wat je ervaringen zijn". Niet eerst een heel werkplan laten maken met een omschreven aanpak en dergelijke wat verdedigd en goedgekeurd moet worden. Nee, de ander heeft er voor geleerd, we geven de ander het vertrouwen en geef maar informatie, maar ga je gang.

Interviewer:

Heeft u dan ook het idee dat er dingen zijn die ontbreken bij kerkelijk werkers? Dingen die een kerkelijk werker juist sterker zou maken op die positie, bijvoorbeeld bepaalde kennis of vaardigheden?

Dhr. van der W:

Ik denk het niet. Ik moet je eerlijk gezegd bekennen dat ik diep in mijn hart vaak jaloers ben op de kerkelijk werkers.

Interviewer:

Want?

Dhr. van der W:

Als ik kijk naar de praktische toerusting die zij krijgen, daar krijg je op een universiteit niets van mee. Wij leren nog niet eens hoe we catechisatie moeten geven. Je leer wat er in de geschiedenis wordt gezegd en je leest dikke boeken over de catechisatie, maar je krijgt niets van didactiek of pedagogiek. Dat moet je maar uitzoeken als predikant. En dan ben ik jaloers op kerkelijk werkers, wat die voor bagage meekrijgen.

Interviewer:

Aan de andere kant mis je als kerkelijk werker dan misschien die inhoudelijke kennis soms?

Dhr. van der W:

Nou, de kerkelijk werkers die ik zie hebben daar over het algemeen weinig beperking in. Ik denk ook dat de tijd voorbij is dat je zo'n geweldige grote theologische kennis moest hebben om in het koninkrijk aan het werk te gaan. Ik zie dan toch veel eerder een beeld van enkele mensen die daarin wat verder geschoold zijn, die met een hele groep mensen die praktisch uit de voeten kunnen in een bepaald gebied aanwezig zijn.

Interviewer:

Ja, dat is ook een hele mooie insteek.

Dhr. van der W:

Zo probeer ik het ook al enigszins uit te dragen. Dat past in mijn ogen bij die nieuwe aanpak.

Interviewer:

Ja, mooi. Ik denk dat we het hierbij kunnen laten. We hebben alles besproken. Bedankt.

Dhr. van der W:

Graag gedaan.

*** Einde transcriptie

Transcripties deelnemers stiltedag

Transcriptie

Opdrachtgever	Else Boels
Omschrijving opname	Interview
Tijdsduur	20 minuten
Geïnterviewde	Mw. W. (deelneemster stiltedag)
Soort transcriptie	Woordelijke transcriptie De transcriptieschrijver heeft de tekst van de opname uitgetypt. Er is gestreefd naar volledigheid: de geluidsopname is meermaals beluisterd om –voor zover mogelijk- ook de moeilijk verstaanbare passages correct weer te geven. Niet-relevante tekst (zoals tussenwerpsels, gestotter, herhalingen) is echter weggelaten. De meeste taalfouten van sprekers zijn gecorrigeerd. De transcriptie blijft wel zo dicht mogelijk bij de woordkeuze van de sprekers.
Uitvoering	Else Boels

*** Start transcriptie

Interviewer:

Bedankt dat u mee wilt werken aan dit interview. Allereerst wil ik graag wat praktische dingen weten. U bent een vrouw van..?

Mw. W.:

Ja ik ben een vrouw van 52 jaar.

Interviewer:

En u bent werkzaam in het dagelijks leven?

Mw. W.:

Ja, ik werk deeltijd in de zorg.

Interviewer:

En deeltijd, hoeveel uur is dat in de week?

Mw. W.:

Dat is 24 uur in de week. Wisselende diensten.

Interviewer:

Zo komen we automatisch dan een beetje bij datgene waar ik allereerst heel benieuwd naar ben, namelijk hoe u uw leven ervaart qua balans tussen werk, sociaal leven, kerk en gezin?

Mw. W.:

Die balans is voor mij goed. De uren zijn goed uitvoerbaar, maar omdat ik weleens weekenddiensten heb is het wel eens moeilijk om dan de juiste nuance te vinden in het gezin. Om zo ook aan jezelf tijd te besteden, aan je relatie en aan je omgeving.

Interviewer:

Dus werk is vooral de meest aanwezige druk voor u?

Mw. W.:

Ja, dat is het inderdaad.

Interviewer:

Naast dat werk, is de rest naar uw idee wel in balans?

Mw. W.:

Ja, doorgaans wel.

Interviewer:

Heeft u door die werkdruk gevolgen ondervonden voor uw relatie met God en de tijd die hiervoor is?

Mw. W.:

Ja. De stille tijd schuif ik hierdoor behoorlijk op. Mede omdat ik hele vroege diensten heb, is het niet mijn ding om dan de tijd te nemen, maar doe ik dit op de avond voor het slapen. Maar dan ben ik vaak moe en lees ik wel en bid ik, maar hier heb ik vaak de aandacht niet zo bij zoals ik het wil.

Interviewer:

Uw manier van uw geloof beleven is dus heel bewust stille tijd hebben, heel bewust wat lezen en bidden, echt een moment hiervoor uit trekken. Dat is uw manier om contact te hebben met God?

Mw. W.:

Ja. En doorgaans overdag in mijn werk ben ik wel vaak met God bezig. In die zin dat ik in het werk wel eens denk over wat God er van zal vinden en dat ik Hem erbij wil betrekken. Ik werk met mijn antenne omhoog.

Interviewer:

Constant een open verbinding?

Mw. W.:

Ja, zo ervaar ik dat doorgaans wel, de hele dag door.

Interviewer:

U bent aanwezig geweest bij de stiltedag. Vanwaar deze beslissing, om dit te gaan doen?

Mw. W.:

Nou, ik vond het wel interessant hoe dat zou gaan en hoe je zo'n dag zelf beleeft. Ik kan er altijd van leren. Ook denk ik dat het goed is voor een mens om een dag stil te zijn.

Interviewer:

Want?

Mw. W.:

Nou, de dag opzich is best wel razend.

Interviewer:

Zo ervaart u dat ook in uw leven?

Mw. W.:

Ja, zo ervaar ik dat wel.

Interviewer:

Die dag kende natuurlijk verschillende elementen, zoals meditatieoefeningen. Wat vond u daarvan?

Mw. W.:

Meditatieoefeningen vond ik goed. Ik heb dat eerder gedaan in mijn opleiding, dus ik was er al mee bekend. Het waren onschuldige meditatieoefeningen. Je kunt er ook hele andere kanten mee opgaan natuurlijk, dat gebeurt vaak in het reguliere circuit, maar dit vond ik heel waardevol. Dan ervaar je wel rust die over je komt, alsof je los bent.

Interviewer:

Los van alle prikkels en het dagelijks leven?

Mw. W.:

Ja.

Interviewer:

En de gebedswandeling?

Mw. W.:

De gebedswandeling vond ik heel interessant om ook daadwerkelijk praktisch bezig te zijn en dingen te laten liggen bij God. Op een gegeven moment was er een punt met een hek en verboden toegang, je moest het er echt laten liggen. Dat was heel waardevol omdat je de dingen vaak meeneemt het leven in. Dit was echt zo'n moment dat je het los kon laten en bij God kon laten liggen. Wat je aan zorgen hebt, kan je bij Hem brengen.

Interviewer:

Zou dit ook fijn zijn om meer in het dagelijks leven te ervaren? Het loslaten van dingen?

Mw. W.:

Nou, ik vond dit wel het hoogtepunt van de dag, die gebedswandeling. Het heeft mij aan het denken gezet. Ik kreeg praktische handvatten om wat te doen. De stilte dag moest je zelf invullen, maar die gebedswandeling was echt iets praktisch. Je kreeg opdrachten en dat was heel goed.

Interviewer:

En heeft u dat na die stilte dag ook op een of andere manier nog weer terug laten komen in uw leven of heeft u er iets mee gedaan?

Mw. W.:

Ik heb daar nog vaak aan terug gedacht. Toch onbewust neem je vaak de zorgen van het leven weer mee en denk je weer dat je er wat mee moet. Dan denk ik aan de stilte dag terug en besef ik mij dat ik het daar heb neergelegd en dat ik het daar moet laten. Wij mensen zijn heel snel geneigd om het dan weer zelf mee te nemen.

Interviewer:

Die dag zelf, u verteld nu over de praktische dingen. Heeft u God ervaren op die dag?

Mw. W.:

Ja, Hij was wel dichterbij, omdat je er meer mee bezig was. Maar echt ervaren, nee, zo kan ik het niet noemen.
Een gevoel van stilte te zijn en je te richten op God.

Interviewer:

Dus ik hoor u eigenlijk zeggen dat u zelf een stap naar God heeft gezet. Niet dat Hij naar u toe kwam, maar u naar Hem.

Mw. W.:

Ja, precies.

Interviewer:

Hoe is dat in het dagelijks leven? Heeft u dan vaker het idee dat Hij naar u toe komt, of gaat u heel bewust naar Hem?

Mw. W:

Dat is wisselend.

Interviewer:

Want u ervaart God wel eens in uw leven, dat Hij een stap naar u maakt?

Mw. W.:

Ja.

Interviewer:

Merkt u nu een bepaalde uitwerking van die stiltedag? Lukt het om bewuster momenten te pakken om stil te zijn?

Mw. W:

Nou, op die stiltedag was ook een boekentafel en daar lagen veel boeken. Daar heb ik een boekje uitgepakt en de dag kreeg voor mij een andere uitwerking. Het boekje wat ik vond en wat ik eigenlijk al voor de helft uitgelezen had, bracht mij ertoe om de puzzel van mijn leven weer compleet te kunnen maken. Een aantal puzzelstukjes heb ik weer neer kunnen leggen over hoe ik zelf in elkaar zit. I ben weer min of meer bij mijzelf terug gekomen.

Interviewer:

Met dat boekje bent u dus actief aan de slag gegaan. Dat heeft nu echt een plek gekregen?

Mw. W.:

Ja, ik heb dat boekje nu uitgelezen thuis en ik wil het nog een keer lezen, om echt te ervaren hoe ik nu in elkaar zit. Het boekje ging over assertief zijn en subassertief en hoe je dan bent. En daar heb ik mijzelf in gevonden. Daar kan ik nu mee aan het werk, om daar in mijn leven beter mee om te gaan. Je mag assertief zijn. Ik dacht dat ik God dan altijd voor de voeten liep, wist niet of ik wel assertief mocht zijn, Kan dat samen met het geloof. Ja, het mag samen. Dat boekje is echt op een op God gerichte manier geschreven en dan mag je jezelf zijn zonder daarin jezelf te profileren. En dat boekje dat lag hier thuis en toen was er iemand bij mij in huis en die werd er door geprikkeld. Het heeft dus ook nog weer een uitwerking gehad naar anderen toe.

Interviewer:

Mooi, fijn. U zegt dat u een soort van balans hebt ervaren in het ontdekken van uzelf en God hierbij. Ervaart u nu mede door deze stiltedag meer balans in het hele leven?

Mw. W:

Ja, mede door het vinden van dit boekje op de boekentafel. De stiltedag kreeg een hele andere uitwerking. Door dit boekje ben ik met mijzelf bezig gegaan over hoe ik in het leven sta. Of ik het iedereen naar de zin moet maken, moet ik altijd helpen? Dat hoef ik dus niet altijd, ik hoef niet altijd mijzelf weg te cijferen en mijzelf aan anderen te geven. Ik mag ook zeggen dat ik iets niet doe. Ik heb altijd gedacht dat ik altijd dienstbaar moet zijn. Dit heeft voor mijn toekomst dus een goede uitwerking.

Interviewer:

Ik heb nog een paar praktische vragen. De stiltedag kostte 20 euro. Zou u dit er financieel gezien voor over hebben?

Mw. W.:

Ja zeker, dat vind ik het helemaal waard.

Interviewer:

En denkt u dat u vaker deel zou willen nemen?

Mw. W.:

Nu niet gelijk binnen een half jaar weer. Maar over een aantal jaren zou ik er wel weer voor open staan.

Interviewer:

En denkt u ook dat er een markt voor is, als u kijkt naar de mensen met wie u omgaat?

Mw. W.:

Ik denk wel dat het interessant is voor mensen. Het is alleen wel een religieuze dag en daar moet men wel voor open willen en durven staan. Dan moet je dus wel in het veld komen van gelovige mensen, willen ze die dag zo mee kunnen maken. Voor de niet gelovige mens komt het anders niet tot z'n recht.

Interviewer:

Duidelijk. Heeft u verder nog tips of opmerkingen of dingen die u nog zou willen noemen?

Mw. W.:

Nou, er was een misverstand over wanneer de gebedswandeling was. Mensen wisten niet dat het de hele dag kon en gingen allemaal op hetzelfde moment. Ook begon er toen snel weer een ander onderdeel. Dat was niet goed duidelijk gemaakt 's morgens, dat je er de hele dag mee bezig kon gaan.

Maar voor de rest was het een mooie dag en ik zou zeggen, ga zeker zo door. Het is prima en een goede invulling.

Interviewer:

Nou, dank u wel.

Mw. W.:

Ok.

*** Einde transcriptie

Transcriptie

Opdrachtgever	Else Boels
Omschrijving opname	Interview
Tijdsduur	36 minuten
Geïnterviewde	Dhr. V. (deelnemer stiltedag)
Soort transcriptie	Woordelijke transcriptie De transcriptieschrijver heeft de tekst van de opname uitgetypt. Er is gestreefd naar volledigheid: de geluidsopname is meermaals beluisterd om –voor zover mogelijk- ook de moeilijk verstaanbare passages correct weer te geven. Niet-relevante tekst (zoals tussenwerpsels, gestotter, herhalingen) is echter weggelaten. De meeste taalfouten van sprekers zijn gecorrigeerd. De transcriptie blijft wel zo dicht mogelijk bij de woordkeuze van de sprekers.
Uitvoering	Else Boels

*** Start transcriptie

Interviewer:

Bedankt dat je even tijd voor me vrij wilt maken. Je hebt meegedaan aan de stiltedag. Ik ben in eerste instantie heel benieuwd waarom je hebt besloten hieraan mee te doen?

Dhr. V.:

Ja, ik denk dat het goed is. Ik denk dat ik daar zelf wel behoefte aan heb.

Interviewer:

Hoe merk je dat bij jezelf?

Dhr. V.:

Ja, dat is een bepaalde honger naar meer.

Interviewer:

Meer? Dat meer vul je specifiek in met betrekking tot God? Een honger naar God?

Dhr. V.:

Ja. Geloofsverdieping, bewustwording, verdieping van je relatie met God.

Interviewer:

Mag ik vragen hoe je in het dagelijks leven contact hebt met God? Hoe geef jij vorm aan je geloof?

Dhr. V.:

Middels gebed en Bijbellesen. Maar altijd te weinig.

Interviewer:

Je wilt op dat gebied meer?

Dhr. V.:

Ik ben er best wel laks, nee, zwak in, laat ik het zo uitdrukken.

Interviewer:

Dat heeft voor mijn gevoel wel een negatieve bijklank. Ik hoor een oordeel.

Dhr. V.:
Ja. Dat zal.

Interviewer:
En dat vind je prima?

Dhr. V.:
Nee, eigenlijk niet. Ik heb weleens iemand horen zeggen: "Nou, dan doe je dat toch anders?!"
Zo makkelijk is het niet. Als je zondigt kun je wel zeggen dat je het niet moet doen, maar zo simpel is het niet. Het trekt aan alle kanten. Paulus schrijft: "Wat ik doen wil, dat doe ik niet. Wat ik niet doen wil, dat doe ik wel". Dus, dat is een strijd waar iedereen mee zit.

Interviewer:
En die strijd ervaar je elke dag? Of is het op bepaalde momenten in je leven?

Dhr. V.:
Nou, niet elke dag.

Interviewer:
Als je kijkt naar je leven, wie je bent en hoe je er bij zit, zijn alle facetten dan in balans?

Dhr. V.:
Nee.

Interviewer:
Wat is er uit proportie?

Dhr. V.:
Dan denk ik dat geloof, mijn tijd met God, dat die wat te weinig is. Als je er diep bewust van bent wat God voor ons gedaan heeft, dan moet je wel een dominee zijn met een dubbele taak om het te kunnen vervullen.

Interviewer:
Kunnen we ooit genoeg doen als je het zo bekijkt?

Dhr. V.:
Nee, wat dat betreft doen we te weinig. Ik denk dat je daar altijd in tekortschiet.

Interviewer:
En zo kwam je tot het besluit om een stiltedag te gaan bijwonen? Om echt tijd voor God vrij te maken? Was dit je intentie?

Dhr. V.:
Nee. Ik las het in de kerk op de beamer, dat was het eerste contact, en dacht "ja, dat is het". Ik heb je toen direct gebeld. Maar goed, ik heb misschien ook wel laten merken dat ik het leuk vond en dat het me aansprak.

Interviewer:
Alles kwam even bij elkaar op dat moment?

Dhr. V.:

Ja. Ik denk dat het voorziet in een behoefte in deze maatschappij.

Interviewer:
Want?

Dhr. V.:

De gejaagdheid, de werkdruk. Ik heb net een brief van de bond gelezen hoe het gesteld is met de werkdruk in ons bedrijf, omdat het alsmaar meer wordt. De targets worden hoger bijgesteld. Zo zijn we bezig met elkaar. Ik ben zelf wel een workaholic, dus ik kan daar behoorlijk in op gaan.

Interviewer:

En zie je dit ook terug in de balans in je leven? Is dit er ook een onderdeel van dat niet in balans is?

Dhr. V.:

Nou ja, eigenlijk moet die hele werkdruk dan weg. Misschien dat het daar dan ook wel aan bij draagt.

Interviewer:

Wat zijn voor jou manieren om met die werkdruk om te gaan?

Dhr. V.:

Gewoon, je niet druk maken.

Interviewer:

En dat lukt je?

Dhr. V.:

Jawel. Maar, het is ook wel eens moeilijk hoor. Vanmiddag was ik bij een klant en stond er een eenvoudig karweitje, maar het was dus veel en veel meer. Daarna had ik twee klanten, wat ook niet helemaal duidelijk was. Dus je ziet je planning al in het water vallen. Dan ben ik niet meer zo relaxed naar een klant toe, als dat ik eigenlijk zou willen zijn. Ik doe service aan keukens en het is allemaal nawerk, klachten afhandelen.

Interviewer:

Dat lijkt me al wat meer spanning dan een nieuwe keuken plaatsen?

Dhr. V.:

Nee hoor.

Interviewer:

Nee, het is niet zo dat mensen bij aanvang al geïrriteerd zijn omdat ze een klacht hebben?

Dhr. V.:

Ja, die heb je er natuurlijk wel eens bij. Maar dan ben ik wel een persoon die daar rust in kan brengen. Door mijn grijze haren lijkt ik een man met ervaring, dus dan komt het wel goed.

Interviewer:

Mensen hebben het volste vertrouwen?

Dhr. V.:

Ja, dat is gewoon zo. Ik hoef er niks voor te doen.

Interviewer:

Nou, dat is een goede startpositie.

Dhr. V.:

Ja! Ook al heb je maar een dag ervaring, ze denken toch dat het wel goed komt. En als je dan aandacht voor ze hebt, is het helemaal klaar. Dan kun je op een goed niveau communiceren.

Interviewer:

Knap dat je dit voor jezelf hanteerbaar kunt houden.

Dhr. V.:

Nou, dat is wel anders geweest. Ja, dan had ik acht adressen en moest ik snel, maar dat heeft een klant direct door.

Interviewer:

En je zult jezelf misschien ook wel tegenkomen?

Dhr. V.:

Nee, dat viel wel mee. Maar je komt de klanten tegen. Die zijn niet tevreden. Als de klant maar tevreden is, ben je er het allersnelste weg. En dat wil je ook, klant tevreden en niet zo'n lange dag.

Interviewer:

Al met al kan je staande blijven onder die werkdruk?

Dhr. V.:

Jawel. Dit kan ik prima aan. Ik heb eerder een burn-out gehad, een hele tijd geleden. Dat was andere werkdruk. Toen monteerde ik altijd keukens.

Interviewer:

En dat was daar het verschil in?

Dhr. V.:

Heel veel uren. Ik ging 's morgens om half 5 weg en was er 's avonds om 10 uur weer. En dan 's morgens weer om half 5 weg. Dat houdt je niet vol. Dinet zei: "Nu ga je naar de dokter".

Interviewer:

Fijn, zo'n wijze vrouw.

Dhr. V.:

Ja, zij ziet het ook van dichtbij. Je houdt er altijd wel wat aan over.

Interviewer:

Hoe merk je dat?

Dhr. V.:

Fysiek kan ik niet meer zoveel hebben. Maar misschien is dat ook wel een ingebouwde rem.

Interviewer:

Mag ik je vragen hoe je er dan weer bovenop gekomen bent? Hoe heb je dat gedaan?

Dhr. V.:

Gewoon alles boem bats loslaten.

Interviewer:

En dan met jezelf bezig gaan?

Dhr. V.:

Ja. Neem maar rust, zei de dokter. En dat heb ik gedaan. Toen was het net de periode dat het in opmars was dat een ziekenfonds er alles aan deed om je weer aan het werk te krijgen. En heel langzamerhand ging ik weer aan het werk en zo ben ik in de service beland. Fysiek is dat lichter, psychisch wel zwaarder. Dat kon ik wel hebben. Ik denk dat ik hier nu beter op z'n plek ben.

Interviewer:

Ja, je vertelt het met veel enthousiasme.

Dhr. V.:

Ja, zo voel ik het ook wel.

Interviewer:

Heb je in die periode of eerder in je leven ook iets gedaan met bewust stil worden?

Dhr. V.:

Nee.

Interviewer:

Hoe heb je deze dag dan ervaren?

Dhr. V.:

Ja, een stukje bewustwording. Ik lees praktisch niet, heel weinig, en nu heb ik veel gelezen. Toen bedacht ik me dat het toch wel heel fijn was.

Interviewer:

Waarom doe je dit normaal gesproken niet, wat weerhoudt je ervan?

Dhr. V.:

Ik denk tijd. En misschien ook wel dat een televisie makkelijker is. Daar hoeft je je niet voor in te spannen.

Interviewer:

Als ik te persoonlijk wordt moet je het aangegeven hoor. Ik heb namelijk een heel concrete vraag. Heb je tijdens de stiltedag God ervaren?

Dhr. V.:

Ja, zeker wel. Ik kan me bijna niet voorstellen dat iemand dat niet heeft. Dat zegt Hij in wezen ook. Als je met Mij bezig bent, dan..

Interviewer:

Is Hij er.

Dhr. V.:

Ja!

Interviewer:

Stilte kan natuurlijk ook juist een chaos teweeg brengen of gedachten boven komen. Je hebt dus wel je hart echt open gesteld, als ik dat zo hoor.

Dhr. V.:

Dat vind ik wel heel ver, je hart openstellen.

Interviewer:

Want?

Dhr. V.:

Ja, het is een beetje beeldspraak natuurlijk. Voor de een is het anders dan voor de ander.

Interviewer:

Je hebt een dag ingepland, voor God. Dat is heel praktisch, daarbij maak je ook een gebaar naar God toe. Zo van "hier ben ik, we gaan samen aan de slag". Mooi dat je Hem dichtbij voelde, dat Hij er was. Heb je dat na die dag ook nog ervaren?

Dhr. V.:

Dat had ik wel gehoopt. Dat is met heel veel goede voornemens zo..

Interviewer:

Wat weerhoudt je ervan?

Dhr. V.:

Ik ben iemand die altijd in het karrenspoor gaat. Ik floep er direct weer in, ook al wil ik niet. Best wel jammer.

Interviewer:

Heb je enig idee hoe je het karrenspoor kunt verleggen?

Dhr. V.:

Nee. Helemaal van de weg afraken ofzo.

Interviewer:

Haha, ja. Of een beetje minder rigoureuus, een beetje bijsturen. Een bochtje de andere kant op leggen?

Dhr. V.:

Ja, dat is wel zo. Ik hoor wel eens dat stiltetijd 's morgens vroeg voor het werk aan gedaan wordt. Perfect.

Interviewer:

Ja, maar zou dat ook voor jou werken?

Dhr. V.:

Ik ben vanmorgen om kwart over vijf opgestaan, als ik dat voor die tijd moet doen. Nee, dat werkt echt niet. Dat moet ik anders inplannen.

Interviewer:

Heb je daar bewust één gepland moment op de dag voor nodig, of heb je de hele dag door contact?

Dhr. V.:

Dat heb ik dus inderdaad veel meer. Ik rij veel in de auto. Als ik bid, dan bid ik met mijn ogen open. Dat is een stiltemoment voor mij.

Interviewer:

Zou je daar juist structuur in willen, of zal dit juist niet werken?

Dhr. V.:

Dat zou best wel mooi zijn. Ik ben wel iemand van structuur, ik moet het daar denk ik wel in zoeken.

Interviewer:

Je zegt, ik ben wel iemand van structuur. Hoe zie je dit terug in je leven?

Dhr. V.:

Een beetje een gewoontemens.

Interviewer:

Het karrenspoor..

Dhr. V.:

Ja, zeker!

Interviewer:

Ik ben nog heel benieuwd wat je van tevoren verwachtte te vinden en wat je ook echt gevonden hebt?

Dhr. V.:

Ja, ik verwachtte in ieder geval ruimte voor stilte. Dat ik daarmee mijn relatie met God zou verdiepen. Dat ik dichterbij God kwam.

Interviewer:

En heb je dit ook zo ervaren?

Dhr. V.:

Ja.

Interviewer:

Dus die verwachting is ook helemaal uitgekomen?

Dhr. V.:

Ja. Alleen waar ik me echt over verbaasd heb is de gave die jij hebt, hoe jij daar mee omging. Ik was helemaal verbaasd.

Interviewer:

En dan specifiek tijdens die gezamenlijke momenten?

Dhr. V.:

Nee, ik weet niet hoe je het noemt. Die meditatieoefening en koffie zetten en het eten klaarmaken. Alles met alles, daar stond ik versteld van, dat je het allemaal alleen op je genomen had. Ik denk dat ik iemand gevraagd had om te helpen.

Interviewer:

Ik heb er ook van genoten.

Dhr. V.:

Ja, ik kon ook zien dat je er plezier in had. Je wees het af als ik wat wou doen.

Interviewer:

Je noemde net die meditatieoefeningen. Hoe heb je dat ervaren?

Dhr. V.:

Niet heel bijzonder. Ik kan niet zeggen dat ik het nodig had. Maar goed, ik wil ook niet zeggen dat het onzin was.

Interviewer:

Het had voor je gevoel geen toegevoegde waarde aan het geheel.

Dhr. V.:

Nee, dat denk ik niet. Maar goed, dat weet je natuurlijk nooit zeker. Het is het geheel.

Interviewer:

De gebedswandeling, heb je die gelopen?

Dhr. V.:

Ja.

Interviewer:

Wat vond je daar van?

Dhr. V.:

Ik heb 'm heel mooi gevonden. Intieme momenten meegemaakt.

Interviewer:

Er zat ook veel symboliek in. Kon je daar iets mee?

Dhr. V.:

Nou, het hoeft voor mij niet perse. Ik heb niet eens een steen gelegd. Zo waren er wel meer dingen.

Interviewer:

Merk je nu op een of andere manier nog gevolgen van die dag? Je zei al dat dat wat je ervaren had alweer weggezakt was, maar is er misschien iets overgebleven?

Dhr. V.:

Ja, wel dat ik behoefte heb om toch weer te lezen.

Interviewer:

Wat zou je nodig hebben om dat wat meer te gaan doen?

Dhr. V.:

Gewoon mijzelf ertoe zetten. Ik denk dat dat het enige is. Dat ik me er bewust van ben, wat het kan doen.

Interviewer:

Hoe ziet jouw ideaalplaatje eruit van het leven? Als je even niet aan de realiteit hoeft te denken?

Dhr. V.:

Ik denk dat ik graag tot een gemeente zou willen behoren die echt tot z'n recht komt zoals Jezus het bedoelt had. Dat we krachtig naar buiten treden, alleen al door ons zijn en ons plezier en blijdschap.

Interviewer:

Dat is een heel mooi beeld.

Dhr. V.:

Ik denk niet dat zo'n gemeente bestaat, maar ik zou het wel willen.

Interviewer:

En als je het iets persoonlijker maakt, het ideaalplaatje van je privéleven?

Dhr. V.:

Ik zou het wel mooi vinden om full time dingen voor God te doen.

Interviewer:

Dat het een veel grotere plek inneemt dan nu?

Dhr. V.:

Ja, maar ik zou niet weten waar dat zou passen.

Interviewer:

Nou ja, als je even de realiteit los laat.

Dhr. V.:

Als je soms jonge mensen ziet die de keus kunnen maken hiervoor, dan ben ik jaloers.

Interviewer:

Wat weerhoudt je ervan om bijvoorbeeld een deeltijd opleiding te volgen?

Dhr. V.:

Een opleiding sowieso niet. Dan zou ik het met de bestaande gaven willen doen die ik heb. Dat kun je natuurlijk nog wel uitbreiden. Nee, leren is nooit iets geweest wat ik graag deed.

Interviewer:

Nou, ik denk ook dat we veel gaven in de praktijk kunnen uitwerken.

Dhr. V.:

Ik ben met Nienke een aantal keer op een vrijwilligersdag geweest en wij hebben daar jongeren geronseld voor de Youth Alpha, dat is zo leuk. Midden op een groot plein een geestelijk gesprek hebben, dat vond ik heel mooi.

Interviewer:

Dus praten is jouw ding?

Dhr. V.:

Nee, maar ik kan goed luisteren. Actief luisteren en dat maakt mensen belangrijk. Dat hebben we nu twee jaar gedaan. Eigenlijk is er maar een cursist uitgekomen.

Interviewer:

Je weet niet wat de gesprekken teweeg gebracht hebben.

Dhr. V.:

Nee dat klopt. Ik moet er niet te klein over denken. Maar er is een cursist, dus dat is mooi. Dus misschien gaan we het wel weer doen, omdat we het allebei zo leuk vinden.

Interviewer:

Nog een paar praktische punten. Zou je nog een keer een stiltedag willen doen?

Dhr. V.:

Ja, zeker. Als er een weekend komt wil ik zeker ook het weekend mee doen. Doordat je die stiltedag meegemaakt hebt kun je ook andere mensen hier warm voor krijgen.

Interviewer:

En nog een hele praktische vraag. Wat zou een weekend jou mogen kosten?

Dhr. V.:

Nou, dat vind ik van ondergeschikt belang.

Interviewer:

Daar zeg je ook heel wat mee denk ik.

Dhr. V.:

Het kost wat het kost. Als jij het voor jongeren wilt doen, zul je het low budget moeten houden. Het hoeft niet allemaal heel luxe. Appeltaart kan ook zonder slagroom. Of zonder appeltaart.

Interviewer:

Nou, dat was 'm denk ik. Dank je wel!

Dhr. V.:

Graag gedaan.

*** Einde transcriptie

Transcriptie

Opdrachtgever	Else Boels
Omschrijving opname	Interview
Tijdsduur	16 minuten
Geïnterviewde	Mw. B. (Deelneemster stiltedag)
Soort transcriptie	Woordelijke transcriptie De transcriptieschrijver heeft de tekst van de opname uitgetypt. Er is gestreefd naar volledigheid: de geluidsopname is meermaals beluisterd om –voor zover mogelijk- ook de moeilijk verstaanbare passages correct weer te geven. Niet-relevante tekst (zoals tussenwerpsels, gestotter, herhalingen) is echter weggelaten. De meeste taalfouten van sprekers zijn gecorrigeerd. De transcriptie blijft wel zo dicht mogelijk bij de woordkeuze van de sprekers.
Uitvoering	Else Boels

*** Start transcriptie

Interviewer:

Ik wil het graag hebben over de stiltedag en hoe u die ervaren heeft. U bent tot de keus gekomen om deel te nemen. Waarom was dit?

Mw. B.:

Ik had het nog nooit meegemaakt. De laatste tijd hoorde ik er erg veel over, dus ik was erg benieuwd wat dit voor uitwerking zou hebben. Het leek me heel interessant.

Interviewer:

Wat verwachtte u daar dan mee te maken en te gaan vinden?

Mw. B.:

Dat je heel veel dingen waar je normaal niet zo concreet mee bezig bent, over je geloof en je innerlijk, dat dat heel snel naar buiten komt. Waar je mee geconfronteerd wordt. Heel veel mensen lopen er voor weg, maar ik denk dat het heel goed is.

Interviewer:

Waarom heeft u dit als zo goed ervaren?

Mw. B.:

Omdat ik nooit hier zo aan tafel ga zitten om te bedenken wat en waarom ik geloof en wat ik voel. Ook de gebedswandeling, daar komen zoveel dingen naar voren waar je normaal niet bij stil staat, maar wat voor je geloof heel opbouwend is. Zo heb ik dat ervaren.

Interviewer:

Mooi. En heeft u na de dag er nog iets van gemerkt?

Mw. B.:

Ja. Ook omdat je niet weet wat er komt, het was allemaal een vraagteken. Maar toen ik merkte wat het me bracht, realiseerde ik me dit ik dit vaker wil doen. Ik denk er zeker nog veel over na.

Interviewer:

Ja?

Mw. B.:
Ja absoluut.

Interviewer:
Dus als er weer iets zou komen zou u weer deelnemen?

Mw. B.:
Ja, absoluut.

Interviewer:
En ik hoor u zeggen dat u het ook meer in uw dagelijks leven wilt betrekken?

Mw. B.:
Ik denk dat dat heel goed is.

Interviewer:
En hoe zou dit kunnen? Wat zou u daarvoor nodig hebben?

Mw. B.:
Nou, vroeger gingen we vaak fietsen op zondag, nu gaan we vaak wandelen. Als je gaat wandelen dan praat je over dingen, maar je bent ook meer gefocust op rust en stilte, het werkt meer op je in. Op die manier.
In deze drukke en jachtige tijd zijn dit soort dagen van bewustwording heel belangrijk.

Interviewer:
Ervaart u het leven zo? Druk en jachtig?

Mw. B.:
Ja, soms wel.

Interviewer:
Is het dan ook lastig om balans te vinden tussen drukte en tijd voor God?

Mw. B.:
Ja, die zondag, die stilledag dan zit je stil en denk je er bewust bij na. Het gebeurt gewoon, je hoeft verder niets te doen. Hij is er, Hij hoort je en begrijpt je. Verder hoef ik niets. Ik kan gewoon even blijven zitten. En dat werkt na in mijn dagelijks leven, dat brengt een stukje rust.

Interviewer:
Het bewust tijd vrij maken is dus goed?

Mw. B.:
Ja. Heel veel mensen hebben tegenwoordig een heel druk schema, zelfs op zondag. Die leven op de tijd. Daarom is het goed dat het normaal gesproken een weekend is, want dan kom je echt goed tot rust. Dan kan ik me voorstellen dat mensen zeggen dat ze weer leeg thuiskomen. Je bent met God bezig, alleen dat.

Interviewer:
Als u kijkt naar uw leven, hoe is dan uw ideaalplaatje? Welke plek zou God hebben? En uw werk? Uw gezin?

Mw. B.:

God heeft een hele belangrijke plek in ons leven. Er zijn veel dingen gebeurd de afgelopen jaren. We leven in een wereld dat heel veel andere dingen belangrijker zijn. Dat ervaar ik ook. Er zijn zoveel dingen wat voorrang krijgt. En dan kun je wel zeggen dat we 's zondags naar de kerk gaan, maar dat is niet echt bewustwording en stilte, niet zo persoonlijk. Voor je eigen geloofsleven is het heel belangrijk. Als je niet weet wat het is, sta je er niet bij stil.

Interviewer:

Ja, want het was voor u wel echt een onbekend iets?

Mw. B.:

Ja, heel onbekend. Ik ben er heel eerlijk in, onze buurvrouw ging vroeger naar een klooster en daar lachten wij om. We vonden het zo gek. Maar nu hoor je steeds meer mensen die een weekend bewust voor henzelf bezig zijn. Er zijn ook mensen die zonder partner op vakantie gaan om feest te vieren, maar dit is echt iets waar je zelf veel sterker van wordt. En je kiest niet alleen voor jezelf, ook voor je gezin. Het is niet dat je op een geweldig feest weekend terug kijkt, maar je ziet wel hoe ontzettend belangrijk het was.

Interviewer:

Ja, als u zelf sterker wordt, ook in uw geloof, dan heeft dan ook weer uitwerking naar de omgeving toe. En heel praktisch. We hebben de gebedswandeling gelopen, wat vond u daarvan?

Mw. B.:

Prachtig. Ik heb 'm twee keer gelopen. Ik vond hem heel mooi.

Interviewer:

En daarbij ook God ervaren?

Mw. B.:

Ja, zeker weten. Heel duidelijk. Wij zijn het niet gewend om bij elkaar te zitten en stil te zijn, voor je gevoel klopt dat niet. Je denkt dat er gesproken moet worden. Maar op die dag ervaar je dat God het middelpunt is. Tijdens een gesprek ben niet jij of die ander het middelpunt, maar God. Daar gaat het om. Dan kan je best stil zijn, al sta je naast elkaar. Maar dat moet je ervaren.

Interviewer:

We hebben ook gezamenlijke meditatieoefeningen gedaan, wat vond u daarvan?

Mw. B.:

Vond ik ook mooi.

Interviewer:

Kon u er wat mee?

Mw. B.:

Ja, zeker. Zelf doe je zoiets niet. Bij het eten bid en lees je, en dan ga je weer aan het werk. Het zijn allemaal dingen waarbij je steeds naar jezelf terug moet. Het is geen handeling die je doet, maar je gaat echt in je binnenste op zoek.

Interviewer:

En dat naar jezelf terug gaan, lukt dit ook individueel?

Mw. B.:

Ja hoor, ik denk niet dat we elkaar daar altijd bij nodig hebben. Dat kan je zelf ook wel.

Interviewer:

En hoe zou u dat dan kunnen doen?

Mw. B.:

Tja. Dat vond ik mooi van de gebedswandeling, je loopt en leest en betreft het op jezelf. Dan komt er van alles naar boven. Die handleiding was heel mooi. En ook steeds het positieve wat naar voren kwam. Het was niet zo zweverig, als een brandende kaars en het licht, nee, het was steeds weer diep en volgens de Bijbel. Ik was wel eens bang dat het zweverig zou zijn, maar dat was het totaal niet.

Interviewer:

Wat is het beangstigende aan dat zweverige?

Mw. B.:

Heel veel mensen zoeken van alles bij "het licht" en bij kaarsen en dergelijke. Plaatjes en beeldjes. Maar er wordt nooit over God gesproken. Dat geeft ze een goed gevoel, maar ze vinden er niks in. Want het licht komt van God en de warmte. Als je er telkens tijdens die wandeling bij bepaald wordt dat alles van God komt, dan heeft het niets zweverigs. Dan kom je zo dicht bij jezelf. In het begin vond ik het heel eng, ik was bang dat ik het niet zou kunnen, maar nee, het was geweldig. Mijn omgeving zei ook dat ik zo positief was.

Interviewer:

Dat is ontzettend fijn om te horen. Nou, ik weet voldoende. Dank u wel!

*** Einde transcriptie

Transcriptie

Opdrachtgever	Else Boels
Omschrijving opname	Interview
Tijdsduur	19 minuten
Geïnterviewde	Mw. J. (deelnemer stiltedag)
Soort transcriptie	Woordelijke transcriptie De transcriptieschrijver heeft de tekst van de opname uitgetypt. Er is gestreefd naar volledigheid: de geluidsopname is meermaals beluisterd om –voor zover mogelijk- ook de moeilijk verstaanbare passages correct weer te geven. Niet-relevante tekst (zoals tussenwerpsels, gestotter, herhalingen) is echter weggelaten. De meeste taalfouten van sprekers zijn gecorrigeerd. De transcriptie blijft wel zo dicht mogelijk bij de woordkeuze van de sprekers.
Uitvoering	Else Boels

*** Start transcriptie

Interviewer:

Dank dat je tijd voor me vrij kon maken. Je hebt deelgenomen aan de stiltedag. Kun je vertellen hoe je tot dit besluit gekomen bent, om überhaupt deel te nemen?

Mw. J.:

Nou, het is zo dat ik voor mijzelf sowieso graag de stilte op zoek. Ik heb de afgelopen jaren ervaren dat als ik mij even terug trek, dat ik hier een stukje rust in vind. Alleen, om dit in te plannen, dat vind ik erg lastig. De drukte van het leven slokt mij snel weer op. Zo'n dag die gepland is, daar ga je gewoon naar toe. Je hebt dan geen keus, je gaat gewoon. Ik las het en het sprak mij direct aan.

Interviewer:

Je zegt dat je vaker de stilte en rust opzoekt. Hoe doe je dit?

Mw. J.:

Een tijdje geleden hebben we van ons kleine kamertje een mooie kamer gemaakt waar kasten met boeken staan en een bureau, waar ik me in terug kan trekken. Maar op de een of andere manier lukt dat nog niet altijd.

En naar buiten vind ik ook lekker, met de hond een stuk lopen. Ik weet gewoon dat ik het lekker vind, maar om het te doen en er tijd voor vrij te maken, dat blijft een struikelblok.

Interviewer:

Enig idee wat je daar dan in tegen houdt?

Mw. J.:

De dingen om mij heen. Sommige dagen ben ik aan het werk, die dagen ben je gewoon kwijt, want als ik thuis kom ben ik moe. 's Morgens wilde ik wel eens om zes uur eruit om dan mijn stille tijd te hebben, maar dat is ook erg lastig. En als ik vrij ben, dan wil ik het huis ook graag netjes hebben. Ik heb hier genoeg te doen en dat slokt me gewoon op. Ik weet dat het mijn struikelblok is en dat het een strijd blijft. Soms gaat dat goed en soms wat minder.

Interviewer:

Hoe ziet jouw ideale plaatje eruit qua levensinvulling? Wat zou de verdeling zijn?

Mw. J.:

Dat is een lastige vraag. Dan zou ik meer tijd aan God willen besteden. Wel vroeg uit mijn bed. De dagen dat ik dit deed begonnen wel erg goed, dat was heel fijn. Je even terug trekken en uit de Bijbel lezen, dan begin je heel anders aan de dag.

Interviewer:

Ja? Je merkt echt dat je er dan anders in staat?

Mw. J.:

Ja. Dat is het gekke ervan. Ik ervaar het wel, maar laat het ook weer los. Dat vind ik lastig. Ik wil het graag meenemen de dag in. 's Avonds proberen we ook meer de tv uit te laten en te lezen.

Interviewer:

Dus je bent er heel bewust mee bezig om te zoeken naar een bepaalde invulling?

Mw. J.:

Ja zeker. Ik probeer het. Ik heb de balans nog niet echt gevonden.

Interviewer:

Wat zou je daar nog voor nodig hebben? Om die balans wel te vinden?

Mw. J.:

Ik denk dat het sowieso iets is waar je discipline voor moet hebben. Je moet het een gewoonte in je leven laten zijn. En ik denk dat het heel belangrijk is dat je mensen om je heen hebt, die je hierin stimuleren. Bijvoorbeeld mensen in je gemeente waar je dit mee deelt en die je op zoekt. Dat mag naar mijn idee wel meer.

Interviewer:

Ik hoor je zeggen dat dit je ook wel mist?

Mw. J.:

Ja. De stiltedag bijvoorbeeld, dat vind ik een heel goed initiatief. Dat mag zeker meer, maar die zijn er gewoon niet veel.

Interviewer:

Je noemt mensen om je heen die je nodig hebt. Een stiltedag doe je natuurlijk alleen? Hoe combineer je dit?

Mw. J.:

Ja, tijdens die stiltedag ben je echt met jezelf en God bezig. Maar alles daar om heen, voorafgaand en erna, zou het fijn zijn om met mensen te spreken. En je krijgt handreikingen van je. Door wat je zegt wordt je aan het werk gezet, ook na die dag.

Interviewer:

Ja, hoe heb je überhaupt de hele dag ervaren?

Mw. J.:

Heel positief..

Interviewer:

Ik heb wat vragen of die dag zelf. Ik ben heel benieuwd wat je van te voren verwachtte te vinden en wat je ook daadwerkelijk gevonden hebt?

Mw. J.:

Ik denk dat ik van tevoren niet veel verwachtingen had. Ik ben er erg open in gegaan. Zo van: “we zullen zien wat de dag brengt”.

Interviewer:

Hoe kijk je er nu op terug?

Mw. J.:

Die dag zelf heb ik als heel goed ervaren. Of er specifiek iets uit is gekomen weet ik niet zo. Het is meer goed om zo’n moment van stilte te hebben om tot jezelf te komen en tot rust te komen. Je komt aan het eind van de dag thuis echt met het gevoel dat het goed was, dat heeft het mij zeker gebracht. De dingen waar ik mee bezig ben geweest en waar ik over geschreven heb is datgene waar ik ook al mee bezig was, dat was fijn. Ik heb het gedicht uit je gebedswandeling ook ingeplakt, die vond ik erg mooi.

Interviewer:

Hoe vond je de gebedswandeling?

Mw. J.:

Goed, mooi. Maar het weer zat me in de weg, ik had het koud. En er was wat weinig tijd.

Interviewer:

Ja, jammer dat het mis ging. In principe kon het de hele dag, maar iedereen ging op hetzelfde moment.

Mw. J.:

Ja, dat was niet duidelijk naar voren gekomen. Dus doordat iedereen hem ging lopen, voelde ik me niet zo op mijn gemak. Maar toen ik ‘m gelopen had ben ik even buiten de muren gegaan. Even niemand die me ziet en lekker alleen.

Interviewer:

We hebben ook meditatieoefeningen gedaan. Had je dat al eerder gedaan?

Mw. J.:

Nee.

Interviewer:

Wat vond je ervan?

Mw. J.:

Dat vond ik wel heel leuk. Goed.

Interviewer:

Je kwam er wel door tot rust?

Mw. J.:

Ja, ik kan mijn omgeving dan wel loslaten. Ik moet wel echt mijn ogen dichthouden, anders raak ik afgeleid. Aan het eind van de dag wilde ik wel graag weer naar huis, dus ik ben heel benieuwd hoe zo’n weekend dan zal zijn.

Interviewer:

Ja, dat begrijp ik. Ik ben nog benieuwd of deze dag ook een plek is waar je Gods aanwezigheid en nabijheid ervaart, of dat Hij juist heel ver weg is voor je gevoel?
Hoe was God die dag aanwezig voor je?

Mw. J.:

Hij was zeker dichtbij. Als ik zelf de stilte opzoek dan kom ik dichterbij God, of Hij bij mij. Dat ervaart ik juist wel tijdens de stiltemomenten. En het gedicht raakte me erg, ik had de tranen op mijn wangen. Daar ervoer ik God ook sterk. Dat was wel een stukje dat God echt dichtbij kwam.

Interviewer:

Ik hoor je ook over een weekend. Stel dat er weer eens zoiets zou zijn, zou je er dan aan deel willen nemen?

Mw. J.:

Ja, zeker wel. Dit is zeker voor herhaling vatbaar. Het moet wel passen in mijn programma. Het lijkt me ook erg leuk om het een keer echt in een klooster mee te maken. Maar ik ben zeker enthousiast, zou het zeker nog een keer doen.

Interviewer:

Bedankt voor je tijd.

*** Einde transcriptie

Bevestigingsbrief stiltedag

Else Boels – van der Wind
Boslaan 12
9591 BJ Onstwedde
0599-853012 / 06-42970916
elsevanderwind@filternet.nl
www.elseboels.nl

Onstwedde, 21 maart 2013

Beste deelnemer,

Fijn dat je aanwezig wilt zijn op de stiltedag van 24 maart a.s. Met deze brief bevestig ik je deelname en wil ik je van verdere informatie voorzien.

Het programma ziet er als volgt uit:

9:30 uur: Ontvangst met koffie en thee

9:45 uur: Meditatief moment

12:30 uur: Lunch

14:15 uur: Meditatief moment

16:45 uur: Gezamenlijke afsluiting

17:00 uur: Vertrek

Deze dag zullen wij verblijven in 'De Nardusbloem' te Musselkanaal. Het adres en de route vind je op de achterzijde.

Aangezien de gebedswandeling buiten uitgezet zal zijn, is het verstandig om warme kleding mee te nemen. Tevens kan het aangenaam zijn om lekkere, warme pantoffels bij je te hebben.

Bij vragen ben ik via bovenstaande kanalen te bereiken.

Ik kijk uit naar een ontspannen, inspirerende en bemoedigende dag.

Graag tot zondag!

Hartelijke groet,

Else Boels

Handleiding gebedswandeling

GEBEDSWANDELING

STILTEDAG 2013

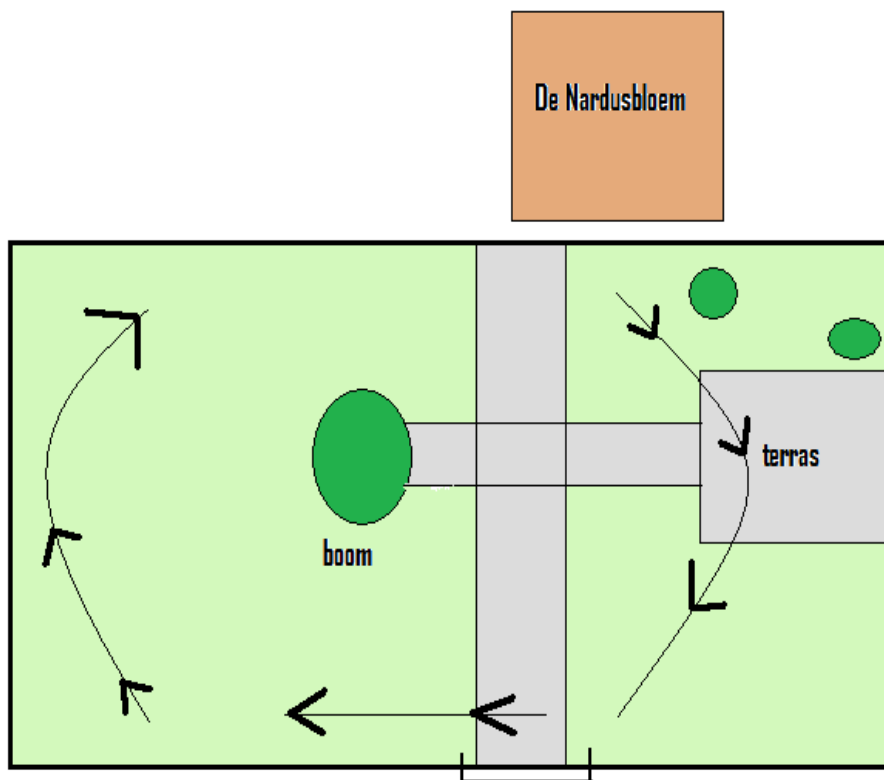
Welkom!

Dit boekje is de rode draad van de gebedswandeling. Het neemt je mee langs de verschillende symbolische punten en geeft je handvatten. Bij elk punt kun je gaan zitten, de tekst lezen en mediteren. Bepaal je eigen tempo.

*Wees over niets bezorgd, maar vraag God wat u nodig hebt en dank hem in al uw gebeden. Dan zal de vrede van God, die alle verstand te boven gaat, uw hart en gedachten in Christus Jezus bewaren.
(Fil. 4:6)*

Tijdens deze wandeling kun je alles tegen God zeggen. De vrede van God zal in je hart komen, zoals we hierboven lezen. Hier mag je op vertrouwen. Maak Hem deelgenoot van je gedachten, moeiten, twijfels, verlangens en gebeden. Hij zal je rust geven.

Route:

Punt 1

Hier zit je dan. Met al je hebben en houden. Hoe voel jij je eigenlijk? Wat gebeurt er in je binnenste? Vind je het onwennig om hier te zitten? Ben je boos, om hoe jij je voelt? Of ben je blij? Hoe zit je er nu echt bij?

Ga eens lekker zitten. Zet je beide voeten stevig op de grond. Druk je rug tegen de leuning en geef je armen steun. Sluit je ogen en ga in je hoofd elk lichaamsdeel bij langs. Voel, hoe je lijf zich voelt. Voel, wat er in je binnenste omgaat. Is er spanning? Is er verdriet? Is er opluchting? Is er vreugde? Spreek alles maar uit. Je mag alles bij Hem neerleggen.

"Kom tot Mij, allen, die vermoeid of belast zijt, en Ik zal u rust geven"
(Matt. 11:28)

God belooft je rust. Diepe, innerlijke rust. Verlang je hiernaar? Vertel het God.

Ik nodig je uit om te gaan staan, vol in de wind. Ga stevig staan en sluit je ogen. Voel de wind langs je heen gaan. Voel hoe de wind je in je gezicht kriebelt. Beeld je in, dat de wind door je heen blaast. En als de wind door je heen gaat, neemt het alle pijn en moeite mee. Al je verdriet verlaat samen met de wind je lichaam. Voel je bevrijdt worden. God belooft je dit.

Met de woede die weer
woelde
door mijn dromen
deze nacht
kom ik tot U.

Met mijn boze bitterheid
met mijn twijfel
mijn neerslachtigheid
mijn tekort
aan vrolijkheid
kom ik, God, tot U.

Laat water van genade
zuiveren mijn ziel
laat uit een bad
barmhartigheid
mijn hart
worden herboren.

Neem de woede die weer
woelde
neem mijn twijfel
boosheid, bitterheid
al mijn dubbelhartigheid
dat ik
leven mag
U toegewijd
en in mijn ziel
Uw vrede.

A.F. Troost

Punt 2

Kijk eens goed om je heen.

Zie je die bomen? Die bomen heeft God geschapen. Elke boom uniek in zijn vorm en soort. Wat een kracht straalt er van de boom af. Dit staat symbool voor Gods kracht en macht. Wat is Hij sterk!

Kijk eens naar de bak met bloemen. Geniet van de aanblik. Vele soorten, klein en groot. Tot in de detail uitgewerkt. Ook de kleinste, fijnste en teerste bloemetjes heeft God geschapen. Met alle liefde, zorg en aandacht.

24 De God die de wereld heeft gemaakt en alles wat er leeft, hij die over hemel en aarde heerst, woont niet in door mensenhanden gemaakte tempels. 25 Hij laat zich ook niet bedienen door mensenhanden alsof er nog iets is dat hij nodig heeft, hij die zelf aan iedereen leven en adem en al het andere schenkt. 26 Uit één mens heeft hij de hele mensheid gemaakt, die hij over de hele aarde heeft verspreid; voor elk volk heeft hij een tijdperk vastgesteld en hij heeft de grenzen van hun woongebied bepaald. 27 Het was Gods bedoeling dat ze hem zouden zoeken en hem al tastend zouden kunnen vinden, aangezien hij van niemand van ons ver weg is. 28 Want in hem leven wij, bewegen wij en zijn wij. Of, zoals ook enkele van uw eigen dichters hebben gezegd: "Uit hem komen ook wij voort."

(Handelingen 17: 24-28)

God wil door je gevonden worden. Hij speelt geen verstoppertje. Hij verlangt ernaar om gevonden te worden. Dit is Zijn bedoeling.

En wat een geluk, je hoeft niet ver te zoeken. Hij is namelijk al bij je. Hij is in je hart. Je leeft door Hem, je leeft in Hem.

God is die zonnestraal in je gezicht dat je vreugde geeft.

God is die mooie vlinder, waar je van geniet.

God is dat stemmetje in je hart, dat stemmetje dat zegt dat je naar liefde en warmte verlangt.

God wil jou het allerliefste liefde, warmte en geborgenheid geven. Hij wil voor je zorgen, zoals hij voor de kleinste en meest tere bloemetjes zorgt. Hij wil je beschermen, met alle macht en kracht die Hij in zich heeft.

Punt 3

Geprezen zij de Heere.

Dag aan dag draagt Hij ons; die God is ons heil.

Psalm 68:20

We hebben alle reden om God te prijzen. Als we Hem zijn toegewijd zorgt Hij voor ons, dag in, dag uit.

Je kunt het gevoel hebben dat je overal alleen voor staat, dat je lasten te zwaar zijn, dat je te moe bent om op je benen te staan. Geloof in God, Hij laat je niet vallen, Hij wil je innerlijke draagkracht geven. Hij is ons heil, Hij is de reddende God. Hij redt niet alleen van uiterlijke vijanden en gevaren, maar ook van vijanden die we bij onszelf ontdekken. Denk bijvoorbeeld aan die nare, gemene gedachten die bij je op kunnen komen.

In moeilijke tijden is Hij bij je. Hij laat je niet alleen, nooit.

Ik droomde eens en zie
ik liep aan 't strand bij lage tij.
Ik was daar niet alleen,
want ook de Heer liep aan mijn
zij.

We liepen samen het leven
door,
en lieten in het zand,
een spoor van stappen; twee
aan twee,
de Heer liep aan mijn hand.

Ik stopte en keek achter mij,
en zag mijn levensloop,
in tijden van geluk en vreugde,
van diepe smart en hoop.

Maar als ik het spoor goed
bekeek,

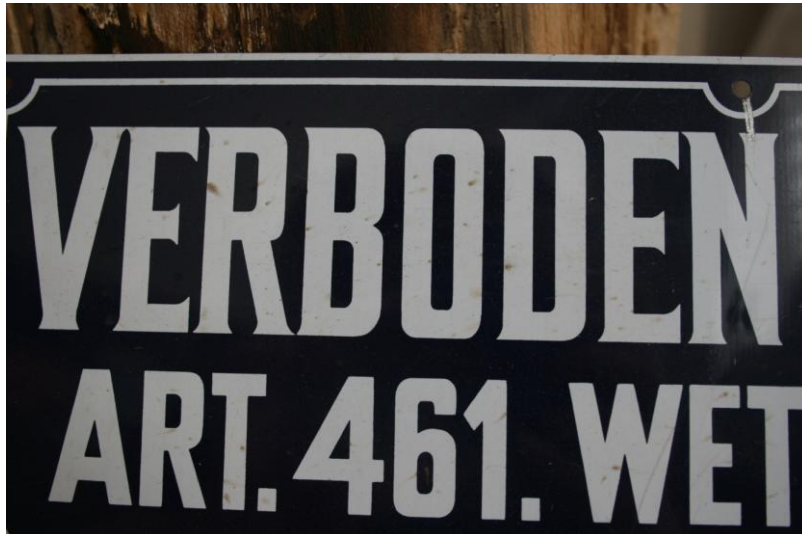
zag ik langs heel de baan,
daar waar het juist het
moeilijkst was,
maar één paar stappen staan.

Ik zei toen "Heer waarom dan
toch?
Juist toen ik U nodig had,
juist toen ik zelf geen uitkomst
zag,
op het zwaarste deel van mijn
pad..."

De Heer keek toen vol liefde mij
aan,
en antwoordde op mijn vragen;
"Mijn lieve kind, toen het
moeilijk was,
toen heb ik jou gedragen..."

Punt 4

Door de zondeval is er een scheiding, een breuk, gekomen tussen God en de mensen. De hele schepping steunt en kreunt onder die gebrokenheid.

Neem op deze plek de tijd, om bij jezelf na te gaan of er verkeerde dingen in je leven zijn. Dingen, die een scheiding veroorzaken tussen jou en God. Dingen, die je ervan weerhouden om een geheiligd leven te leiden.

Vertrouw op de Heer met heel je hart, steun niet op eigen inzicht. Denk aan hem bij alles wat je doet, dan baant hij voor jou de weg. Wees niet eigenzinnig, maar heb ontzag voor de Heer en ga het kwaad uit de weg. Het zal je sterken als een medicijn, het verkwikt je lichaam.

(Spreuken 3:5)

Punt 5

Gelukkig eindigt deze wandeling niet bij punt 4. Er is namelijk een burg gekomen, die de scheiding wegneemt.

God wilde de relatie herstellen en gaf ons Zijn Zoon. Jezus ging voor ons aan het kruis en droeg hierbij al onze schuld. Ook datgene wat bij punt 4 in je op kwam, heeft Jezus allang weggedaan. Genade!

*16 Want zo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat ieder die in Hem gelooft, niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft.
(Johannes 3:16)*

Lees de tekst goed door. Laat het op je inwerken. En in plaats van de wereld, lees je Nederland.

Lees de tekst nogmaals, en zet op de plek van Nederland, je eigen woonplaats.

Lees de tekst wederom, en vul je familienaam in.

Lees heel bewust nogmaals de tekst. Lees het hardop en vul op de plek van je familienaam, je eigen roepnaam in.

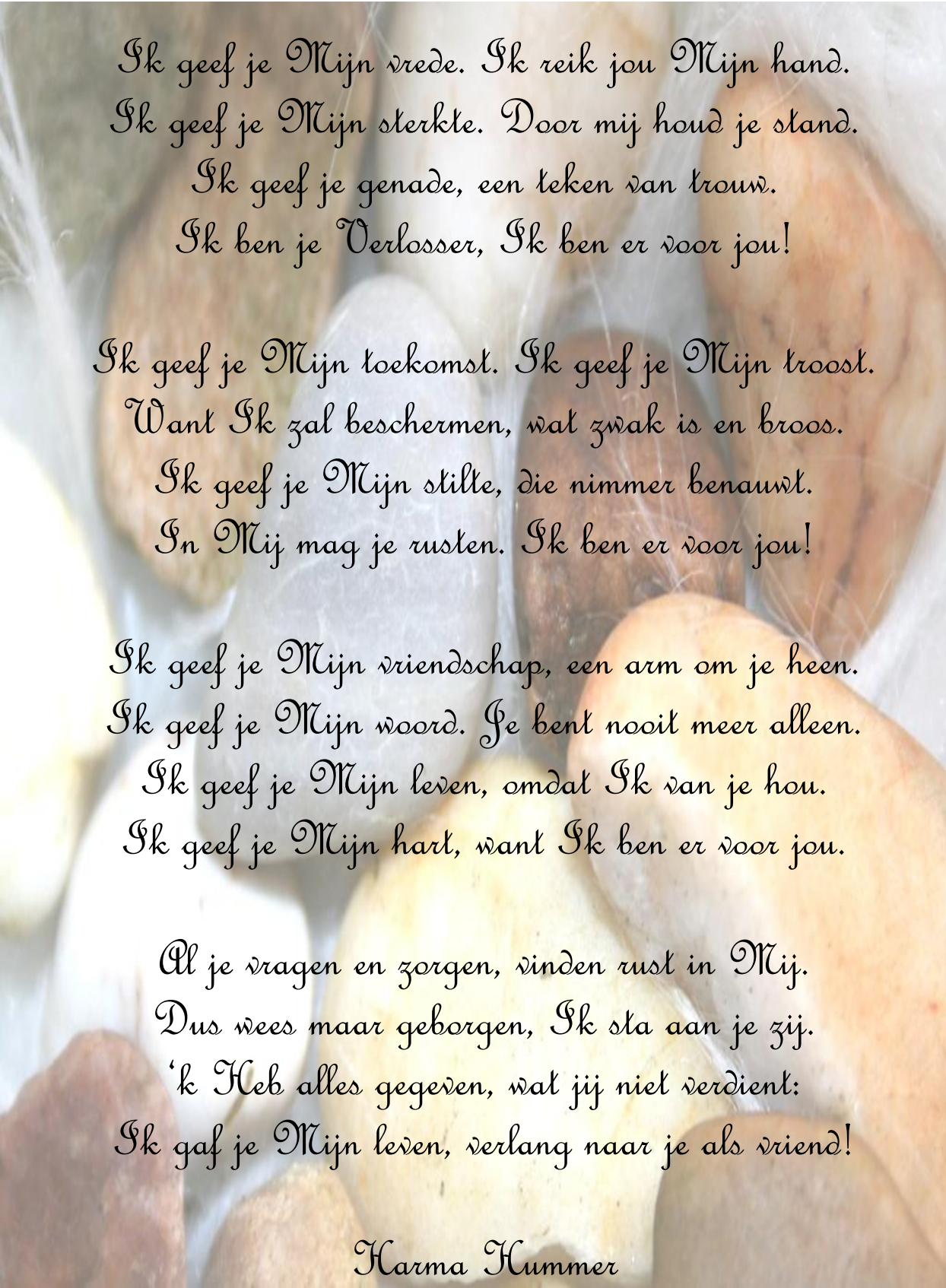
God had JOU zo lief, dat hij voor JOU zijn enige Zoon gegeven heeft.

*“Om onze zonden werd Hij doorboord, onder onze schuld vermorzeld. De straf die Hij onderging, bracht ons de vrede; de wonden, die Hij opliep, brachten ons genezing.”
(Jesaja 53:5 Groot Nieuws Bijbel)*

Bij het kruis liggen stenen. Grote, mooie stenen, maar ook gebroken, kleine steentjes. Donkere stenen en juist lichte.

Zoek een steen uit die bij je gevoel past. Leg de steen aan de voet van het kruis. Je mag al je zorgen, verdriet en verkeerde dingen bij Hem achterlaten. Het is je vergeven. Hij heeft je lief.

Genade!

Ik geef je Mijn vrede. Ik reik jou Mijn hand.
Ik geef je Mijn sterkte. Door mij houd je stand.
Ik geef je genade, een teken van trouw.
Ik ben je Verlosser, Ik ben er voor jou!

Ik geef je Mijn toekomst. Ik geef je Mijn troost.
Want Ik zal beschermen, wat zwak is en broos.
Ik geef je Mijn stilte, die nimmer benauwt.
In Mij mag je rusten. Ik ben er voor jou!

Ik geef je Mijn vriendschap, een arm om je heen.
Ik geef je Mijn woord. Je bent nooit meer alleen.
Ik geef je Mijn leven, omdat Ik van je hou.
Ik geef je Mijn hart, want Ik ben er voor jou.

Al je vragen en zorgen, vinden rust in Mij.
Dus wees maar geborgen, Ik sta aan je zij.
'k Heb alles gegeven, wat jij niet verdient:
Ik gaf je Mijn leven, verlang naar je als vriend!

Karma Hummer

Punt 6

Voor je zie je lege handen. Zie dit, als je eigen handen. Lege handen is alles wat je nodig hebt voor God. God verlangt naar jou als persoon, niet naar datgene wat je doet. Hij ziet je hart, niet je werk. Hij wil omgang met je hebben als persoon, niet als robot.

De handen die je ziet, staan ook voor Gods handen. Hij reikt je iets aan. Hij wil je vullen met de Heilige Geest. De Geest werkt in je hart en maakt je duidelijk wat je moet doen. De Geest is je helper, trooster en Gids. Het is iemand die je aanspoort en bemoedigt. Jezus gaf ons de Geest, omdat Hij niet meer bij ons kon zijn.

De Geest brengt vruchten voort in je leven. Wanneer Hij in je huist, begint Hij met het oogsten van Zijn vruchten - vreugde en vrede, geduld, vriendelijkheid en goedheid, geloof, zachtmoedigheid en zelfbeheersing (Galaten 5:22-23). Dat zijn geen gevolgen van onze natuurlijke daden, want ons natuurlijke lichaam kan dergelijke vruchten niet voortbrengen, maar het resultaat van de aanwezigheid van de Geest in je leven.

De wetenschap dat de Heilige Geest Zijn intrek heeft genomen in je leven, dat Hij al deze wonderbaarlijke functies uitvoert, dat Hij voor altijd bij je zal zijn en je nooit zal verlaten of in de steek laten, is reden voor enorme vreugde en vertroosting.

Dank God voor dit geweldige Geschenk – de Heilige Geest en Zijn werk in je leven! Vouw je handen open en kom met lege handen bij Hem. God wil ze vullen, hier mag je Hem om bidden.

Punt 7

Een parel is heel bijzonder. Weet je wat er zo bijzonder aan is? Eigenlijk is het een korreltje zand, dat in een oester terecht komt. Dat korreltje zand is hard en scherp, dit kan de oester niet verdragen. Daarom maakt de oester er een prachtige, ronde parel van.

Van onszelf zijn wij ook hard en scherp. Helaas doen ook wij verkeerde dingen en plaatsen we dingen tussen God en ons in. Maar God heeft jou in Zijn hand genomen en een prachtige parel van je gemaakt. Je bent een mens die Hij graag ziet en waar Hij plezier in heeft.

Soms vergeet je weleens wat je echte waarde is. Dat je bang bent om naar Hem toe te gaan, op momenten dat je het moeilijk hebt. Je kunt denken dat je weer die zandkorrel bent, die in het donker van de oester verstopt moet blijven. Je vergeet dan door de spiegel van God te kijken, maar kijkt door de spiegel van de tegenstander. Maar laat je niets wijs maken!

Kijk in de spiegel die je voor je ziet. Wie of wat zie je in die spiegel? Vraag God of Hij je ogen opent. Kijk met Gods milde ogen naar jezelf. Wat denk je dat God ziet, als Hij naar je kijkt?

Wanneer ik in de spiegel
kijk
ontmoet ik mijn eigen blik,
er is echt geen ontkomen aan
die persoon daar, dat ben ik.
Toch is er iets aan 't
gebeuren
want dat beeld dat wisselt
sterk,
in mij voltrekt zich een
verandering,
God is in mij aan 't werk

Punt 8

Jezus heeft ons achtergelaten met een opdracht. Wij mogen op weg gaan en getuigen van Gods grote daden. Anderen Zijn liefde laten zien, door het zelf uit te stralen.

"Wanneer de Heilige Geest over jullie komt, zullen jullie kracht ontvangen en Mijn getuigen zijn" (Hand. 1;8)

God geeft elke christen een taak in de uitbreiding van Zijn koninkrijk en vaak sluit die taak aan bij het talent dat God je heeft gegeven. Hij schakelt je dus in op het punt waar je goed in bent! Hij wil je talent gebruiken met als doel dat steeds meer mensen Hem leren kennen. En of dat nu grote of minder opvallende 'klussen' zijn, dat doet er niet toe. Wat de één doet, is niet belangrijker dan wat een ander doet – we vullen elkaar aan en hebben elkaar nodig om verder te komen. Als er maar één stukje in het proces wegvalt, is er al een kink in de kabel.

Luister naar het geluid van de windgong. Het heeft een eigen, typisch geluid. Met welk geluid kun jij aanwezig zijn in de wereld? Wat is jouw unieke, eigen geluid? Hoe kun jij mensen iets van Gods liefde laten zien? Wat zijn jouw gaven? Deel jouw geluid met God.

Kelp mij geloven,
goede God,
Geloven dat komt
de belofde
Vrede op aarde
Het leven een feest.

Kelp mij vertrouwen, goede God,
Vertrouwen
eens te aanschouwen
Vrede op aarde
De wereld geneest.

Kelp mij hopen,
goede God,
Te hopen
op poorten wijd open
Vrede op aarde
De wereld een droom.

Kelp mij te groeien, goede God,
Te groeien
tot alom zal bloeien
Vrede op aarde
De vrucht van Uw Geest.

Kelp mij te dromen, goede God,
Te dromen
dat spoedig zal komen
Vrede op aarde
Uw rijk van sjaloom.

A. F. Troost